

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

CSERHÁTALJA VIDÉKFEJLESZTÉSI EGYESÜLET

1

„CSERHÁTALJI TÉNYEK, ESÉLYEK, TEENDŐK

2014-2020-BAN”

HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

(II. sz. módosítás)

Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület Közgyűlése által elfogadva: 2018. május 28.

Határozat száma: 2018/I./3. (05.28.)

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz	4
2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata	6
3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása.....	7
4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése.....	8
4.1 Helyzetfeltárás.....	8
4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	16
4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások	18
4.4 SWOT.....	21
4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása	23
5. Horizontális célok.....	23
5.1 Esélyegyenlőség	25
5.2 Környezeti fenntarthatóság.....	25
6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása.....	26
7. A stratégia beavatkozási logikája	27
7.1 A stratégia jövőképe.....	27
7.2 A stratégia célhierarchiája	27
8. Cselekvési terv	35
8.1 Az intézkedések leírása	35
8.2 Együttműködések.....	53
8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei.....	57
8.4. Kommunikációs terv	61
8.5. Monitoring és értékelési terv	63
9. Indikatív pénzügyi terv.....	65
Kiegészítő információk	66
Mellékletek.....	66

Vezetői összefoglaló

A Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiájának Akcióterülete a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan 25 települést fed le. Térségünk lakónépessége folyamatosan csökken, a munkalehetőségek számát és a jövedelemszerzési lehetőségeket bővíteni szükséges. A helyzetértékelés, a SWOT elemzés, a térségi visszajelzések, illetve az eddigi eredmények és a rendelkezésre álló szakmai kapacitás alapján a következő fejlesztési szükségletekre reagál.

A Helyi Fejlesztési Stratégiánk (HFS) jövőképe: „Tiszta, egészséges, fenntartható, biztonságos, éltető és pihentető térség, jól képzett dolgozókra alapozott vállalkozói és civil szektorral, a termelés, feldolgozás mellett kedvelt pihenőhely és az ebből adódó foglalkoztatás hosszú távú megélhetést biztosít a lakosság, köztük a fiatalok és hátrányos helyzetű csoportok számára, javítva helyben maradásuk esélyét.”

A HFS célrendszer ennek megfelelően került kialakításra a következők szerint:

Átfogó célok:

1. Versenyképes helyi gazdaság
2. Innovációs és infokommunikációs ellátottság
3. Élhető vidéki környezet

Specifikus célok:

1. Versenyképes gazdasági környezet
2. Helyi adottságokra épülő vállalkozások
3. Minőség a vidéki turizmusban
4. Közbiztonság
5. Élhető, természetes és épített környezet
6. Hozzáférhető infokommunikáció
7. Együttműködő közösségek

Támogatandó területek:

- Vállalkozásfejlesztés
- Előkészítő és megalapozó tanulmányok
- Kisléptékű iparterületek létrehozása és fejlesztése
- Turisztikai szolgáltatások fejlesztése
- Biztonságtechnikai beruházások támogatása
- Közösségi célú beruházások támogatása
- Innovatív közösségi fejlesztések
- Turisztikai és helyi rendezvények, táborok
- Alacsony hulladék kibocsátás és zöldenergia hasznosítás
- Egyenlő esélyekkel a Cserhátalján – EFOP 1.7 intézkedés

A térség felzárkózásához a szociális alapú fejlesztések nem elegendőek. A kívánt változásokhoz vezető új fejlődési pálya a helyi adottságokra épül és a tudásalapú társadalomhoz való integrációt biztosító kreativitás a fő mozgató ereje. Az elszigeteltségből való kilépés alapfeltétele a tágabb térségbe való integráció, az élénk gazdasági, társadalmi, kulturális kapcsolatok kialakítása.

A pontszerű kapacitások termékeinek felvevőpiacai gazdasági együttműködések szervezésével helyben és térségen belül megnyithatók. Szerepet játszanak ebben a turisztikai szolgáltatások fogyasztóinak kiszolgálói és a helyi lakosság is. A helyi fejlesztéshez hiányzó szellemi tőke, tudás pótlása az igényeknek megfelelő képzéssel és szakemberek visszavonásával teremthető meg. Ezek nélkül a vállalkozások nem erősödhetnek meg, márpedig minden fejlődési elképzelés alapja a megerősödő vállalkozói réteg. A megerősödő vállalkozásokra a társadalom nemcsak, mint a jólét alapját megeremtő gazdasági szervezetekre számíthat, de az elmúlt évek gazdasági környezete miatt lassan terjedő társadalmi felelősségvállalásukra is, ami a civil és közszféra erősödését is eredményezi. Ez a közösségi

szociális felelősségvállalás (CSR-nek vagy CR-nek rövidített Corporate Social Responsibility) teremti meg az élehető vidéki környezet feltételeit.

A térség kiszolgáltatottságának csökkentését és a helyi foglalkozási, jövedelemszerzési lehetőségek bővítését egyaránt szolgálja a térség önellátásának erősítése. Önellátás elsősorban bizonyos élelmiszerekből, megújuló energiaforrásra épülő energiából, személyi szolgáltatásokból képzelhető el. Ezekhez az ágazatokhoz a termékek- és szolgáltatások előállításán túl a munkaerőt felkészítő és a helyi tudást mozgósító képzési és a marketing eszközök fejlesztése is szükséges. A korábban már elindult helyitermék-előállítás és értékesítés, a helyi energiaellátás, a turizmus, valamint teljesen új irányként a vidéki kreatív ipart megalapozó tevékenységek alkotják a specifikus célkitűzések kiemelt területeit. A stratégia az új fejlődési pálya társadalmi feltételeiből a kreativitást és a tudást is magába foglaló szellemi tőke biztosítását és a társadalmi felelősségvállalást emeli ki. A térségen belül a szükséges tudást és kreativitást közösségi képzési formák és a kreatív közösségek fejlesztésén keresztül kívánjuk megvalósítani.

A HFS-ben rögzített célok alapján 2016. év második felében jelennek meg a LEADER pályázati kiírások a térségi vállalkozások, önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak és magánszemélyek részére. A pályázati lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatás, segítségnyújtás a munkaszervezet feladata lesz, amelyet elsősorban a már ismert kozárdi irodájában végez, rendszeresen szervez fórumokat a térségben, valamint heti öt munkanapon ügyfélszolgálatot áll az érdeklődők rendelkezésére. A térséget segítő tevékenységi körét folyamatosan szélesíti, működését három főállású és szükség szerint részmunkaidős alkalmazottakkal látja el.

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a magyar Vidékfejlesztési Program céljaihoz

A 2015. augusztusában elfogadott Vidékfejlesztési Program (VP) elsősorban a KKV-k és a családi gazdaságok támogatását helyezi a középpontba. A 2014-2020 közötti programozási időszakban a tevékenységek fejlesztésére több mint 800 milliárd forint áll rendelkezésre. A VP hat prioritás keretében biztosít támogatást, különös hangsúlyt fektetve a mezőgazdasághoz és az erdészethez kapcsolódó ökoszisztémák helyreállítására, megóvására és fejlesztésére, illetve a társadalmi befogadás előmozdítására, a szegénység csökkentésére és a gazdasági fejlődésre a vidéki területeken, valamint az élelmiszerláncok szervezésének előmozdítására és a kockázatkezelésre a mezőgazdasági ágazatban.

A VP prioritásai:

1. Tudásátadás és innováció ösztönzése a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben;
2. A mezőgazdaság versenyképességének, és életképességének fokozása, innovatív mezőgazdasági technológiák és fenntartható erdőgazdálkodás biztosítása;
3. Az élelmiszerláncok szervezésének előmozdítása, beleértve a feldolgozást és a mezőgazdasági termékek marketingjét, továbbá az állatjólét és a kockázatkezelés kérdéseit a mezőgazdaságban;
4. A mezőgazdasággal és az erdészettel kapcsolatos ökoszisztémák helyreállítása, megőrzése és javítása;
5. Az erőforrás-hatékonyság előmozdítása és az áttérés támogatása az alacsony széndioxid kibocsátású, valamint az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodó gazdaságra a mezőgazdasági, élelmiszeripari és erdészeti ágazatokban;
6. A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés a vidéki területeken.

A Helyi Fejlesztési Stratégiánk legfőbb, kézzelfogható forrása az EMVA. Megvalósítása hozzájárul a VP LEADER intézkedésében megfogalmazott célokhoz. Ezek:

1. a vidéki térségekben a gazdasági aktivitás mikro-szintjének fenntartása (helyi termékek és szolgáltatások),
2. a vidéki térségekben a lakosság humán közszolgáltatásokhoz való hozzájutásának biztosítása, illetve azok elérésének előmozdítása,

3. a vidéki térség, mint vállalkozási tér, lakóhely és turisztikai vonzóképességének erősítése,
4. a helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése.

A HFS figyelembe veszi a VP-ben és az Útmutató 4. mellékletében javasolt fejlesztési fókuszterületeket.

A HFS azon fejlesztései, amelyek megvalósítása az EMVA-n kívüli egyéb forrásból tervezett, az adott forrás keretét adó Operatív Program vagy más forrás (programok) céljainak teljesülését szolgálja és illeszkedik a finanszírozás forrásaként megjelölt beavatkozási terület részletes feltételrendszeréhez. A programok célrendszeréhez való illeszkedés biztosítja az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre vonatkozó uniós stratégiához (EU2020) való hozzájárulást.

Az Európa 2020 stratégia prioritásainak és célkitűzéseinek megvalósításában a HFS természetesen részt kíván venni. A LEADER eszközök hasznosítása a lakosság és szervezetek igényeinek és lehetőségeinek alakítása révén tud befolyást gyakorolni a foglalkoztatási ráta és a képzettségi szint javítására, a K+F kiadások és a megújuló energia részesedésének növelésére valamint a szén-dioxid kibocsátás csökkentésére. A korai iskolaelhagyás elkerülése, családok szociális helyzetének javításával együtt tervezzük.

Az Európa 2020 stratégiával összhangban az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete (KSK rendelet) 11 tematikus célkitűzést határozott meg. A HFS egy-egy célkitűzése közvetlenül vagy közvetetten több prioritáshoz is kapcsolódik.

1. Kutatás-fejlesztés és innováció: a HFS indirekt módon célozza a K+F+I erősítését, azonban hosszú távon, indirekt módon elősegíti a kapcsolódó források elérését (pl. EIP Agri csoportok szervezését).
2. Információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása: az IKT hasznosítása horizontális elemként jelenik meg a stratégiában VP, EFOP és GINOP forrás felhasználásával.
3. KKV-k versenyképességének növelése: A HFS kiemelt célja a térségben működő KKV-k versenyképességének fejlesztése, a helyi erőforrásokra és értékekre építve.
4. Alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás: Közösségünk már az előző programozási időszakban is nagy hangsúlyt fektetett a fenntarthatósági szempontokra. Ezt a programot a 2014-2020 közötti időszakban is folytatni kívánjuk, elsősorban a megújuló energia hasznosításának szélesebb körű elterjesztésével.
5. Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés: a klímaváltozást a stratégia horizontális szempontként veszi figyelembe és elősegíti Programok finanszírozásával történő problémafeltárást és kezelést.
6. Környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság: a HFS célul tűzte ki természeti értékeink megőrzését, szemléletformálással és az eddig elért látványos eredmények hasznosításával javítjuk tovább környezetünk állapotát.
7. Fenntartható közlekedés és a hálózati infrastruktúrák fejlesztése: a 2007-2013-as programozási időszakban tervezett projekt nem valósult meg, alternatív hajtású járművek elterjesztésének programját együttműködés keretében tervezzük megvalósítani.
8. Fenntartható és minőségi foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása: a KKV-k versenyképességének fejlesztése elősegíti a foglalkoztatás növelését a térségben. A társadalmi befogadást pedig ösztönzik a hátrányos helyzetű közösségek hosszú távon is fenntartható foglalkoztatásának megteremtését.
9. Társadalmi befogadás, a szegénység és diszkrimináció elleni küzdelem: A HFS több programból tervezi a hátrányos helyzetű közösségek felemelését, fenntartható jövedelemforráshoz jutásának segítségét, ezáltal életminőségének és szociális körülményeinek javítását. Célunk elsősorban az EFOP források széles körben való hasznosítása, forrásainak elérésének segítése.
10. Oktatás, képzés és élethosszig tartó tanulás: a HFS olyan tudásmegosztási, ismeretátadási hálózat kialakítását tűzi ki célul, amely biztosítja a területünkön élők ismereteinek folyamatos bővítését, élethosszig tartó tanulását a helyi tudásra és értékekre fókuszálva.
11. Intézményi kapacitások fejlesztése és hatékony közigazgatás: a HFS a helyi önkormányzatok és intézmények közösségek érdekében végzett tevékenységének háttér-feltételeinek javítását célozza.

2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata

A 2014-2020 tervezési időszakra történő felkészülés Egyesületünknel már 2012-ben megkezdődött. A Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlésének Elnöke felkérésére az Egyesület elnöke és munkaszervezet-vezetője a Megyei Területfejlesztési Koncepció kidolgozásához létrehozott „Vidékfejlesztés” munkacsoport munkájában, valamint 2013-ban a Koncepció társadalmatisításában is részt vett. A Nógrádi Fejlesztési Ügynökség LEADER HACS-okat célzó megkeresésére, a megyei projektgyűjtés egyik kontaktpontjaként 2014 januárjában csatlakoztunk a VP-hez kapcsolódó projektgyűjtéshez. A 2015. év tájékoztató fórumainak (2015.05.14. Erdőtarcsa; 2015.06.29. és 09.17. Kozárd - résztvevők száma: 24 fő, 14 fő önkormányzat, 6 fő vállalkozás, 4 fő civil szervezet) egyik állandó témája a tervezéshez kapcsolódó aktualitások ismertetése volt.

A helyi szereplők bevonása érdekében a HFS kidolgozása során fokozott figyelmet fordítottunk a nyilvánosság biztosítására. A tervezés 2015. október 20-án felhívással, illetve projektötlet gyűjtéssel vette kezdetét, melyet weboldalunkon és facebook oldalunkon jelentettünk meg, továbbá hírlevélben küldtünk ki 180 e-mail címre a térség lakossága, önkormányzatai, civil szervezetei és vállalkozásainak tájékoztatása érdekében. A helyi igényeket tükröző, fejlesztéseket megalapozó, minél szélesebb körű helyi támogatottsággal bíró stratégia elkészítése érdekében a projektötlet gyűjtést meghosszabbítottuk, melyről novemberi hírlevelünkben adtunk tájékoztatást. A beérkezett 265 darab projektötlet a fejlesztési igények, elképzelések széles körét tartalmazta, egy-egy önkormányzattól konkrét, a település egészét érintő, az operatív programok fejlesztési lehetőségeit is számba vevő koncepció érkezett be. A legtöbb projektötlet az önkormányzatok által került benyújtásra, a fejlesztési elképzelések között elsődleges prioritásként szerepelt a turisztikai rendezvények támogatása, ifjúsági táborok megszervezése, a közintézmények felújítása, új oktatási intézmények, sportcentrumok építése, a települési infrastruktúra (útfelújítás, vízelvezetés) állapotának javítása. Számos projektjavaslat érkezett új játszóterek, pihenőparkok kialakítására, a meglévő közösségi terek, kulturális, sport, szabadidős létesítmények korszerűsítésére, a településkép zöldterületeinek javítására, meglévő épületek turisztikai hasznosítására, települési turisztikai attrakciók létrehozására. A térfelügyelő kamerarendszerekhez kapcsolódó fejlesztések mellett előtérben került az alapszolgáltatások fejlesztését célzó gépjárművek beszerzésének igénye, a köztemetők, kegyeleti helyszínek méltó felújítása, állagmegóvása. A nonprofit szervezetek fejlesztési elképzelései elsősorban a működésükhöz, illetve tevékenységükhöz kapcsolódó eszközbeszerzéseket tartalmazta. A térségben működő vállalkozások és a lakossági érdeklődés középpontjában a turisztikai szálláshelyfejlesztések, a szolgáltatások bővítését célzó beruházások voltak, mindezek mellett hangsúlyos volt a vállalkozások eszköz és infrastrukturális fejlesztése, a helyi termékek előállításához kapcsolódó elképzelések megvalósítása.

Honlapunkon „HFS Tervezés 2014-2020” címmel új menüpontot hoztunk létre, ahova feltöltésre kerültek, továbbá folyamatosan elérhetőek a tervezéshez kapcsolódó dokumentumok, a projektötlet adatlap letölthető formátuma, az Operatív Programok, az éves pályázati menetrendek, továbbá a tervezéshez kapcsolódó események meghívói.

A stratégia kidolgozásához kapcsolódó feladatokat a munkaszervezet munkatársai látták, és látják el, a térségi szereplők együttműködését az eredmények értékelésében, a fejlesztési szükségletek megfogalmazásában és a megoldási javaslatok véleményezésében vártuk. A hátrányos helyzetű csoportok elérése a fentebb bemutatott kommunikációs eszközök alkalmazásával valósult meg, a Kontakt Alapítvány képviselőjével a munkaerő-piaci képzésekről, a foglalkoztatás elősegítéséről, további két civil szervezet képviselőjével a területünkön élő roma közösségek fejlesztési elképzeléseiről egyeztetünk. A Kontakt Alapítvány szakmai vezetője az oktatási és szemléletformálási programok megvalósítására helyezte a hangsúlyt, a cigány kisebbség felzárkóztatásának elősegítésért működő Szirák Polgárosodásáért Alapítvány és az ecsegi szervezet képviselői elsődleges lépésként a közösségi infrastrukturális feltételek javítását jelölte meg. A civil szervezetekkel és települési polgármesterekkel folytatott konzultációk eredményeként került kidolgozásra a hátrányos helyzetű csoportok számára kialakított LEADER intézkedés, és ehhez kapcsolódnak az EFOP 1.7-ből támogatható elképzelések.

A tervezési folyamat teljes időszakában nagy hangsúlyt helyeztünk a személyes konzultációk keretében történő egyeztetésekre, amelyeknek fő témája a kezdeti szakaszban a HFS elkészítésének folyamata, a fejlesztési elképzelések operatív programokhoz történő illeszkedésének feltérképezése volt. A 2015. 12. 11-én megtartott Közgyűlésünk az Egyesület Alapszabályának és SzMSz-nek a 2014- 2020 időszak

keret jogszabályaihoz való illesztését, és a tagságra váró feladatok megismertetését célozta. 2016.02.15. – 02.26. között „HFS Fórumhetek” keretében mutattuk be az érdeklődőknek a fejlesztési stratégia tervezetét, továbbá a rendelkezésre álló LEADER fejlesztési forrás felhasználására kidolgozott intézkedéseket. A stratégia tervezetének megvitatására és várhatóan elfogadására az Egyesület 2016. március 16-án megrendezendő rendkívüli közgyűlésén kerül sor, ezt követően a dokumentumot az Irányító Hatósághoz nyújtja be a munkaszervezet.

3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása

7

Az Egyesület tervezési területe az észak-magyarországi régióban, ezen belül Nógrád megyében a Pásztói járás 25 településére (Alsótold, Bér, Bokor, Buják, Csécse, Cserhátszentiván, Ecseg, Egyházasdengeleg, Erdőkürt, Erdőtarcsa, Felsőtold, Garáb, Héhalom, Jobbágyi, Kálló, Kisbágyon, Kozárd, Mátraszőlős, Palotás, Pásztó, Szarvasgede, Szirák, Szurdokpüspöki, Tar, Vanyarc) terjed ki. Földrajzi környezetében a fő tájat a Cserhát hegység és a déli irányba kinyíló Dél-Cserhát adja, keleten a Mátra határolja, a tájegységet a Zagyva folyó völgye osztja ketté. A gazdag történelmi, épített, kulturális, geológiai, erőforrásokkal rendelkező térség része a Palócföldnek, amely sajátos és érdekes népi és kulturális hagyományaival átnyúlik az országhatáron Szlovákia déli területére is. A települések társadalmi és gazdasági szempontból csaknem azonos problémákkal küzdenek, a lakónépesség folyamatos csökkenése, elöregedése, magas munkanélküliség és alacsony iskolai végzettségi szint tapasztalható, a vállalkozói szféra helyzetére a forráshiány és az alacsony versenyképesség a jellemző.

Az Egyesület illetékességi területe 545,55 km², lélekszáma a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2015. január 1-i adatai alapján 30 804 fő. A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet 2. és 3. számú mellékletében foglaltak alapján a Pásztói járás a kedvezményezett járásokhoz tartozik. A járás komplex mutatójának értéke (34,80), kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga (46,68), amely érték alapján a 2. számú mellékletben, a járások sorában az 55. rangszámot foglalja el. A 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet 2. számú melléklete alapján a 25 településből 11 település (Bér, Bokor, Csécse, Cserhátszentiván, Ecseg, Erdőtarcsa, Felsőtold, Garáb, Kálló, Szirák, Tar) kedvezményezett településnek minősül, területük 206,24 km², lakosság számuk 2015. január 1-én 7 850 fő. A társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések között Bér, Csécse, Cserhátszentiván, Ecseg, Felsőtold és Szirák, a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések között Garáb és Tar, míg mindkét kategóriában Bokor, Erdőtarcsa és Kálló található meg.

A működési terület megfelel az uniós keretjogszabálynak, mivel lakosságszáma a minimum és a maximum lakosságszám között van (10 000 – 150 000 fő), területét a Vidékfejlesztési Programban meghatározott vidéki, 10 000 fő alatti települések alkotják, amelyek mindegyike kül- és belterülettel jogosult támogatásra. Mind nagyságában, mind pedig a lakosságszámban a tervezési terület elegendő kritikus tömeget biztosít az emberi, pénzügyi és gazdasági erőforrások vonatkozásában egy életképes fejlesztési stratégia megvalósításához.

A körjegyzőségekben történő működés, az oktatási, szociális intézmények fenntartása, a közfeladatok közös ellátása eredményeként az önkormányzatok között alakult ki a legerősebb együttműködés az elmúlt években. A térségi koherenciához hozzájárult a civil szféra közösségépítő szerepe és a vállalkozói szféra tevékenysége, partnerségüket elmélyítette a Cserhátalja LEADER Akciócsoport munkájában való részvétel, működésüket erősítették a 2007-2013 időszakban megvalósult fejlesztések. A Cserhátalja LEADER Nonprofit Kft. (Nkft.), majd 2012-től az Egyesület munkaszervezete vidékfejlesztő tevékenysége keretében szorosan együttműködik a köz- és a civil szervezetek valamint a vállalkozások képviselőivel a térségben rendelkezésre álló fejlesztési források minél hatékonyabb felhasználása érdekében.

4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése

4.1. Helyzetfeltárás

Térszerkezeti adottságok:

A Helyi Akciócsoport (HACS) területe közvetlenül határos Heves és Pest megyével, észak felé a megyeszékhely, Salgótarján érintésével, a Szlovák Köztársasággal. A térség egyetlen városa, a járási székhely Pásztó, területe 72,60 km², lakossága 9 312 fő. A lakosság 52,67%-a (16 225 fő) 1000 fő feletti, 7,8%-a (2 404 fő) 501-1000 fő közötti, 9,29%-a 500 fő alatti, aprófalvas adottságú településen él. A legkisebb lakosságszámú települések közé tartozik Garáb (48 fő), Cserhátszentiván (118 fő), Bokor (125 fő), Felsőtold (125 fő) és Kozárd (153 fő). A járási rendszer 2013. január 1-i bevezetésével a korábbi kistérség és a járás illetékességi területében nem következett be változás.

A megyei városok közül Salgótarján, Bátonyterenye, Szécsény közvetlenül elérhető közúti összeköttetés révén, Hatvan, Gyöngyös és Gödöllő is jól megközelíthető. A térségből indulva Budapest közigazgatási határa kevesebb, mint egy óra autóúttal elérhető, amely a 21. számú főközlekedési útvonal négy-sávúsításának köszönhetően 2017-től várhatóan tovább rövidül. A megyeszékhely és a járási központ elérhetősége a települések földrajzi elhelyezkedéséből adódóan változik. A leggyorsabb út hossza percben a megyeszékhelyig átlagosan 48,5 perc, a járási központig 25,5 perc. A leghosszabb időt az Erdőkürtől indulók töltenek el utazással, Salgótarján 68,6 perc, míg Pásztó 46 perc alatt érhető el a településről közúton. A vasúti összeköttetést a világháborúk okán a múltban nem fejleszthető 81. számú vonal biztosítja. Az egyvágányú és nem villamosított szakasz hatvani csatlakozási lehetőségekkel, többirányú átszállási lehetőséggel kapcsolódik az országos hálózathoz. A térségi buszközlekedésre rányomja bélyegét a rossz állapotú alsóbbrendű úthálózat, ugyanakkor a budapesti távolsági busz a 21. főúton óránként biztosítja a közlekedést a fővárosba.

Az észak-magyarországi régió kiemelt fejlesztési központjai elsősorban a felsőoktatási intézménnyel rendelkező városok. Ilyen Nógrád megyében és a Cserhátalja térségében nem található, ugyanakkor mind közlekedési szempontból, mind kapcsolatrendszer tekintetében meglévő együttműködések szolgálhatják a térség fejlesztéséhez szükséges tudásbázist. A térségen belül Pásztó, Kozárd, Alsótold, Palotás, Egyházasdengeleg, Vanyarc és Erdőkürt jelölhető meg potenciális fejlesztési centrumként. Kozárdon pl. 2014-ben kihelyezett regionális fejlesztési, innovációs és turizmus tanszékét létesített a Debreceni Egyetem. Ugyanez a település 2015-ben a Smart Cities program alapján létesített hivatalos együttműködést a gödöllői Szent István Egyetemmel. Az akár mikrotérségi központként is megjelölhető települések egy-egy aprófalvas terület „fejlesztési gyűjtőpontjai” is lehetnek. Ezt támasztja alá a már meglévő szakmai háttér, civil bázis, önkormányzati kapcsolatrendszer, a települések gazdasági-társadalmi-szociális fejlettségi szintje.

Környezeti adottságok:

Nógrád megye középső részét a Cserhát hegység uralja, a nyugati részen elhelyezkedő Börzsöny, illetve keleten a Mátra, míg északon a Karancs-Medves-fennsík jelent kiemelkedő természeti értéket. Az Egyesület tervezési területe a Központi-Cserhát, az Ecskendi-dombság, a Cserhátalja és a Zagyva-völgy kistájakon húzódik. A Központi-Cserhát a legnagyobb és legváltozatosabb kistáj a megye területén.

A térségben jelentős kiterjedésűek az országos, illetve helyi védettségű területek. 1985-ben a természeti táj megőrzésére létesült 11 841 hektáron a Bükk Nemzeti Parkhoz tartozó „Mátrai Tájvédelmi Körzet”, megyénkben a közigazgatásilag Pásztóhoz tartozó Hasznost és Nagybatony (494 ha) területét érinti. A Kövicses-patak völgyében kialakított Hasznosi-víztározót vízellátási és horgászati céljából hasznosítják. Hasznostól keletre 5 km-re található Nógrád és Heves megye határán a Nyikom-bérc (610 m), amely hegyi-sport és szabadidős lehetőségeket biztosít, új kilátója, a Gortva-Jóhárt kilátó rövid idő alatt vált kedvelt kirándulóhellyé. A Gombás-tetői fennsíkon fekvő repülőtéren aktív sportrepülő-tevékenység folyik, a terület lejtő- és hullámrepülési adottságai egyedülállóak az országban. Mátrakereszties természeti értékei és látványosságai a Csörgő-lyuk, a Csörgő-szurdok, a Bány-kő, a Csóka-kő és a Vidróczki barlang.

A Zagyva folyó völgyének nyugati oldalát a Cserhát hegység keleti nyúlványai foglalják el. A Pásztótól nyugatra, megközelítőleg a Hollókő, Ecseg és Bokor községek által határolt területet 1989-ben „Kelet-Cserhát Tájvédelmi Körzet” néven országos védettségűvé nyilvánította a környezetvédelmi miniszter. A védett terület nagysága: 6916 hektár, ebből szigorúan védett 493 hektár. A Keleti-Cserhát kistáj-csoporton belül a Központi-Cserhát a legnagyobb és legváltozatosabb kistáj a megye területén, legmagasabb pontja a Tepke (567 m) és a Bézma (513 m).

A térségben éppúgy megtalálhatóak a legkülönbélebb vulkáni alakzatok és kőzettípusok (a béri Nagy-hegy hajlott andezitoszlopai, a mátraszőlősi Függő-kő, a tari Dácittufa), mint a mészkőhegységek formakincsének egyes jellegzetességei (mátraszőlősi Fehérkő-bánya), vagy a tengeri jelenlét emlékei (szarmata-kori üledékek, Kozárdi Formáció). Több geológiai képződmény tanúskodik a változatos földtörténeti múltról (a kozárdi Pogányvári-kőfejtő és Formáció, a béri Nagy-hegy, a mátraszőlősi Függő-kő és a bányák, a felsőtoldi Kecse-hegy kőfejtőjében kialakított bemutatóhelyek). A palóc térség, így a Cserhátalja egy részének gazdag földtani és kulturális értékeit hálózatban összefogó Novohrad-Nógrád Geopark (NNG) a világ első határon átnyúló nemzetközi geoparkjaként 2010-ben vált az Európai Geoparkok és a Globális Geoparkok Hálózatainak tagjává.

Térségünkben számos NATURA 2000 és egyéb védelmi kategóriába tartozó terület is található. Különleges természet-megőrzési területek a Bujáki Hényeli-erdő és Alsó-rét, a Bujáki Csirke-hegy és Kántor-rét, valamint a Tepke és a Bézma. A helyi védettségű területek közé tartozik többek között a 2,76 hektár kiterjedésű Tuzson arborétum és a gyógyhatású vizéről ismert Csevice forrás Taron, a csecsei Erzsike park, a jobbágyi Nagy-Hársas hegy andezit feltárása, a Keselyréti tölgyfák és az Egidius-forrás Bujákon, valamint a Teleki-Dégenfeld kastélypark Szirákon.

A Kozárd-patakon mesterségesen kialakított tó a vizek levezetése, tározása mellett, rekreációs céllal lehetőséget nyújt horgászásra, csónakázásra és környéke kellemes kirándulóhely. Nógrád megye egyik legnépszerűbb horgásztava, a Palotási horgásztó és a közvetlen környéke a Cserhátalja leggazdagabb élővilágú területei közé tartozik, számos, a tájegységben máshol már jórészt megszűnt élőhely-típus itt található meg.

2015-ben LEADER transznacionális együttműködési projekt részeként került átadásra a fenntartható turizmusfejlesztést és ökoszemléletet népszerűsítő Ökológia Bemutató- és Oktatóközpont, amely a Kozárdi tó partján várja a természeti értékek, növény- és állatvilág iránt érdeklődő lakosságot, iskolai csoportokat, szakembereket, túrázókat, kirándulókat. A Cserhátalja gazdag természeti értékeivel a térségi tanösvényeket (Fenyvespuszta tanösvény Tar, természetismereti tanösvény Cserhátszentiván, Zsuny – pataki tanösvény Ecseg, a Kozárdi formáció tanösvénye és az Andezitbánya tanösvény, Ökológiai tanösvény Buják, Nagy-hársas erdei tanösvény Jobbágyi) bejárva ismerkedhet meg a látogató.

A tervezési terület erdősültsége csaknem 30%-os. A Központi – Cserhát kistájának lankás dombvidéke nagyobb részt kultúrtáj kisebb erdőfoltokkal. Az erdők zömmel cseres - tölgyesek, kis kiterjedésű, fajokban szegény gyertyános-tölgyesekkel és gyertyános-bükkösökkel. Az Ecskendi – dombság területének cseres- és gyertyános-tölgyes állománya napjainkra teljesen megsemmisült, helyüket telepített akác, erdei- és feketefenyő erdők foglalják el. A Cserhátalja kistáj hazánk egyik legnagyobb arányban felszántott kistája, természetes növényzete alig maradt, itt is nagy területet foglalnak el a telepített akác, valamint az erdei- és feketefenyő erdők.

A térség talajminősége (13,5 Ak - átl. KTJ) a Magyarországi átlagtól (19 Ak) jelentősen elmarad, ami a földterületek megfelelő mezőgazdasági hasznosításának mérlegelését kívánja. A közösség területén hét fő talajtípus fordul elő (agyagbemosódásos barna erdőtalaj, barnaföldek, csernozjom barna erdőtalaj, réti öntéstalaj és fiatal nyers öntéstalaj, köves, földes kopárok). A legkedvezőbb talajadottságokkal a térség három mikrotérsége közül a palotási rendelkezik, ahol a területek negyede csernozjom barna erdőtalaj. A mezőgazdasági művelésre alkalmas terület művelési ágankénti megoszlásánál a legnagyobb a szántó terület 90% körüli, a további 10% a rét, szőlő, és erdőterület. A gyümölcsösök és a háztáji kertek eltűnően vannak. A talajokra a legnagyobb veszélyt a talajpusztulás jelenti. Nógrád az ország legerodáltabb talajadottságú megyéje.

A vízrajzi adottságai közül a kisebb-nagyobb tavak népszerűek (Pásztó, Palotás, Kozárd, Szirák). A terület a Zagyva vízgyűjtőjéhez tartozik. Patak völgyei: a Kis-Zagyva, a Zsunyi-patak vagy a Cserkúti-patak völgye. A Zagyva jobb oldali mellékpatakjai a Szuha-patak és az általa összegyűjtött Zsunyi-patak és Bokor-ág; a Herédi-patakba folyó Bér- és Vanyarci (Nógrádi)-patak, valamint a Bér-patakba torkolló Bujáki-patak. Jobbágyitól lefelé a Zagyvát részlegesen kiépített árvízvédelmi töltések védik.

A térség gazdag épített környezeti értékekben, amelyek között megtalálhatóak a vallási emlékhelyek, templomok, kápolnák, a palóc népi építészet emlékeit őrző kontyos tetős parasztházak, a népi életmódot és hagyományokat bemutató gyűjtemények és tájházak, nemesi kúriák, kastélyok és kastélykertek, várak és várromok. Sok esetben ezen értékek felújításra, vagy újjáépítésre, de minimum védelemre szorulnak, állapotuk romlik. Turisztikai célú hasznosításuk mellett gazdag kulturális és történeti örökségről árulkodnak, amely a helyi lakosság identitástudatának erősítését is szolgálja.

A térségben légszennyezés tekintetében jelentős ipari kibocsátók nincsenek. A forgalmas útvonalak közvetlen környezetében a forgalomtól és az időjárás viszonyoktól függően időszakosan jelentősebb, de határértéket nem túllépő levegőszennyezésre lehet számítani. A határértéket megközelítő zajterhelések a pásztói és néhány más településen működő ipari üzemek csúcsteljesítményének idejében fordulnak elő. A vízterhelés a térség csatornázottsági szintjének emelkedésével csökken, de a talajok szennyezésében jelentős szerepet játszik a megoldatlan szennyvízkezelés és a kellő védelem nélküli, valamint az illegális hulladéklerakók és a mezőgazdasági termelés is. A környezeti problémák közé sorolandó klímaváltozás elsősorban a mezőgazdaságban és a közlekedésben érezteti hatását. A megújuló energia hasznosítására vonatkozó kezdeményezések elsősorban magánszemélyek vonatkozásában valósultak meg, közintézmények részleges megújuló energiaforrással történő ellátása a lehetőségeknek köszönhetően egyre nagyobb méreteket ölt, de elmarad a térség adta lehetőségektől. A környezet állapotának részleges javulása azonban annak köszönhető, hogy szennyező ipari kibocsátók megszűntek, illetve nem telepedtek le.

Kulturális erőforrások:

A palóc hagyományok ápolása, az itt élő emberek vendégszeretete és tenni akarása a palóc értékek fennmaradásáért példaértékű a Cserhátalján. A népviseletben, gasztronómiában, népszokásokban, ünnepekben, építkezésben, szókincsben, életmódban, gazdálkodásban megnyilvánuló palóc jelleg olyan egyedi érték, amelynek bemutatása és megőrzése nemzeti kultúránkat gazdagítja.

A térség épített és kulturális öröksége turisztikai szempontból is kiváló lehetőségeket kínál, kiemelt és bemutatásra érdemes értékei:

- a települések vallási emlékhelyei, román, gótikus, barokk stílusú templomai, kápolnák, kegyhelyek, haranglábak, harangtoronyok,
- a palóc népi építészet emlékeit őrző kontyos tetős parasztházak több településen,
- a népi életmódot és hagyományokat bemutató gyűjtemények és tájházak (szurdokpüspöki Múltunk Háza, Hagyományok Háza Egyházadengeleg, Tájház és Alkotóház Viselettörténeti Babagyűjtemény Vanyarc, Hagyományőrző Palóc Galéria és Kézművesház Kozárd, bujáki Glatz Oszkár Galéria, faluházak, tájházak Bokor, Ecseg, Héhalom, Kálló),
- nemesi kúriák, kastélyok és kastélykertek (Csécse, Szirák, Erdőtarcsa, Szarvasgede),
- várromok, erődítmények, erődített települések maradványai (Buják, Ecseg, Héhalom, Pásztó-Hasznos, Mátraszőlős),
- múzeumok (Pásztó, Kisbágyon, Bér),
- egyéb történelmi, kulturális és vallási emlékek, nevezetességek, hagyományos népi foglalkozások (Pásztói romkert, Oskolamester háza, Tar Lőrinc udvarházának romjai, tari Sztupa, mátrakeresztési fakanalazás, hasznosi búcsúfia, bujáki sokszoknyás népviselet, szurdokpüspöki Libakultusz és Máriáslány kultusz).

Lakói és civil szervezetei hűen őrzik a palóc kulturális értékeket, Egyházadengelegen, Erdőkürtön, Vanyarcon a szlovák nemzetiségi kultúra tradíciói a mai napig elevenen élnek. A népdalok és

népszokások hagyományőrző egyesületek, néptáncsoportok, nyugdíjas nótakörök tolmácsolásában elevenednek meg kora tavasztól, késő őszi rendezvények, fesztiválok és művészeti napok keretében.

Lokálisan túlmutató turisztikai attrakcióvá fejlesztett adottságok a térségben még nem rajzolódtak ki, de számos országosan, sőt nemzetközi szinten is ismert és népszerű rendezvény, természeti érték, népviselet, gyűjtemény található a Cserhátalján. A tervezési terület közvetlen szomszédságában található a Hollókő UNESCO Világörökségi helyszín, és a Mátraverebély-Szentkút Nemzeti Kegyhely, valamint kapcsolódik a Novohrad-Nógrád Geoparkhoz, a Cserhát Natúrparkhoz, a Mária Zarándokúthoz, az Országos Kék Túra és az országos Zöldutak hálózatalához, kerékpáros és lovas országos útvonalakhoz, és a Palóc Úthoz is.

A társadalom állapota:

A Cserhátalja HACS térségének lakossága az elmúlt 15 évben gyorsuló ütemben fogyott, 2015. január 1-én 30 804 fő élt a 25 településen, 3 421 fővel kevesebb, mint 2000-ben. A területi eloszlást tekintve a lakosság a fő közlekedési útvonalak mentén koncentrálódott, míg a belső cserhádi kis falvak alacsonyabb népességűek.

A természetes fogyás mértéke 2008 után jelentősen emelkedett (-5,5 ezrelék 2013.), a lakosságszám csökkenés egyik kiváltó oka többek között a gazdasági válság volt. A lakosság számának csökkenésében csak 2011 óta volt kismértékű javulás tapasztalható, a fővároshoz és nagyobb településekhez közeli déli térségben volt a fogyás mértéke alacsonyabb. A tervezési területre a megyéhez hasonlóan nagyon erős elvándorlás a jellemző, egyenlege -4,4 ezrelék volt 2013-ban. A települési adatokat vizsgálva elmondható, hogy az elvándorlás mértéke a közlekedési tengely mentén közel azonos, míg a belső-cserhádi településeken itt is jelentősebb volt.

Az állandó népességen belül a 0-14 évesek aránya egyenletesen csökkent az elmúlt másfél évtizedben, 2013. évi értéke 14,1% volt, ami az országos (14,3%) és megyei tendenciákkal (13,8%) mutat hasonlóságot. A 0-14 évesek tekintetében a területi eloszlásban a magasabb roma lakosságú településeken tapasztalható magasabb arány (Kálló 25,9%, Szirák 21%, Ecseg 17,5%).

Az állandó népességen belüli 60 éven felüliek aránya 24,8 % volt 2013-ban, ezt az értéket lassú, az országos átlagot meghaladó növekedés előzte meg (2000-ben 21,1%). A kisebb belső cserhádi falvakban régóta tapasztalható nagyszámú idős lakos és a fiatalok elvándorlásából adódó koreloszlási változás ment végbe. A fiatalok és az idősebb lakosság arányát szemléltető öregségi mutató az elmúlt évtizedben fél fővel emelkedett, 2013-ban közel 2 (1,76) idős jutott egy fiatalra. A fiatalok egyre kevesebb száma, a térség elöregedése a megyei és országos tendenciával egyező képet mutat, így nem területi jelenségről beszélhetünk, hanem egy általános változásról.

A térségben a megyei és országos átlagtól többen vallják magukat a cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozónak (9,1%), az országos érték háromszorosa jellemző a térségben. A 2011-i évi népszámlálás során az országoshoz viszonyított arány hasonló volt a 2001. évihez. A vizsgált időszakban általánosságban növekedett az arány, ezen belül pedig kiemelten néhány településen 10-20 %-ot is elért a növekedés. A területi eloszlást tekintve egyes településeken kiemelkedik az arányszám, Szirákon a lakosság 40,5%-a, Kállón 32,7%-a, Béren 20,1%-a vallotta magát 2011-ben a cigány etnikai kisebbséghez tartozónak.

A tervezési területen nincs bölcsőde, az óvodai férőhelyek száma 2001-től csökkenést mutatott az érintett területen (2013-ban 1 084 fő). 18 településen van óvodai ellátás, az aprófalvak esetében sok esetben a kisgyermeket a szomszédos vagy távolabbi településekre kell utaztatni az intézményekbe. Általános iskolai oktatás 15 intézményben, gimnáziumi, szakközépiskolai nevelés-oktatás Pásztón, szakiskolai nevelés-oktatás a járási székhely mellett Szirákon folyik.

A legfeljebb 8 általános iskolai osztályt végzett lakosság aránya 2001-ben 30,7 % volt, amely érték a megyei aránytól némileg (29,6%), míg az országostól (26,3%) jelentősen magasabb. Területileg a települések lakossági összetételével, a helyi gazdasági helyzettel és a középfokú oktatási intézmények

távolságával mutat összefüggést. Az alacsony végzettségűek aránya a lakosságon belül 2011-re országosan (25%) és megyei szinten (30,4%) is csökkent, de a Cserhátalja tervezési területén kis növekedés volt megfigyelhető (31,2 %).

Az érettségizett lakosság aránya a megyei értékhez is felzárkózni látszott, 23,9%-ról 33,7%-ra emelkedett 2011-re, a nagyvárosokhoz való közelség egyértelműen megmutatkozott a területi eloszlásban.

A lakosság 5,8 %-a rendelkezett a térségben 2001-ben felsőfokú végzettséggel, ami a megyei átlagnak a háromnegyede volt, és még a legmagasabb pásztói érték sem érte el az országos átlagot (12,7%). A térségi értékben az országoshoz és megyeihez hasonlóan növekedés volt tapasztalható 2011-re, de még mindig csak az országos átlag felét érte el a felsőfokú végzettségűek aránya (9,2%).

A jövedelmi viszonyok bemutatására több statisztikai adat is segítséget nyújt. A száz lakosra jutó adófizetők száma (43,2 fő, 2013) a megyei mutatókat követve hullámzó jelleggel, de növekedett a térségben. A nagyobb, valamint a fejlettebb gazdaságú településeken a jobb foglalkoztatotti aránynak köszönhetően magasabb értékek jelentek meg. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek átlagos számára erős növekedés volt jellemző az elmúlt évtizedben (1 821 fő 2006. - 2 664,5 fő, 2013.), ami a roma lakosság és a rossz szociális helyzetben lévő családok létszámnövekedésével van összefüggésben. Az aktív korúak közel fele (47,5%) nem rendelkezett 2001-ben rendszeres, munkából származó jövedelemmel a térségben és azon településeken, amelyeken magas a hátrányos helyzetű csoportok aránya, akár a 60 %-ot is elérte a mutató értéke. 2011-ben az érték 44,4 %-ra csökkent, de a társadalmi-szociális problémákkal sújtott településeken a helyzet tovább romlott.

Az egészségügyi ellátórendszer struktúraátalakítását követően a szolgáltatói háttér sajnálatosan leépült azáltal, hogy a tervezési terület egyetlen kórházában, a pásztói Margit Kórházban megszűnt a sürgősségi ellátás, amely most már csak Salgótarjánban érhető el. Az egészségügyi alapellátás biztosítása nagy terhet ró az önkormányzatokra, ugyanakkor a térség súlyos hiánnyal küzd az orvosi szakellátás területén, 2014. december 31-én a településeken dolgozó háziorvosok száma 16 fő, a gyermekorvosok száma 2 fő, a betöltött védőnői álláshelyek száma 14 volt. A lakosság egészségügyi állapotának javítása érdekében az alapellátás fejlesztését célzó infrastrukturális beruházások valósultak meg ÉMOP támogatással Palotáson, Kisbágyonban, Pásztón, Mátraszőlősen, Szirákon, Szurdokpüspökiben, Kállón, és Erdőtarcán.

A tervezési terület településein a lakásállomány 39,1%-t tették ki a komfort nélküli, félkomfortos ingatlanok 2001-ben. Az elmúlt közel egy évtizedben a térségi értékben javulás volt tapasztalható (19,1 %, 2011), ugyanakkor még így is az országos és megyei átlag alatti volt a lakásállomány állapota. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 91,4% volt a térségben 2013-ban, amely bár alatta maradt az országos átlagnak (94,4%), de meghaladta a megyei átlagot (87,9%). A térségi csatornázottság aránya a fejlesztéseknek köszönhetően 36,4%-ra emelkedett, ugyanakkor még így is jelentősen alacsonyabb az országos (75%) és megyei átlaghoz (69,2%) képest. A száz lakosra vetített háztartási gázfogyasztók számában 2011-től csökkenés volt tapasztalható, a térségi átlagos érték 2013-ban 67,8 % volt. Az internethálózat rohamos fejlődésével egyetemben jelentősen nőtt a felhasználók száma, a rendelkezésre álló TEIR adatok alapján legalább 30 Mbps sávszélességre képes vezeték internet-hozzáféréssel rendelkező lakosság száma 2011 és 2013 között több mint 2,5-szeresére nőtt (9361,4 fő 2013). Ezzel szemben a KSH adatai alapján az internet előfizetések száma 6100 volt 2014 évben, ez viszont nem tartalmaz információt a sávszélességre vonatkozóan. Az alacsony szintű digitális írástudatlanság következtében azonban ennek gazdasági hasznosítása elenyésző. Megbízható és elérhető adat az internet szolgáltatások minőségére nem érhető el, de személyes interjúinkból kiderül, hogy a térség szereplői nincsenek megelégedve a szolgáltatások elérhetőségével és színvonalával. Európa és az ország egyes területein teljes szélessávú lefedettség valósult már meg.

Több projektnek köszönhetően egyre elterjedtebb a szelektív hulladékgyűjtés, a térségben bevont lakások aránya a megyei és országos átlag felett van, 46,2 % volt 2011-ben. A lakosságtól szelektív

hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya 2013-ban mindössze 0,3% volt, amely jelentősen alatta maradt az országos átlagnak (5%).

A Pásztói Rendőrkapitányság, az önkormányzatok, a polgárőr szervezetek és a lakosság összefogásának köszönhetően a térségben regisztrált bűncselekmények száma az elmúlt években folyamatosan alatta maradt mind a megyei, mind az országos átlagnak.

A nonprofit szerveződések aránya a térségben nem túl magas, 5-6,5 % között változott az elmúlt évtizedben. Számukat lassú növekedés jellemezte, a területi eloszlás tekintetében lakosságarányosan vizsgálva a kisebb településeken élő aktívabb kisközösségek együttműködése mutatkozott meg. A 2014-ben nyilvántartott 184 nonprofit szervezetből a legtöbb (70) a járási központban tevékenykedik, a településeken működő civilek aránya elsősorban a falvak népességbeli nagyságrendjétől függ. A sport és szabadidővel kapcsolatos, valamint a kulturális tevékenységet folytató szervezetek száma az előző tervezési időszakok adatait vizsgálva továbbra is a legmagasabb arányt képviseli. Domináns területek továbbá az oktatás, településfejlesztés, szociális és környezetvédelmi tevékenységek. A hátrányos helyzetű civil szervezetek száma elenyésző, érdekérvényesítő képességük gyenge, melynek javítására a folyamatos kapcsolattartás, és a térségi programokba való bevonásuk szükséges közösségi aktivitásuk növekedése érdekében. 18 településen működik polgárőr szervezet, amely nemcsak a közbiztonság helyzetének romlását, hanem a közösségi összefogást is mutatja a bűnmegelőzés terén. A 2007-2013 tervezési időszak pályázati forrásainak köszönhetően a civilek jelentős infrastrukturális és eszközbeszerzéshez kapcsolódó fejlesztéseket valósítottak meg a térségben, de működésük eszközhiányos (csekély összegű támogatást kapnak tagjaiktól, támogatóiktól).

A társadalmi események helyszíneit elsősorban az önkormányzatok által működtetett intézmények biztosítják. Ezek és a közösségi, sport- és szabadidős tevékenységeknek teret adó létesítmények, épületek, építmények állapota, minősége, komfortfokozata az elmúlt években végbemenő beruházások ellenére továbbra is fejlesztésre szorul. A kisszámú és alig fejlesztett tanösvények, túraútvonalak állapota nem a kor elvárásainak megfelelő, hasznosításuk, valamennyi kor- és népcsoport számára hozzáférhetővé tételük elengedhetetlen. A térség közösségének összefogásában a lakosság életminőségét javító szolgáltatások biztosításával jelentős szerepet kaptak az Integrált Községi Szolgáltató Terek, amelyek területünkön elégtelen számban, Bujákon és Kozárdon működnek.

A gazdaság helyzete:

A térség gazdaságára a lassú növekedés és fokozódó lemaradás jellemző. A kedvezőbb közlekedés-földrajzi helyzet és a munkalehetőségek közelsége jelentős hatással bír a lakosság életminőségére a 21. számú főközlekedési útvonal mentén és a déli területeken, ami az egy lakosra jutó iparüzési adó, az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték összegében is tükröződik. A mutatók értékének területi eloszlásában is megmutatkozott bizonyos települések élénkülő gazdasága, de a 2008-as gazdasági válság jelei is észrevehetően kirajzolódtak. Palotás, Héhalom és Egyházasdengeleg települések, mint új fejlődési gyűjtőpont kezdtek kirajzolódni, míg a 21. számú főút menti településeken továbbra is érzékelhető volt a kedvező elérhetőségből adódó helyzeti előny. 2011-től a délebbi, autópályához közelebbi területeken élénkült a vállalkozások tevékenysége, ami bizonyítja a beszállítói hálózatok fontosságát és a budapesti agglomeráció erős gazdasági hatását. A több helyszínre tervezett ipari park jellegű fejlesztés térségünkben nem valósult meg, elsősorban az összetett tulajdoni viszonyok és az érdekeltek ellentétei miatt. Nincs térségünkben ipari célokra hasznosítható, közművesített terület, amelyeket az önkormányzatok érdeklődők részére fel tudnának ajánlani. Fejlesztések egyes vállalkozások által önkormányzatoktól függetlenül valósultak meg.

A térségben a 15-64 éves népességben belüli foglalkoztatottak aránya a 2001. évi adatokhoz képest kismértékű növekedést mutatott, 2011-ben elérte az 50,9%-ot, azonban mind a megyei (51,5%) mind az országos átlag (57,9%) alatt maradt. A regisztrált munkanélküliek száma 1 451 fő volt 2013-ban, arányuk településenként a lakosságszámmal közel arányos, ugyanakkor a kis falvak esetében a nagyszámú idős, nyugdíjas lakosság aránya következtében kisebb érték figyelhető meg.

A munkanélküliségi ráta az elmúlt egy évtizedben hullámzóan növekedett, alacsonyabb volt, mint a megyei, de magasabb, mint az országos átlag. 2013-ban 7,1% volt, amely 2006 óta a legalacsonyabb

érték, a mutató 2009-ben 13,7%, 2012-ben 14,3%. A fő befolyásoló tényezőket a térségben az etnikai összetétel, a korösszetétel és a helyi vállalkozások aránya adja.

A munkanélküliek csoportján belül a tartós munkanélküliek aránya 54,1%-a volt 2013-ban, a folyamatosan magas érték a megyei átlag alatt maradt ugyan, de az országos átlagot (49,9%) jelentősen meghaladta, Erdőkürtön az érték 76,2%, Kállón 70,8% volt. A tartós munkanélküliséget befolyásoló tényezők között a lakosság képzettségi szintje, lakhelye, szociális helyzete, etnikai hovatartozása szerepel.

A foglalkoztatottak nélküli háztartások aránya a 2001. évi adatokhoz képest alig észrevehető mértékben csökken 2011-ban (46,2%), azonban jelentősen meghaladta az országos (38,3%) és a megyei adatokat is (45,6%). A foglalkoztatottak 35,4%-a az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportba tartozik, 4 település esetében ez az arány 2012-ben meghaladta a 45%-ot (Palotás, Vanyarc, Kisbágyon, Szarvasgede).

A regisztrált munkanélküliek 43,6%-a volt 2013-ban alacsony iskolai végzettségű, ez az érték az országostól magasabb, ugyanakkor a megyeitől alacsonyabb volt. Kállón a regisztrált munkanélküliek 84,3%-a, Kisbágyonban 80%-a, Ecsegen 68,6%-a legfeljebb csak 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A munkavégzésre képes és hajlandó munkaerő hiánya különösen a mezőgazdasági munkavégzést érinti, a lakosság elöregedése illetve a közmunkába vonulás mellett a foglalkoztatási helyzetet tovább súlyosbítja az egyszerű feladatokra beállítandó munkavállalók hiányos szakértelme, továbbá a fiatalok tartózkodása a mezőgazdasági munkától.

A térségben egyre nehezebb a fiatalok elhelyezkedése, a 25 év alatti munkanélküliek arányának 2001 és 2008 között hullámzó tendenciáját követően számuk 2009-től folyamatosan emelkedett, 2013-ban 17,6% volt. A 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya közel 10 %-ot emelkedett az elmúlt egy évtizedben, 2013-ra elérte a 41,1%-ot. A magas arányt a munkahelyek hiánya, a munkaerőpiacról való kikerülés és az újbóli belépés nehézségeit sokszor az átképzési hajlandóság és lehetőségek hiánya is okozza. A közel megegyező megyei és országos értékekhez viszonyítva a térségi átlag magasabb, ami a lakossági összetételre is visszavezethető.

Az időszaki foglalkoztatás bővülést elsősorban a közmunkaprogramok biztosítják, a közfoglalkoztatásban részt vevők munkavállaló korú népességhez viszonyított havi átlagos létszámának aránya fokozatosan emelkedett, míg 2013-ban a közfoglalkoztatási mutató 2,82%, 2015-ben már 5% volt.

A naponta ingázó foglalkoztatottak aránya 2001-ben az országos értéknek közel a duplája volt, 2011-re ez az érték az országos és a megyei átlaggal együtt tovább emelkedett (57,6%). A déli településekről leginkább Hatvanba, Gödöllőre, Budapestre járnak dolgozni, az északi településekről Bányterenyére, Salgótarjánba irányul a munkaerő mozgása.

A regisztrált vállalkozások száma a kétezres évektől lassú, de folyamatos emelkedést mutatott, 2013-ban 113,5 regisztrált vállalkozás működött ezer főre vetítve, amely megközelítette a megyei (117,7 db), de jelentősen alatta maradt az országos átlagnak (170,5 db). Az östermelők számában 2012-ig folyamatos növekedés volt megfigyelhető, számuk 2013-ban már jelentős csökkenést mutatott (761 fő). Az egyéni vállalkozások többsége a közlekedési tengely mentén illetve Palotáson tevékenykedett a legnagyobb számban, a 2008 óta tartó lassú csökkenés következtében számuk 697 fő volt 2012-ben. 540 társas vállalkozás működött a tervezési területen legtöbbször Pásztó, Egyházasdengeleg és Palotás településeken, a működő vállalkozások ezer lakosra vetített száma az országos és a megyei tendenciát követve csökkent, 2012-ben 39,4 volt.

A tervezési területen elsősorban a mikro- és kisvállalkozások dominálnak, 250 főt meghaladó foglalkoztatotti létszámú vállalkozás 2012-ig nem volt, ugyanakkor az Eglo Magyarország Kft. fejlesztését követően 2014-ben már 431 fő dolgozott a cég pásztói telephelyén. 2012-ben 5, Erdőkürtön, Pásztón, Mátraszőlösön és Kállón működő vállalkozás foglalkoztatott 50 főnél több munkavállalót. A

10-49 fős vállalkozások száma csökkenő tendenciát mutat (37 db), míg 2010-ban területileg Pásztó környékén koncentráltak, a 2012. évi adatokon már kirajzolódik az új feltörő Palotás – Héhalom - Egyházasdengeleg térsége is. Az 1-9 főt foglalkoztató vállalkozásokból szinte minden településen található, számuk 1 195 volt, területileg Pásztón és a keleti közlekedési tengely mentén nagyobb arányuk. A legtöbb vállalkozás a kereskedelem és gépjárműjavítás (274 db), az építőipar (166 db), valamint a feldolgozóipar (134 db) nemzetgazdasági ágakban tevékenykedett. A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban 59 vállalkozás működött 2013-ban, ebből a társas vállalkozások száma 24 volt.

A térségben a mezőgazdasági vállalkozókat általánosan alacsony jövedelmezőség és tőkeszegény környezet jellemzi, a 100 - 300 hektár területen gazdálkodók esetében minimálisan csökkent a technológiai fejlesztési képesség. A gazdaságok folytonosságát, fennmaradását a gazdálkodók elöregedése, a gazdaságátadás szinte teljes hiánya, a fiatal gazdák tervezettnél szerényebb elindulása akadályozza. Az állattartó gazdák egyre kevésbé vállalják az állattartással járó nehézségeket és a termelési költségek hosszú idejű finanszírozását, nagy problémát jelent továbbá a bonyolult jogszabályokban előírt állattartó-telepi műszaki követelményeket finanszírozása is. 2010-ben 2 444 egyéni gazdaság 8 008,9 hektár, a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek 8 089,2 hektár földterületen gazdálkodtak. A fölhasználók legmagasabb száma Pásztón, Ecsegen, Héhalomban és Vanyarcon volt, jellemzően szántó, gyümölcsös és szőlő művelési ágakban. A termesztett haszonnövények választéka szűkült, a búza, kukorica, napraforgó és repce mellett leginkább takarmányozásra szánt lucernát termesztnek. A legjelentősebb gyümölcsstermesztő területek Kozárd, Pásztó és Héhalom körzete (221 ha), a legjelentősebb szőlőterületek Pásztón, Szurdokpüspökiben és Jobbágyiban voltak (85,75 ha) a vizsgált évben. Az állattartás terén dominál a sertés és a szarvasmarha, jelentős a nyúl, baromfi és méhállomány. A térség két legjelentősebb mezőgazdasági vállalkozása, az Agro-Produkt Kft., amelynek megvásárlását követően az R-KON-N Befektetési és Vagyonkezelő Kft. egyes gazdálkodást folytat, sertésstenyésztéssel és sertéstartással az IBARO Kft. foglalkozik. A térségben a lótarás elsősorban Vanyarcon, Béren és Pásztón jelenik meg, míg a baromfiállomány Mátraszőlösön, a méhcsaládok száma Pásztón, Szurdokpüspökiben és Vanyarcon számottevő.

A Cserhátalja térségében a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek számára a 2008-ig tartó hullámzó tendenciát követően a folyamatos csökkenés volt a jellemző, míg 2000-ben 417, 2013-ban már csak 283 férőhely várta a vendégeket. A térség adottságaiból és a vendégek érdeklődéséből adódóan a falusi szálláshelyek esetében kedvezőbb a helyzet, a 2000-ben nyilvántartott 98 szállásférőhely 2013-ra majdnem két és félszeresére emelkedett (240 férőhely). Kereskedelmi szálláshely Alsótold, Kálló, Szurdokpüspöki, Vanyarc településeken működik, a béri Andezit Hotel 100 fő, míg az 1998-tól négy csillagos szállodaként működő Teleki-Degenfeld Kastélyszálló Szirákon 75 fő elszállásolására alkalmas. A térségben a legtöbb falusi szállásférőhellyel Kozárd rendelkezett 2013-ban (90), megelőzve Palotás, Felsőtold és Bokor falvakat.

A térség vendégforgalma erősen visszaesett, 2013-ban a kereskedelmi szálláshelyeken 3 910 (2000-ben 8 975), míg a falusi szálláshelyeken 2 026 (2000-ben 7 762) volt a vendégéjszakák száma. A külföldről érkező vendégek száma az országos tendenciát követve szintén csökkent, a kereskedelmi szálláshelyek esetében a 2000-es évek elejéhez képest közel a felére (6,7 %), a falusi szálláshelyek esetében ez az arány 7,1% volt 2013-ban.

Az elmúlt egy évtizedben az országos és a megyei trendet követve, a szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő is csökkent, a kereskedelmi szálláshelyek esetében a 2,4 napos értékről 1,5 napra, míg a falusi szálláshelyek esetében a korábbi 4 napos tartózkodás a felére rövidült le. A csökkenéshez hozzájárult a belföldi vendégkör utazási szokásainak változása, a ritkább többnapos utazásokkal szemben a gyakoribb, rövidebb kikapcsolódások kerültek előtérben, ugyanakkor egy-egy utazási cél esetében már az élményközpontúság a fő motiváció.

A 2007-2013 tervezési időszak turisztikai fejlesztéseinek eredményeként a 15 új, és meglévő szálláshelyek fejlesztésével 134 új szállásférőhely jött létre a térségben, új ifjúsági szálláshely létesült, ugyanakkor lovas turisztikai, valamint természeti, kultúrtörténeti értékeket bemutató beruházások valósultak meg az EMVA forrásoknak köszönhetően. A szállásadók többsége szabadidős, sport,

rekreációs, gasztronómiai szolgáltatással várja a vendégeket, melyeket saját maga, vagy más szolgáltatókkal együttműködve biztosít. A Cserhátalja térsége komoly természeti, épített, kulturális, vallási, lovas, vadász, horgász és szabadidős turisztikai potenciállal rendelkezik, azonban elsősorban helyi fejlesztések valósultak meg, a térség értékei, szálláshelyei, a kialakult attrakciók nem alkotnak egységes kínálati rendszert, továbbá a TDM rendszer sem tudott a térségben eredményeket elérni a vendégéjszakák alacsony számából adódó hivatalos TDM regisztráció sikertelensége miatt. A 2014-2020 tervezési időszakban ösztönözni érdemes ezért minden térségi és egyedi marketingre irányuló törekvést, valamint erősíteni szükséges a szolgáltatók közti együttműködést.

A helyi gazdaságfejlesztés alappilléreinek szánt helyi termék előállítás és az ehhez kapcsolódó összefogás továbbra is hiányzik, pedig a turisztikai szolgáltatásokhoz kapcsolódóan a fenntartható környezetbarát gazdálkodás eredményei értékesülhetnének ezen keresztül. Az ezzel kapcsolatos tapasztalatok hiányát leginkább a kiöregedő termelők utánpótlásának elmaradása okozza.

Összegzés:

Térségünk része az Észak-Magyarországi régióknak, amely nem csupán Magyarország gazdaságilag legelmaradottabb területe, hanem az Európai Unió 28 tagállamának a 273 NUTS2 régiója között is a 265. helyen állt. Az egy főre jutó GDP-t figyelembe véve 2011-ben csupán nyolc román és bolgár régiót előz meg. Ennek az önmagában is rossz gazdasági helyzetű régióknak leggyengébb gazdasági teljesítményű megyéje Nógrád.

Ugyanakkor térségünk rendkívül sokszínű, természeti, környezeti és társadalmi értékkel bír, lehetőséget teremtve a mezőgazdasági tevékenységen túl a fejlesztendő ipari tevékenységek részére. Jelentős igény van az életkörülmények javítása érdekében nem csak a közösségi szolgáltatások fejlesztésére, hanem leginkább a munkahelyteremtésre, amelynek nehézsége azonban, hogy nincs olyan húzóágazat, amelyre kiszolgáló és beszállító szervezetek kapcsolódhatnak. A lehetőségként adódó turisztikai vonzerő továbbra is kihasználatlan, elsősorban a minden területen jellemző vállalkozói kedv és tőke hiányában. Ez kiemelkedően igaz a hátrányos helyzetű csoportokra, amelyek, vagy akik az elmúlt időkben is nyitva álló támogatási lehetőségeket nem tudták, nem merték hasznosítani.

Ezért stratégiánk igyekszik minden fejlesztési szándéknak teret nyitni és a HACS munkaszervezete minden fejlesztési elképzelés megvalósítását hatékonyan segíteni.

4.2. A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

A LEADER HACS címbirtokossághoz kapcsolódó feladatokat a tervezési időszakban kettő civil szervezet látta el, a 2012. április 30-ig címbirtokos Nkft. 106 tag 12 tulajdonközösséget alkotva hozta létre, a 2012. április 10-én bejegyzett Egyesületet 62 tag alapította 2011-ben.

A HVS tervezésekor elsősorban a már meglévő erőforrásokra épített, települési szintű tervezés érvényesült, tekintettel arra, hogy a térségben nem volt egy olyan gazdasági húzóágazat, amelyhez koherens fejlesztések kapcsolódhattak volna. A gazdasági-társadalmi szempontból leszakadó-stagnáló térséget finanszírozási gondokkal küzdő gazdasági környezet, a munkalehetőségek pontszerű megjelenése, a kényszerű ingázás, a lakosság elhelyezkedési esélyeit tovább csökkentő alacsony iskolázottsági szint, továbbá növekvő munkanélküliség jellemezte. A népességfogyás és elvándorlás mellett a lakosság elöregedése volt tapasztalható. Ezen trendek figyelembevételével a HVS két legfontosabb fejlesztési prioritása a térségben lakók életkörülményeinek javítása, továbbá a vállalkozások fejlesztése, tevékenység- és kapacitásbővítése volt. Kiemelt prioritásként jelent meg a stratégiában a turizmus fejlesztése, amely nemcsak térségen kívüli keresletet von be a helyi gazdaságba, hanem a beruházásokkal hozzájárul a térség épített, természeti és kulturális környezetének megóvásához. Hangsúlyos fejlesztési prioritásként jelent meg a képzés, a térségi marketing, az együttműködések ösztönzése. A fejlesztési intézkedésekben megjelent továbbá a biológiai sokféleség feltételeinek támogatása, a megújuló energiatermelés és hasznosítás elősegítése, a közösségfejlesztés, a

regionális kultúra és történelem újrafelfedezése, a hagyományos mesterségbeli tudás megőrzése, újjáélesztése is.

A 2008-ban elfogadott HVS LEADER-ben támogatható tevékenységeinek meghatározására 2009-ben került sor. A stratégia 2009, 2011 és 2013 évi felülvizsgálatának menetét, a döntéshozatal módját, a dokumentum struktúráját az Irányító Hatóság (IH) határozta meg. A felülvizsgálatok folyamatába bevonásra kerültek az önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások és a lakosság is. A térségi szereplők széles körének elérését az alkalmazott elektronikus és nyomtatott kommunikációs eszközök mellett a személyes kapcsolatok az egyedi konzultációk és fórumok biztosították.

A III. tengely 4 jogcímére a tervezési időszakban 93 támogatási kérelem érkezett be 1,8 milliárd forint támogatási igénnyel. A DT 53 kérelmet hagyott jóvá 857,1 millió támogatási összeggel, amelyből 547,2 millió forint kerül gazdaságfejlesztési (mikrovállalkozás, turisztika) célra lekötésre. A LEADER célterületeire és intézkedéseire a tervezési időszakban 180 pályázat érkezett be 954,8 millió forint támogatási igénnyel, amelyből 124 pályázat 672,7 millió forint támogatással került jóváhagyásra. Gazdaságfejlesztést célzó beruházásokra a LEADER-ben rendelkezésre álló források 58,59 %-a került lekötésre.

A térség gazdasági helyzetére és a szegényes vállalkozói kedvre tekintettel a 2007-2013-as HVS-ben nem az új főállású munkahelyek létrehozása volt a fő cél elsősorban, hanem a meglévő munkahelyek megtartása, továbbá, hogy a megvalósult fejlesztéssel a pályázó legalább kiegészítő jövedelmi forrást szerezzen. A HVS megvalósítása során a lehető legnagyobb számú gazdaságfejlesztésre, jövedelemtermelő beruházásra irányuló projekt benyújtása érdekében a HACS egyetlen kérelem- és pályázatbenyújtási körben sem zárta ki az induló vállalkozásokat, és nem írt elő a munkahelyteremtésre, foglalkoztatásra vonatkozóan többletkötelezettséget, kötelező vállalásokat a jogcímrendeletekben meghatározottakon túl. A HACS Döntéshozó Testülete (DT) és Helyi Bíráló Bizottsága (HBB) döntéseit a vállalkozásfejlesztés szempontjait szem előtt tartva minden olyan projektet és fejlesztési elképzelést támogatott, amely hozzájárult a térség jövedelemtermelő képességének növekedéséhez.

A HACS 25 településén megvalósított 147 projekt mindegyike hozzájárult a 2007-2013 tervezési időszak eredményességéhez, azonban a „Cserhátalja és Nyugat Mátra Európában” HVS fejlesztési intézkedéseire tervezett, és azoktól elvárt eredmények nem valósultak meg teljes körűen, hosszú távú céljainkat még nem értük el, nem jött létre olyan ágazati fejlesztés, amely húzóvá válhatna területünkön. A mikrovállalkozások jogcím és a LEADER vállalkozásfejlesztési intézkedések keretében megvalósított telephely fejlesztések és eszközbeszerzések hozzájárultak a térség szolgáltatói színvonalának bővítéséhez, új tevékenységi körök indításához, a munkahelyek megtartásához, új munkahelyek létesítéséhez. A turizmus jogcím és a LEADER innovatív turisztikai fejlesztéseket támogató intézkedése eredményeként a HACS területén nőtt a minőségi szálláshelyek, ezzel együtt a szállásférőhelyek száma, a lovas turisztikai szolgáltatások színvonala, továbbá hozzájárult a települések épített örökségére, hagyományaira építő, azt bemutató, és a térségi turisztikai kínálatba beépíthető fejlesztések létrejöttéhez. A falumegújítás és vidéki örökség jogcímei és a LEADER közösségi célú – örökségmegőrzést is támogató célterület beruházásai a védett műemléki, és a településkép szempontjából meghatározó épületek felújításával, új közparkok és játszóterek létesítésével, régiak szabványosításával hozzájárultak a helyi életminőség javulásához, a települések arculatának, építészeti és vallási örökségének megőrzéséhez, a meglévő kulturális terek infrastrukturális feltételeinek javításához, a gyermekek egészséges és biztonságos időtöltéséhez. A LEADER a civil szervezetek és önkormányzatok rendezvényeit, kulturális, sport, szabadidős, valamint a közbiztonság javítását célzó infrastrukturális fejlesztéseit és eszközbeszerzéseit is támogatta, erősítve a közösségi összetartozást, javítva a lakosság biztonságérzetét, szabadidős és sportolási lehetőségeit.

Az egyedi, helyi igényekre épülő fejlesztési projektek megvalósítása mellett a LEADER program legnagyobb eredményének az tekinthető, hogy lehetővé tette a térségi szereplők bekapcsolódását a stratégiaalkotási és döntéshozatali folyamatokba, továbbá erős bizalmi kapcsolat épült ki a munkaszervezet és a pályázók között. A 2014 – 2020 tervezési időszakban a HVS-ben rögzített

célkitűzések újragondolása és megvalósítása mellett a térségi szereplők aktivitásának és az együttműködések további erősítése indokolt.

A HVS intézkedéseinek kapcsolódása a HFS intézkedések célkitűzéseivel szinte azonosak, hiszen a térség a fejlesztési lépések ellenére egyre inkább lemarad az uniós és hazai átlagtól. A 4. számú mellékletben látható a HVS intézkedések megvalósult projektjei. Az elmúlt időszak sikertelen LEADER pályázati lehetőségei között elsősorban a képzések, tervek, tanulmányok, helyi termékek, extenzív állattartás, térségi marketing és önfenntartó falu célterületek jelölhetők meg, elsősorban a kötelezettségvállalások és a támogatási lehetőségek pályázók megítélése szerinti aránytalansága miatt. A HFS intézkedések között a lehatárolási lehetőségektől függően ezek az intézkedések szerepelnek fontosságuk miatt.

A HFS rendelkezésre álló forrásai LEADER területen is alacsonyabbak az előző időszakhoz képest, míg az ÚMVP III. tengelyéhez hasonló térségbe alokált fejlesztési forrással nem rendelkezünk. Ettől eltérő javaslataink ellenére el kellett fogadjuk a VP tervezői döntéseket. Ennek ellensúlyozására a HACs munkaszervezete minden egyéb fejlesztési forrás elérésében lehetőséget kíván teremteni a térség számára.

4.3. A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások

A HFS tervezési folyamatban törekedtünk a helyzetfelmérés során megfogalmazott térségi nehézségek, problémák széleskörű válaszainak megfogalmazására. A legfontosabb cél a jelenleg „kedvezményezett” besorolású térség közelítése az országos és európai átlaghoz. A helyzetkép megmutatta azokat a pontokat, amelyek felkarolása nélkül a térség felzárkóztatása megvalósíthatatlan.

A vállalkozások tőkehiányos helyzete ellehetetleníti azokat a fejlesztéseket, amelyek nélkül nem lehetnek versenyképesek a piaci környezetben és nem tudnak munkahelyeket létrehozni a térségben élők számára.

A települések élhetőbbé tétele nélkül hiányoznak azok az emberi minimumok, amelyek a helyben maradás feltételeként elvárhatóak. A közösségi kezdeményezések ösztönzése nélkül nem alakulnak ki azok a települési, térségi szintű emberi kapcsolatok, amelyek hozzájárulnak a térség megerősítéséhez.

A tervezési időszak végére a térség civil szervezetei, vállalkozói, és állami szervei közötti együttműködés és integráció olyan szintjét kívánjuk elérni, amely lehetővé teszi minél több egyéni és közösségi kezdeményezés támogatását a térség gazdasági és társadalmi fejlődése érdekében.

A tervezési dokumentumban a fő célkitűzéseként megfogalmazott elemek teljes mértékben leképezik a helyzetelemzésben felvázolt problémákra, nehézségekre adható válaszokat. A rögzített célkitűzések a gazdasági, a természeti és a társadalmi környezetben megjelenő nehézségekre választ kívánnak adni.

A térség egyik legnagyobb problémája az alacsony foglalkoztatás. Erre a problémára a „Versenyképes helyi gazdaság” átfogó cél gyakorol legnagyobb hatást. Ezzel a kérdéskörrel kapcsolatban a LEADER pályázati lehetőségein is túlmutató válaszokat is azonosítottunk az elemzés során, amelyekre további Programok forrásainak bevonásával igyekszünk választ adni a térség felzárkóztatása érdekében. A VP, GINOP, TOP, EFOP pályázatainak köszönhetően több, alacsonyan kvalifikált munkaerő elhelyezkedése válik elérhetővé. A szabad munkaerő képzettségi szintjéhez igazodó munkahelyek létesítése hozzájárul az esélyegyenlőség megteremtéséhez. A LEADER források gazdaságot támogató intézkedéseinek eredményeként a lakosság szempontjából hasznos, leginkább szolgáltató vállalkozások jönnek létre, hozzájárulva a megélhetési lehetőségek javításához.

„Az élhető vidéki környezet” átfogó cél arra az igényre kíván választ adni, hogy a térség élhetőbbé tételével járjon hozzá a HFS a térség életkörülményeinek javításához elsősorban VP, EFOP, KEHOP és TOP forrásokból.

Az „Innováció és infokommunikációs ellátottság” átfogó cél valamennyi tervezett specifikus célon keresztül kedvező hatást kíván gyakorolni a tervezési terület hatékony és gyors lépéseire VP , GINOP források segítségével.

Mindhárom átfogó célhoz kapcsolódó specifikus célhoz lehetőséget mutatkozik Határmenti SK-HU, valamint közvetlen Európai Unió támogatás igénybevételére: EIP, Europe for Citizen, Erasmus+ Programból is.

Jellemzően a HACS és munkaszervezetének elsődleges célja a pályázók segítése a források elérése érdekében, de cél pl. az EFOP 1.7 intézkedésben a LEADER HACS pályázóként történő megjelenése és más lehetőségek felkutatása is.

A HACS munkaszervezetének munkatársai részt vettek megyei szintű programok kidolgozásában így az azokban foglalt válaszlehetőségek megjelennek a HFS intézkedésekben is. Így a természeti és épített környezet társadalmi, gazdasági hasznosítása érdekében a mezőgazdaság és a turizmus adta lehetőségek fokozott figyelmet élveznek.

Valamennyi elképzeléshez kapcsolódóan a LEADER fejlesztési forrás reményeink szerint csupán kiegészítő forrás lesz. Elsődleges feladata a más OP-ból és Programokból származó forráslehetőségek hasznosításának megteremtése, hiszen a térség (járás) csaknem valamennyi statisztikailag vizsgált mutató tekintetében hosszú évek óta távolodik nem csak az Unió, de a hazai átlagtól is.

A Nógrád Megyei Területfejlesztési Konceptió (2014-2020) bemutatja a Növekedési Terv, illetve a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia és Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszeri kapcsolódásait és az Országos Fejlesztés és Területfejlesztési Konceptió és Nógrád megye Területfejlesztési koncepciója célrendszerének összefüggéseit, koherenciáját (6. számú melléklet). A CSHK helyzetfeltárása alátámasztja ezek szükségességét és ennek következtében beavatkozási területeink lehetőségeinknek és léptékünknek megfelelően azonosak.

Specifikus céljaink kapcsolódása az országos, megyei és járásközpont fejlesztési dokumentumaihoz:

1. Versenyképes gazdasági környezet specifikus cél összhangban van a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Fejlődő gazdaság” átfogó céljának alábbi specifikus céljaival:

- KKV-k és nemzetközi nagyvállalatok élénkülő vállalkozói aktivitása;
- Jövő centrikus, kreatív és tudásalapú gazdasági tevékenységek meghonosítása, megerősítése, innovációs centrumok létrehozása;
- Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság.

A megyei TOP intézkedések közül a HFS céljainak teljesüléséhez hozzájárul:

1.1. Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése;

5.1. Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok).

2. Helyi adottságokra épülő vállalkozások specifikus cél összhangban van a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Fejlődő gazdaság” átfogó céljának alábbi specifikus céljaival:

- Ipari hagyományokon alapuló ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése;
- Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság.

3. Minőség a vidéki turizmusban specifikus cél összhangban áll:

- a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Fejlődő gazdaság” átfogó cél „Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság” specifikus céljával;
- a Bejárható Magyarország Program tematikus útvonal fejlesztési céljaival;
- a Magyar Natúrparkok Fejlesztési Konceptiójának „Turizmus-rekreáció” 4. pillérével.

A megyei TOP intézkedések közül a HFS céljainak teljesüléséhez hozzájárul:

1.2. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés

4. Közbiztonság specifikus cél összhangban áll a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Marasztaló élettér” átfogó céljának, „Egészséges, vonzó, emberközpontú, biztonságos lakó- és pihenő környezet” specifikus céljával.

A megyei TOP intézkedések közül a HFS céljainak teljesüléséhez hozzájárul:

3.1. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés

5. Élhető, természetes és épített környezet specifikus cél összhangban áll a Nemzeti Környezetvédelmi Program három stratégiai célkitűzésével:

- Jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása, amelyek közé tartozik a környezet-egészségügyi feltételek javítása, a magas színvonalú környezeti infrastruktúra, valamint a település, a lakóhely épített és természeti elemeinek megfelelő aránya, minősége és összhangja;
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata;
- Az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

A megyei TOP intézkedések közül a HFS céljainak teljesüléséhez hozzájárul:

3.2. Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése

6. Hozzáférhető infokommunikáció specifikus cél összhangban áll az Európai Digitális Menetrendhez kapcsolódó Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2020 (NIST) által kitűzött célokkal:

- minden háztartás számára legyen hozzáférhető minimum 30 Mbps-os internet-szolgáltatás;
- a háztartások minimum 50 %-a rendelkezzen 100 Mbps, vagy annál gyorsabb hozzáféréssel;
- a digitálisan írástudatlanok (azok, akik még soha nem használtak internetet) aránya csökkenjen 30% alá, a rendszeres internethasználat (azok, akik legalább hetente egyszer interneteznek) mutatója érje el a 75 %-ot, a hátrányos helyzetűek esetében pedig a 60 %-ot;
- a mikro- és kisvállalkozások 99%-a internet-hozzáféréssel, továbbá legalább 80%-a rendelkezzen internetes jelenléttel (honlap, Facebook-profil stb.);
- a KKV-k 33 %-a vásároljon vagy értékesítsen online;
- az integrált vállalati rendszerekkel rendelkező KKV-k aránya érje el az akkori uniós átlagot;
- az internetes csatlakozással rendelkező számítógépet használó munkavállalók aránya érje el az akkori uniós átlagot.

A Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Aktív, kreatív, együttműködő társadalom” átfogó céljának, „Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása” specifikus céljával.

A megyei TOP intézkedések közül a HFS céljainak teljesüléséhez hozzájárul:

1.1.Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése

7. Együttműködő közösségek specifikus cél összhangban áll a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Aktív, kreatív, együttműködő társadalom” átfogó céljának, az alábbi specifikus céljaival:

- Társadalmi depresszió kezelése, felkészülés a munkára;
- Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása;
- Fiatalok elvándorlásának mérséklése;
- Integrált térségi programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére.

A megyei TOP intézkedések közül a HFS céljainak teljesüléséhez hozzájárul:

5.2. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok

5.3. Helyi közösségi programok megvalósítása

Pásztó Integrált Településfejlesztési Stratégiája valamennyi stratégiai célunk megvalósításához hozzájárul, intézkedéseink kiegészítik Pásztó város fejlesztési céljait. A Pásztó ITS konkrét fejlesztési intézkedéseket fejlesztési forrás hiányában nem tartalmaz.

A CSHK területén 2007-2013-as tervezési időszakban létrejött a Cserhát-Mátra Turisztikai Desztinációs Menedzsment Egyesület, amely elsősorban a térség szálláshely szolgáltatóinak összefogásán alapuló tevékenységet folytat. A fejlesztési szándék a szálláshelyek számának és minőségének javításán túl a turisztikai programkínálat bővítésére irányul. A Cserhát Natúrpark és a Novohrad-Nógrád Geopark Egyesületek érintik a térséget és fejlesztési lehetőségeket igényelnek természeti és kapcsolódó kulturális értékeink hasznosításához. Ezen tevékenységekhez szorosan kapcsolódik a formálódó Bejárható Magyarország Program, amelynek gyalogos, lovas, kerékpáros „jármódja” is érintheti térségünket, ehhez fejlesztési forrásaikkal hozzájárulnak a HFS megvalósulásához, kiegészítik azt, és fejlesztési lehetőséget nyújtanak.

4.4. SWOT

Az előző fejezetekben ismertett adatok és információk alapján elkészítettük a térségre vonatkozó SWOT elemzést.

Erősségek: A térség közel fekszik a fővároshoz és az M3-as autópályához. A 21-es fő közlekedési áthalad a HACS területén, amely elősegíti a települések gazdasági és társadalmi fejlődését. A Cserhát és a Mátra természeti kincsekben és erőforrásokban gazdag, amely jelentős potenciált jelent a turizmus számára. A térség turisztikai vonzerejét a változatos tájak, különleges természeti adottságok, kulturális hagyományok jelentősen megnövelik, számos kikapcsolódási lehetőséget biztosítva az ide érkezők számára. A CSVE prioritásként kezeli a térség természeti erőforrásainak fenntartható használatát. A térség központjában az üzleti szolgáltatások elérhetőek, amely lehetőséget biztosít vállalkozások letelepedéséhez, illetve a meglévő cégek fejlesztéséhez. A társadalmi-lakossági szolgáltatások szintén elérhetőek ezeken a településeken. A HACS területén több ipari célra hasznosítható terület is rendelkezésre áll.

Gyengeségek: Az előző fejezetekben bemutattuk a kedvezőtlen demográfiai és foglalkoztatási trendeket, amelyek a terület egyik fő gyengeségének számítanak. A térségben élők átlagjövedelme viszonylag alacsony. A gazdasági szerkezet átalakulása lassú. A naponta ingázók aránya rendkívül magas, mivel sokan a környező nagyvárosokba járnak dolgozni vagy iskolába, amely jelentős környezetterhelést okoz. A térség településeinek nagy részén nem található többfunkciós közösségi terek. A társadalmi integrációt segítő programok szükségesek lennének a hátrányos helyzetű lakosság beilleszkedésének elősegítésére, életkörülményeinek javítására. A HACS területén működő vállalkozások száma az országos átlaghoz képest sokkal alacsonyabb, a vállalkozások többségében kis tőkeerejű mikrovállalkozás. A települések helyi iparüzési adó-bevételei alacsonyak. A kisebb településeken különböző szolgáltatások nem vagy csak korlátozott számban érhetőek el.

Lehetőségek: A természeti környezet számos jelenleg még kiaknázatlan értéket rejt, amelyek hasznosításánál azonban előtérbe kell helyezni fenntarthatósági szempontokat is. A természeti adottságok és kulturális értékek turisztikai potenciált jelentenek. A HACS területe közel esik a szlovák határhoz és gazdasági együttműködés lehetősége körvonalazódik.

Erősségek	Gyengeségek
1.1 Budapest közelsége, a térség az M3-as autópályán gyorsan megközelíthető, 1.2 a járás területe sokszínű, turisztikailag hasznosítható természeti, épített és kulturális értékekben gazdag, 1.3 a térség természeti adottságai kedveznek az aktív turizmusnak és a megújuló energiahasznosításnak, 1.4 magas erdőszűltség, vadban gazdag erdők,	2.1 az ipari tevékenység pontszerű, és alacsony hatékonyságú, 2.2 a külső nyersanyagra épülő nehézipar hagyományainak megléte, 2.3 a térségi vállalkozások tőkehiányosak, technológiai színvonaluk alacsony, 2.4 a térségben alacsony a befektetői kedv és hajlandóság,

1.5 a szakaszosan elkészült négysávos 21. sz. főközlekedési út mentén ipari parkok kialakítására megfelelő területek állnak rendelkezésre,

1.6 a járási központ kielégítő intézményrendszerrel rendelkezik,

kereskedelem, szolgáltatás, oktatás terén,

1.7 jelentős az újraeledő palóc hagyománnyal rendelkező települések száma,

1.8 a fejlesztésekhez elengedhetetlen tudásbázis és szellemi kapacitás rendelkezésre áll,

1.9 megalapozott települési közbiztonsági rendszerek, fokozódó önkéntességgel és közbiztonsági szemlélettel párosulva,

1.10 a tervezési terület összes települése része a szabad vállalkozási zónának,

1.11 a térséget érintő tematikus útvonalak és területek megteremtik az aktív, kulturális és vallási turizmus alapjait,

1.12 a civil szervezetek aktivitása és a szférák közötti összefogás erősödése tapasztalható,

1.13 a helyi média (városi tv) szerepe a térségi marketingben,

1.14 a térségi természeti adottságok lehetőséget adnak a biodiverzitás fenntartására, a legeltetéses állattartás és a megújuló energiaforrások hasznosításának bővítésére.

2.5 képzett munkaerő korlátozottan áll rendelkezésre, jelentős a térségből való elvándorlás,

2.6 a térségi munkalehetőség hiánya,

2.7 a szociálisan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett társadalmi rétegek jelentős arányt képviselnek a lakosságon belül,

2.8 a háziorvosi ellátottság kritikus, szűkülő kórházi szakszolgáltatás, utazási kényszer, átalakítás,

2.9 a térségi turisztikai kínálat szegényes, szegmentálódott (színvonala eltérő), a vendégvárók fogadókapacitása korlátozott, gyenge-közepes kapcsolódó infrastruktúrával rendelkezik,

2.10 a térségi marketing nem az adottságokat reprezentálja, nem éri el a célközönséget,

2.11 a helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések elszigeteltek, az összefogás nem jellemző,

2.12 a fenntartható, környezetbarát gazdálkodással kapcsolatos tapasztalatok hiánya,

2.13 a térségi közutak állapota leromlott,

2.14 a térségen átívelő vasútvonal elmaradott,

2.15 a térség természeti környezete számos helyen kommunális hulladékkal szennyezett, a szennyvízkezelés csak részben megoldott,

2.16 alacsony a szélessávú internet-hozzáféréssel rendelkező lakosság aránya

2.17 húzóágazat, meghatározó ágazat hiánya,

2.18 a külső beruházói érdeklődés felkeltését szolgáló befektetés ösztönzési stratégia kidolgozatlan,

2.19 a mezőgazdaság szerkezetváltása lassú,

2.20 közösségi terek állapota leromlott

2.21 eszközhiányos civil szervezetek

2.22 alacsonyszintű digitális írástudás

2.23 a térséget érő társadalmi – gazdasági hatások tovább ronthatják a demográfiai szerkezetet,

2.24 a kis települések élhetősége romlik,

2.25 a gazdák felhagynak a gazdálkodási tevékenységgel, nem történik meg a generációváltás,

2.26 egyes településeken a szociális és kulturális problémák erős és együttes megjelenése, ismétlődő konfliktus helyzetek kialakulásához vezet,

2.27 bűnözési spirál kialakulása,

2.28 balesetveszélyessé vált infrastruktúra és közösségi terek.

Lehetőségek	Veszélyek
3.1 Szlovákia és a Baltikum irányába vezető tranzitútvonal a térségen vezet keresztül, 3.2 növekvő igény mutatkozik a falusi és az aktív „zöld” turizmus termékei és szolgáltatásai iránt, 3.3 Szlovákia közelsége megteremti az együttműködés lehetőségét, 3.4 megyei és határon átnyúló gazdasági övezet.	4.1 a fiatalok elvándorlása a gazdaságilag fejlettebb régiókba és külföldre, 4.2 a biodiverzitás csökkenése, 4.3 a külső beruházói befektetések elmaradnak, 4.4 a vállalkozások ellehetetlenülnek, 4.5 a megye gazdasági kettészakadása, 4.6 állandósult lemaradás a digitális kompetenciák terén, digitális analfabétizmus.

4.5. Fejlesztési szükségletek azonosítása

A helyzetelemzésben bemutatásra kerültek a működési területen elért eddigi eredmények, illetve a vidékfejlesztési szempontból meghatározó adottságok. A tervezés során végig nagy hangsúlyt helyeztünk arra, hogy összességben olyan programot kell elkészíteni a 2014-2020-as EU-s programozási ciklusra, amely megvalósítható a csekély 413 100 000,-Ft, fejlesztési forrásból.

Ezen túl fokozott figyelmet kell fordítani az Emberi Erőforrás Operatív Program 1.7-es, „az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése” intézkedésre, amelyben a LEADER HACS és az általunk meghatározott célcsoport lehet majd a kedvezményezett kör, az intézkedés OP-ban leírt elvárásaival összhangban. Ennek az intézkedésnek a forrása hozzávetőlegesen 100 millió forint. A helyzetértékelés, a SWOT elemzés, a tervezési időszakban megtartott fórumok, illetve az eddigi eredmények és a rendelkezésre álló szakmai kapacitás alapján az alábbi fejlesztési szükségletekre reagál a Helyi Fejlesztési Stratégia a LEADER program megvalósítása során, amelyek a *HFS Specifikus céljait* foglalja magába. A HFS *Átfogó céljainak (Versenyképes helyi gazdaság, Innovációs és infokommunikációs ellátottság, Élhető vidéki környezet)* és *Specifikus céljainak* meghatározása az alábbiak szerint támasztja alá a SWOT elemzést, hogy mely irányokhoz, milyen hiányok, szükségletek adnak megoldást a Stratégia intézkedéseinek meghatározásában.

• Versenyképes helyi gazdaság

A térség versenyképesség és gazdasági önfenntartóvá válásához a szociális alapú fejlesztések nem elegendők. A nehézipari hagyományoktól történő végleges elszakadás és a kívánt változásokhoz vezető új fejlődési pálya a szektorok együttműködésén, a digitális írástudáson és a helyi adottságokon át vezet (1.1, 1.5, 1.8, 1.10, 2.1, 2.2, 2.6).

A versenyképességet összetett, többtényezős probléma, a vállalkozások tőkehiánya akadályozza, amely fejlődésük és a gazdaság fejlődésének egyik legnagyobb gátja. A vállalkozások piacszerzést eredményező technológiai fejlesztések, beruházások nélkül már középtávon is egyre inkább versenyhátrányba kerülnek, amely újra tőkehiányhoz és fokozódó versenyképtelenséghez vezet (2.3, 2.9). Ennek az összetett problémának, ördögi körnek egy fontos tényezője az alacsony befektetői hajlandóság, a fejlesztési és befektetés-ösztönzési szemlélet, valamint az üzleti infrastruktúra fejletlenségét (2.4, 2.18). A szemléletnek figyelembe kell venni a gazdasági környezetet és a helyi adottságok nyújtotta erősségeket és lehetőségeket (valamennyi erősség és lehetőség).

Ezeknek a negatív folyamatoknak a megtörésére irányulnak közvetlen vállalkozásfejlesztési és közvetetten a gazdasági környezetet fejlesztő intézkedéseink.

A gazdasági önfenntartás, szorosan összefügg a versenyképességgel. Önfenntartás, önellátás elsősorban humánerőforrás megőrzést, foglalkoztatást kell, hogy jelentsen, a térségi vállalkozásoknak kell, hogy foglalkoztassák a térség munkaerőjét, így csökkentve a lakosság ingázását és végső esetben a szellemi tőke és a fizikai munkaerő elvándorlását (2.5, 4.1)

Másodsorban a helyi erőforrások hasznosítására kell törekedni a térségi gazdaságnak. A helyi erőforrások hasznosításának pedig leginkább kézenfekvő módja a helyi termékek előállításának és értékesítésének növelése (2.11), szorosan kapcsolódva a helyi turisztikai szolgáltatások bővítéséhez (1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 1.14, 2.9).

A vidéki turizmus térségünkben kitörési pont lehet, természeti adottságaink és épített és kulturális értékeink ehhez adottak (1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 1.11, 2.9, 3.2, 3.3). A turizmus növekedéséhez, azonban magasabb fokú szervezethez, együttműködéshez, minőségi szolgáltatásra és költséghatékonyságra (különösen az energiahatékonyság fokozására) van szükség. A turizmusnak és a térség teljes gazdaságának egyaránt magasabb fokú szervezethez, integráltsági szintet kell elérnie.

• Innovációs és infokommunikációs ellátottság

A stratégia az (társadalmi és vállalati szintű) innováció és az infokommunikáció jegyében látja a térség jövőbeli fejlődésének alapjait. Ez a jövő a szektorok együttműködésén, a digitális írástudáson és a helyi adottságok innovatív hasznosításán át vezet.

Ezért kiemelten szeretnénk növelni a digitális írástudást (2.22), a rendszerszemléletű társadalmi és műszaki innovációt, valamint a tudásalapú társadalom kívánalmainak való megfelelést.

Digitális írástudást új, közösségi képzési formák és kreatív közösségeken keresztül kívánunk fejleszteni, olyan közösségi terek keretében, ahol bárki hozzáférhet szélessávú internetkapcsolathoz. (2.16) Különösen a hátrányos helyzetű rétegek esetében.

A vállalkozásoknak nem csak új infokommunikációs, hanem új kapcsolati hálókat, hálózatokat is ki kell alakítaniuk, hogy növelhessék versenyképességüket (2.3).

A társadalmi innovációk terén a jelen átfogó cél szinergikus kapcsolatban áll az „élhető, vidék és környezet” céllal, az energiahatékonyság és a megújuló energiahasznosítás terén. Térségi elterjedésüket ma már „nem műszaki természetű” (non technical barriers) akadályok gátolják, hanem szemléletbeliek, főként a döntéshozók részéről (1.3, 1.13). A „nem műszaki természetű” akadályok feloldására szemléletváltást előidéző társadalmi innováció szükséges. Ez szintén igaz az e-közigazgatásra, amely új, még hatékonyabb módszerekkel tudná kiszolgálni lakosság igényeit. Az intergrált monitoring rendszerek adaptációja a bűncselekmények, balesetek megelőzésében, felderítésében, valamint természetes és épített értékeink megóvása során jelentős költségmegtakarítás tesznek lehetővé (1.9, 2.15).

A cél eléréséhez szükséges közösségi aktivitás szakmai, ágazati és települési, településcsoportjellelleggel is erősödött az elmúlt években. A civil önkéntesség és a szférák közötti együttműködés ma már kézzelfogható (1.12). A tudásbázis és a szellemi kapacitás rendelkezésre áll (1.8) csak aktivizálásukra és további ösztönzésükre van szükség.

• Élhető vidéki környezet

Célunk a megélhetést, fejlődést, rekreációt biztosító, biztonságos, tiszta, rendezett összetartó és vonzó térség létrejötte és fennmaradása. A legfontosabb tényező a helyi munkalehetőség és megélhetés „versenyképes gazdasági környezetben” foglaltak elvek alapján. A térségi vállalkozásai foglalkoztatják a térség munkaerejét, így csökkentve a lakosság ingázását és végső esetben a szellemi tőke és a fizikai munkaerő elvándorlását (2.5, 4.1). A versenyképes gazdasági környezet átfogó cél és specifikus céljainak több intézkedés is ennek az elérésére irányul.

Térségi, települési közbiztonság szempontját két tényezőt emelnénk ki, a regisztrált bűncselekmények számát és a lakosság szubjektív biztonságérzetét. Ideális esetben az előbbi alacsony, az utóbbi magas. Jelen felmérések fordított helyzetet mutatnak (2.26, 2.27), de vannak biztató kezdeményezések és folyamatok, amelyeket még a 2007-2013 időszakban sikerült megalapozni (1.9). A közbiztonság specifikus cél intézkedései éppen ezeknek a mutatóknak a javítását és a pozitív kezdeményezések támogatását célozzák meg.

Alapvetőnek tekintjük, hogy a közszolgáltatások elérhető közelségben vannak a lakosság számára (tömegközlekedés, orvosi ellátás, iskola, posta stb.) (1.6)

Ápolt települési környezet, megóvott természetes környezet. Illegális hulladék lerakók nincsenek, szennyező források száma alacsony. (2.15) A települési környezetbe beletartoznak a biztonságos közösségi terek és kapcsolódó infrastruktúrák, amelyek rendeltetésszerű használata nem okozhat balesetet és általuk változatos rekreációs, szabadidős és sportolási lehetőségek állnak rendelkezésre (2.20, 2.28).

Az élhető vidék közössége erős identitástudattal, civil önkéntességgel rendelkezik, összetartó és segítőkész, a szociálisan hátrányos helyzetűek száma alacsony. A civil önkéntesség és identitástudat növekedést mutat azonban az összetartás/összefogás még mindig alacsony és a hátrányos helyzetűek száma növekedést mutat (1.12, 2.7).

Az élhető vidék a külvilág felé is vonzó képet sugároz hatékony marketing-eszköztára révén (1.13, 2.10).

5. Horizontális célok

5.1. Esélyegyenlőség

A CSVE eddigi működése során nem tett hátrányos megkülönböztetést a bármilyen okból hátrányos helyzetű csoportok, személyek irányába, sőt lehetőségekhez mérten pozitív diszkriminációt alkalmazott. A jövőben is ennek megfelelően, a jogszabályi előírások tiszteletben tartásával, az érdekérvényesítés során figyelembe vesszük az érintett csoportok, személyek speciális körülményeit, igényeit a HFS tervezésénél és megvalósításánál.

Az egyesületünk által lefedett területen a lakónépesség arányait tekintve a 2001-es népszámláson a népesség 6%-a, míg a 2011-es népszámláláson a 9,1%-a vallotta magát cigány származásúnak. Öt településen haladja meg a lakosság 15%-át a cigányság, ezek közül Szirákon 40,5%. Működési területünkön a társadalmi kirekesztődés és a szegénység újra termelődésének problémája fokozottan jelen van. A HFS-ben olyan intézkedéseket fogalmazunk meg, amelyek ezen társadalmi kör beilleszkedését, közösségi integrációját is szolgálja. Az intézkedések pályázati kiírásának generálása során többlet pontra számíthatnak a hátrányos helyzetű rétegek, fogyatékkal élők, nők, pályakezdekők, és természetesen a magát cigánynak valló emberek.

A CSHK területén élő polgárok és szervezetek már az EU-belépés előtt összehangolták fejlesztéseiket, hogy minél nagyobb hatékonyságot és szinergiát valósítsanak meg. Számos megvalósult projekt elősegíti az egyenlő bánásmód, az anti-diszkrimináció betartását, hozzájárulva a nehéz, hátrányos élethelyzetűek esélyteremtéséhez. Kiemelt figyelmet fordítunk a vidéken élő fiatalokra, nőkre és romákra. Támogatjuk a hazai és EU-s forrásokhoz való hozzáférésüket, valamint a tudás fejlesztését, amely a helyi szükségletekre alapoz. Az alkalmazott nők száma, a helyi igényeknek megfelelő képzések és munkahelyteremtés következtében növekszik. A fő- és kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek támogatásával javul a megélhetésük. A roma lakosság foglalkoztatásának emelése komplex programokkal, és munkaerő-piaci eszközök összehangolt felhasználásával, szakmai képzésük támogatásával valósul meg.

5.2. Környezeti fenntarthatóság

A Cserhátalji térség nem csupán fenntartható módon használja társadalmi, gazdasági és természeti adottságait, hanem minden tekintetben jobb állapotban adja át vagyonát a jövő nemzedékének. Hozzájárul a helyi és globális fenntarthatósághoz, mert adottságait környezetkímélő, természetmegőrző módon használja, megoldja a behozott termékek, anyagok és energiák mennyiségének csökkentését. Erősíti a vidék megtartó és vonzóerejét, megőrzi a természeti, a társadalmi, a vidéki életmód, kultúra és hagyományok sokszínűségét. Csökkenti a területi különbségeket, előmozdítja az etikus termelést, kereskedést, valamint a fenntartható fogyasztói szokások elterjedését. Segíti a biológiai sokféleséget fenntartó, javító korlátos eltartó képességű környezethasználatot. A hulladékok hasznosításának támogatásával, a kibocsátás csökkentésével a környezet állapota javul. Az okszerű növényvédelem, és ipari segédanyagok használatának kiváltását terjesztő programokkal, és a szállítás raktározás feltételeinek javításával csökkenti a mezőgazdaság kedvezőtlen környezeti hatásait. A nem élelmezési célú biomassa energetikai hasznosításával csökkenti a meg nem újuló erőforrások felhasználását, hozzájárul a feltételeken megújuló erőforrásaink állapotának megőrzéséhez, javításához.

A helyi foglalkoztatás növelésével, az energiapolitika befolyásolásával és az ökológiai szemléletű tájgazdálkodás elterjesztésével csökkenti a környezet terhelését. Megteremti a magas hozzáadott értéket előállító gazdálkodást, a tudás és kultúra alapú termelés és fogyasztás irányába hat, megőrizve és bővítve

a vállalkozások sokszínűségét. Szolgálja a helyi közösség érdekeit, a szegénység leküzdését. Segíti a tudáshoz és információhoz való hozzáférést, a közösségek identitástudatának erősítését, fejleszti a társadalmi kapcsolatokat, a nemzedékek egymás iránti felelősségét, valamint szélesíti a vidékfejlesztési döntésekben résztvevők körét, hatékonyságát.

A Stratégiánk készítése során a fenntartható fejlődést, olyan fejlődési útnak tartjuk, amely egyszerre van figyelemmel a környezet eltartó képességére, a társadalom jólétére és a gazdaság erősítésére úgy, hogy a ma élő emberek boldogulása ne menjen az utánunk jövő generációk életkörülményeinek rovására.

Projektjeink kiírásakor és a megvalósítás, működtetés során a fenntartható környezeti szempontok biztosítását figyelembe vesszük. Minden egyes projektnél maximális figyelmet fordítunk a környezetvédelmi szempontokra a projekt jellegéhez és témájához igazodva. Annál is inkább tesszük, mert a közvetlen élő helyünk az egyik lefőbb értékünk és egyben a legfőbb turisztikai vonzerőnk is.

A környezetvédelem, mint horizontális elvárás azt jelenti, hogy minden tevékenység során figyelemmel kell lenni az adott tevékenységnek a környezetre, amely elvárás kedvezően hat a hazai és uniós törekvések teljesülésére.

6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása

A CSVE területe uniós szinten a legszegényebb nyolcadik régióban elhelyezkedő Észak-Magyarországon belül is, az alacsony teljesítő Nógrád megye keleti oldalán helyezkedik el. A történelmileg kialakult helyzet miatti elmaradottság szintjéről tervez továbblépni és a vidékfejlesztés lehetőségeit innovatívan használta az elmúlt tervezési időszakban is. Stratégiánk kidolgozásánál a korábbi évek tapasztalatát figyelembe véve mutatjuk be a HFS innovatív és integrált elemeit. Az előző tervezési időszakhoz képest szűkösebb források ellenére újszerű megoldásokat keresünk és ezek mentén ösztönözzük a különböző szektorok, ágazatok többszereplős fejlesztésének még nem egészen kialakult lehetőségeit. A stratégia innovativitása rugalmasságában rejlik, amely képes a térségben történő és a jogalkotásban zajló változások lekövetésére, ugyanakkor célrendszere több szinten szorosan kapcsolódik megyei, térségi, nemzeti és uniós stratégiákhoz, fejlesztési koncepciókhoz. A stratégiában innovációként jelentkezik továbbá a stratégia megalkotása során (stratégia egyes munkaszakaszainak véleményezése, észrevételek beépítése), illetve a fejlesztések megvalósítása során a térségi szereplők bevonása a döntéshozatalba (támogatásra javasolt projektek kiválasztása), több lépcsős megoldások, komplex programok alkalmazása lelhető fel.

Innovatív elemek a stratégiai tervezés során:

- **Stratégiai fókuszában** szerepeltettük a gazdasági fejlődéshez és adaptáció szükséges feltételek megteremtése, természetes és ember alkotta környezet kapacitásainak, erőforrásainak hatékony, fenntartható kihasználása
- **Integrált szemléletet** alkalmazva és a stratégia fókuszát szem előtt tartva az átfogó és specifikus célok meghatározása során a lehető legjobb szinergiára törekedtünk.
- **Szoros szférák közötti és ágazatközi együttműködés** igénylő transzverzális témák kerültek a célhierarchiába beágyazásra, mint az önfenntartó vidéki gazdaság, az erőforrás és energiahatékonyság, valamint az infokommunikációs fejlődés és a digitális írástudás
- **A CLLD módszertannak** megfelelően alulról építkezve, az érintettek és együttműködő partnerek minél szélesebb körét bevonva terveztünk.
- **Komplex, egymással szorosan összefüggő intézkedéseket** terveztünk, amelyek egyszerre adnak választ a térség legfontosabb társadalmi – gazdasági – környezeti problémáira.

Innovatív elemek a stratégia megvalósítása során:

- **Hátrányos helyzetű csoportok összekapcsolása**, munkanélküliség csökkentését célzó kombinált intézkedésekben.
- Nagy hangsúlyt fektetünk az **előkészítésre és a tanulásra**.
- A projekt előkészítése és kiválasztás során **ösztönözzük az innovativitást**. Előnyben részesítjük a **jövő szükségleteire fókuszáló fejlesztéseket**, vagyis amelyek **új megközelítéssel** járulnak hozzá az infokommunikációs ellátottsághoz növekedéséhez, az erőforrásokkal való hatékony, fenntartható gazdálkodáshoz és a digitális írástudás terjedéséhez.

- **Stratégiánk hatásának növelését**, kiterjesztését **nemzetközi és térségi** együttműködéseink eddigi tapasztalataira kívánjuk alapozni és továbbra is ilyen típusú **együttműködésekre alapozzuk** vidékünk jövőjét, melyek segítik a jó gyakorlatok transzferjét és a kölcsönös tanulást.

7. A stratégia beavatkozási logikája

7.1. A stratégia jövőképe

Jövőkép

Tiszta, egészséges, fenntartható, biztonságos, életető és pihentető térség, jól képzett dolgozókra alapozott vállalkozói és civil szektorral, a termelés, feldolgozás mellett kedvelt pihenőhely és az ebből adódó foglalkoztatás hosszú távú megélhetést biztosít a lakosság, köztük a fiatalok és hátrányos helyzetű csoportok számára, javítva helyben maradásuk esélyét.

7.2. A stratégia célhierarchiája

	Átfogó cél(ok)
1.	Versenyképes helyi gazdaság
2.	Innovációs és infokommunikációs ellátottság
3.	Élhető vidéki környezet

Átfogó cél a térségben lakók életkörülményeinek javítása, a fiatalokat helyben maradásra illetve letelepedésre ösztönző tiszta, szép környezet, az igényeiket kielégítő lakások, szórakozási lehetőségek megléte. A vállalkozások fejlesztése, tevékenység- és kapacitásbővítése elősegíti új munkahelyek létesítését, a magasabb jövedelemszint kialakulását.

Ssz.	Specifikus célok	Eredménymutatók megnevezése	Célértékek
1.	Versenyképes gazdasági környezet	Új termékek vagy szolgáltatások száma	12
2.	Helyi adottságokra épülő vállalkozások	Támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma (FTE)	5
3.	Minőség a vidéki turizmusban	Új termékek vagy szolgáltatások száma	6
4.	Közbiztonság	Új termékek vagy szolgáltatások száma	5
5.	Élhető, természetes és épített környezet	Új termékek vagy szolgáltatások száma	12
6.	Hozzáférhető infokommunikáció	Támogatott projektek száma	18
7.	Együttműködő közösségek	Együttműködésben résztvevők száma	104

	Intézkedések (beavatkozási területek)	Melyik specifikus cél(ok)hoz járul hozzá ¹						
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Vállalkozásfejlesztés	X	X					
2.	Előkészítő és megalapozó tanulmányok	X	X	X			X	X
3.	Kisléptékű iparterületek létrehozása és fejlesztése	X	X				X	
4.	Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	X	X	X				
5.	Biztonságtechnikai beruházások támogatása				X	X	X	
6.	Közösségi célú beruházások támogatása			X	X	X	X	X
7.	Innovatív közösségi fejlesztések			X		X		
8.	Turisztikai és helyi rendezvények, táborok támogatása				X	X		X
9.	Alacsony hulladék kibocsátás és zöldenergia hasznosítás	X		X		X		X
10.	Egyenlő esélyekkel a Cserhátalján					X	X	X

1. Versenyképes gazdasági környezet

Elérendő cél: Versenyképes térségi gazdasági környezet megteremtése a vállalkozások működéséhez biztosított kielégítő minőségű alapinfrastruktúra (víz és szennyvíz, közlekedési/logisztikai kapcsolódás, energiaellátás, telekommunikáció) kialakításával, különösen az ipari-gazdasági övezetekben, az ipari parkokban és ipari területeken. A termelő és szolgáltató szektort összességében többszintű (helyi, regionális, országos és/vagy külföldi) beszállítói kapcsolatok és együttműködések jellemzik, a működési és beruházási célokhoz egyaránt könnyen elérhetőek a pénzügyi szolgáltatások. A közigazgatás folyamatosan csökkenti a gazdaság szereplői számára az adminisztratív és adóterheket, helyi támogatásokkal és kedvezményekkel ösztönzi fejlődésüket. Meghonosodik egy olyan innovációs kultúra/szemlélet és intézményrendszer, amely kapcsolataival, szolgáltatásaival, speciális szakértelmével és eszközeivel kiemelten az innovációra alapozott kis- és középvállalkozások fejlődését szolgálja.

A specifikus cél összhangban van a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Fejlődő gazdaság” átfogó céljának alábbi specifikus céljaival:

- KKV-k és nemzetközi nagyvállalatok élénkülő vállalkozói aktivitása;
- Jövő centrikus, kreatív és tudásalapú gazdasági tevékenységek meghonosítása, megerősítése, innovációs centrumok létrehozása;
- Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság.

Indoklás: A közúti közlekedés fő eleme a 21-es számú főközlekedési út, az M3-as autópályát Salgótarjánon keresztül köti össze Szlovákiával. Budapest és Losonc 60-80 perc alatt, Hatvan 30 perc alatt érhető el a járási központból (1.1). A szakaszosan elkészült négy sávos 21. számú út mentén ipari parkok kialakítására megfelelő területek állnak rendelkezésre (1.5). A térségben alacsony a befektetői kedv és hajlandóság (2.4), a külső beruházói érdeklődés felkeltését szolgáló befektetés ösztönzési stratégia kidolgozatlan (2.18). A térségnek nincs egyetlen húzóágazata (2.17), a mezőgazdaság szerkezetváltása lassú (2.19), az ipari tevékenység pontszerű, alacsony hatékonyságú (2.1). A négy és öt számjegyű utak minősége rossz (2.13), a térségen átívelő vasútvonal elmaradott (2.14).

Új, a térség egész területét felölelő befektetés ösztönzési stratégia kidolgozása, továbbá a járás üzleti infrastruktúrákkal való gyenge ellátottságának javítása érdekében alternatív energetikai és innovációs központok, inkubátorházak, a helyi gazdaságot segítő logisztikai bázisok, továbbá új termelő-feldolgozó üzemek, ipari területek, ipari és szolgáltató parkok kialakítása szükséges a Cserhátalja területén. A fejlesztések hiányában a külső beruházói befektetések elmaradása várható, amely a vállalkozások versenyképességének fokozatos romlásához (4.4) vezet. A gazdák felhagynak a gazdálkodási tevékenységgel, nem történik meg a generációváltás (2.25). A megye gazdaságilag kettészakad (4.5).

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészítik:

- a Vidékfejlesztési Program 2., 3., és 6. prioritásaihoz kapcsolódóan:
  - az M07 – Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés keretében a 2000 lakos-egyenérték alatti településeken, ill. külterületi településrészekben az autonóm természet közeli szennyvízkezelést, egyedi szennyvíztisztítást, és a külterületi közutak fejlesztését célzó támogatások;
  - az M16 – Együttműködés intézkedés keretében a helyi termék értékesítéshez, gazdálkodási együttműködésekhez, rövid ellátási láncok és innovációs csoportok, partnerségekhez nyújtott támogatások;
- a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program 1. prioritásának (A térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére), valamint a 2. prioritás (A vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztés) keretében az ipari, gazdaság- és infrastruktúra-fejlesztési támogatások;
- a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program 1. prioritásában (A kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása) az inkubátorházak, logisztikai központok,

- beszállítói rendszerek, ipari parkok, üzleti infrastruktúra és infokommunikációs fejlesztések támogatása;
- a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program 2. prioritásának szennyvízelvezetés és szennyvízkezeléshez kapcsolódó, valamint az 5. prioritás megújuló energia-termelő és energiahatékonyságot, energiatakarékosságot növelő intézkedései.

2. Helyi adottságokra épülő vállalkozások

Elérendő cél: A szolgáltató, termelő, kommunikációs és feldolgozási tevékenységet folytató versenyképes vállalkozások száma növekszik, termékeik és szolgáltatásaik iránti kereslet stabil. Tevékenységük során helyi nyersanyagokat használnak fel, szakképzett helyi munkaerőt alkalmaznak, kapacitásaik további bővítését és innovációs tevékenységüket közpénzek felhasználása nélkül is képesek megvalósítani.

A specifikus cél összhangban van a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Fejlődő gazdaság” átfogó céljának alábbi specifikus céljaival:

- Ipari hagyományokon alapuló ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése;
- Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság.

Indoklás: A mikro-, kis- és középvállalkozások térségünkben tökehiánnyal küzdenek, amely akadályozza őket kapacitásaik bővítésében, termékeik és szolgáltatásaik minőségének javításában, diverzifikálásában, költséghatékonyságuk növelésében. Sok vállalkozás gyártási, termelési, szolgáltatási színvonala alacsonyabb az átlagnál, hosszú távú versenyképességük bizonytalan (2.3). A vállalkozások számára a képzett munkaerő korlátozottan áll rendelkezésre, a térségi munkalehetőségek hiánya miatt (2.5) jelentős az elvándorlás, valamint az ingázó lakosság száma. A helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések az összefogás hiányában elszigeteltek (2.11).

A helyi adottságokra, igényekre épülő szolgáltatásokat biztosító, továbbá a magas hozzáadott értékkel rendelkező termékeket előállító mikro- és kisvállalkozások támogatása hozzájárul hosszú távú versenyképességük előmozdításához, a munkahelyteremtéshez és a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci reintegrációjához. A cél elérésével nő a járás vállalkozásainak száma, üzemmérete, kínálata, versenyképessége, a meglévő munkahelyek megőrzése mellett új munkahelyek jönnek létre.

A támogatások hiányában a külső beruházói befektetések elmaradása várható, a vállalkozások romló versenyképessége ellehetlenülésükhöz vezet (4.4). A gazdák felhagynak a gazdálkodási tevékenységgel, nem történik meg a generációváltás (2.25), a fiatalok a gazdaságilag fejlettebb régiókba és külföldre vándorolnak (4.1).

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészítik:

- a Vidékfejlesztési Program 2., 3., és 6. prioritásaihoz kapcsoló alintézkedések és tematikus alprogram:
  - A Fiatal Gazda Tematikus Alprogram,
  - Az M06 – A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése intézkedés keretében a tevékenység diverzifikációt, illetve a helyi szükségletet kiszolgáló mikrovállalkozások indítását, a mezőgazdasági kisüzemek fejlesztését, továbbá a nem mezőgazdasági tevékenységek továbbfejlesztését célzó támogatások;
- a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 1. - A térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére prioritásának ipari és gazdaságfejlesztési támogatásai;
- a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program: GINOP 1 - Kkv-k versenyképességének javítása prioritási tengely támogatásai;
- a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program 2. prioritásának szennyvízelvezetés és szennyvízkezeléshez kapcsolódó intézkedései valamint 5. prioritásának megújuló energia termelő és energiahatékonyságot, energiatakarékosságot növelő intézkedései.

3. Minőség a vidéki turizmusban

Elérendő cél: A turisztikai szolgáltatók, önkormányzatok és civil szervezetek a térség tájértékeire épülő, több napos tartózkodást lehetővé tevő tartalmas programokkal, tematikus turisztikai csomagokkal, magas színvonalú szolgáltatást nyújtó szálláshelyekkel, önálló vonzerőként megjelenő rendezvényekkel várják a pihenni vágyókat. Hatékony menedzsment szervezetet működtetnek, amely a szabadon lévő kapacitások és az erőforrások költséghatékony kihasználásával egységes koordinációs, marketing és kommunikációs feladatokat lát el a térség turisztikai versenyképességének növelése érdekében.

A „Minőség a vidéki turizmusban” specifikus cél összhangban áll:

- a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Fejlődő gazdaság” átfogó cél „Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság” specifikus céljával;
- a Bejárható Magyarország Program tematikus útvonal fejlesztési céljaival;
- a Magyar Natúrparkok Fejlesztési Koncepciójának „Turizmus-rekreáció” 4. pillérével.

Indoklás: A térség gazdag turisztikailag hasznosítható épített és kulturális értékekben, természeti adottságai kedveznek az aktív turizmusnak (1.3), a már létező tematikus útvonalak és területek megteremtik az aktív, kulturális és vallási turizmus alapjait (1.11). Ezek az adottságok azonban messze nincsenek kihasználva, a turisztikai kínálat szegényes, szegmentálódott (színvonala eltérő), a vendégvárók fogadókapacitása korlátozott, gyenge-közepes kapcsolódó infrastruktúrával rendelkezik (2.9). A térségi marketing nem az adottságokat reprezentálja, gyakran nem éri el a célközönséget (2.10), a térségi turizmus fejlesztését célzó szervezetek együttműködési gyakorlata még kialakulatlan. Egyre növekvő igény mutatkozik a falusi és az aktív „zöld” turizmus termékei és szolgáltatásai iránt (3.2), a szolgáltatóknak ezekre a helyi adottságokra és igényekre kell építeniük. Olyan fejlesztések megvalósítása a cél, amelyek hozzájárulnak a szálláshelyek számának, komfortfokozatának növeléséhez, a szolgáltatások diverzifikálásához, az attrakciók bővítéséhez, a térségi vendégéjszakák számának növelése érdekében. További cél olyan, a térségben működő turisztikai szervezet tevékenységének támogatása, amely összefogja és együttműködésre ösztönzi a turizmus fejlesztéséért tenni akarókat.

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészítik:

- a Vidékfejlesztési Program:
  - M06 – A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése intézkedés keretében a mezőgazdasági termelők által kialakított és működtetett falusi és egyéb rurális turisztikai attrakciók és szolgáltatások továbbfejlesztését célzó támogatása;
  - M16 – Együttműködés intézkedés összehangolt turisztika szolgáltatás-fejlesztést célzó támogatása;
- a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 1. prioritás (Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére) turizmusfejlesztési támogatásai;
- a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programnak a Turizmusról szóló 7. prioritás fejlesztési támogatásai.

4. Közbiztonság

Elérendő cél: „Rendszerszintű, koordinált, hasznosságot tudatosító, együttműködésen alapuló bűnmegelőzés a cél.” (Nemzeti bűnmegelőzési stratégia 2020). A Cserhátalja HACS területén erős helyi önkéntességen alapuló szerveződések, polgárőrségek működnek együtt a Pásztói Rendőrkapitánysággal, a térségi közbiztonsági referensekkel és katasztrófavédelmi megbízottakkal a lakosság biztonsága, a közvagyon megőrzése, valamint az esetlegesen felmerülő veszélyek elhárítása érdekében. A 25 település mindegyikén kiépülnek a térfigyelő rendszerek, amelyeket a települési polgárőrségek, civil szervezetek és önkormányzatok üzemeltetnek. A rendszerek integrálásával és a Pásztói Rendőrkapitányságra történő becsatornázásával lehetővé válik az aktív figyelő szolgálat rendőrség általi ellátása, hatékonyabbá téve a bűnmegelőzést, valamint az elkövetett balesetek, bűnesetek felderítését.

A „Közbiztonság” specifikus cél összhangban áll a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Marasztaló élettér” átfogó céljának, „Egészséges, vonzó, emberközpontú, biztonságos lakó- és pihenő környezet” specifikus céljával.

Indoklás: A 2007-2013 időszak fejlesztései megalapozták a települési közbiztonsági rendszerek kiépítését, fokozódott a civil szervezetek részvétele, az önkéntesség és a közbiztonsági szemlélet (1.9), számos esetben visszatartó erővel bír a polgárőri jelenlét. A tervezési terület 13 településén épült ki LEADER pályázati támogatással új, vagy már meglévő rendszert bővítő térfigyelő kamerarendszer, a vidéki gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások fejlesztését célzó jogcímrendeletek a polgárőr szervezetek gépjármű beszerzéseit is támogatta.

A települések közbiztonságára negatív hatást gyakorol a térségi munkalehetőség hiánya (2.6), a szociálisan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett társadalmi rétegek jelentős aránya (2.7), a balesetveszélyes közúti infrastruktúra és közösségi terek (2.28) állapota. A polgárőr szervezetek a fejlesztések ellenére továbbra is eszköz- (2.21) és gépjármű hiányban szenvednek. A szociális és kulturális problémák erős és együttes megjelenése, az ismétlődő konfliktus helyzetek (2.26) és bűnözési spirál kialakulásának (2.27) megelőzése érdekében a specifikus célhoz kapcsolódó intézkedés középületek, közterületek, a településeken átvezető gépjármű forgalom megfigyelése céljából biztonságtechnikai berendezések kiépítését, meglévő rendszerek fejlesztését, a polgárőrségek aktív bevonását, ezáltal az életminőség és a biztonságérzet javítását célozza meg.

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészíti:

- a Vidékfejlesztési Program 7.4. - a vidéki népesség számára nyújtott helyi alapvető – többek között szabadidős és kulturális tevékenységekkel kapcsolatos – szolgáltatások és a kapcsolódó infrastruktúra létrehozására, fejlesztésére vagy bővítésére irányuló beruházások támogatása alintézkedés, köz- és vagyonszolgálatot szolgáló, jármű és eszközbeszerzést célzó fejlesztési lehetőségei.

5. Élhető, természetes és épített környezet

Elérendő cél: Egészséges, tiszta és élhető környezet, megőrzött természetes és épített örökség, a testi-lelki megújulást célzó rekreációs (szabadidős-, sport-, kulturális és közösséget erősítő) programok biztosításával.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program a 2015-2020 időszakra három stratégiai célt határoz meg:

- Jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása, amelyek közé tartozik a környezet-egészségügyi feltételek javítása, a magas színvonalú környezeti infrastruktúra, valamint a település, a lakóhely épített és természeti elemeinek megfelelő aránya, minősége és összhangja;
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata;
- Az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Az „Élhető, rekreációs természetes és épített környezet” specifikus cél összhangban van a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Marasztaló élettér” átfogó céljának „Egészséges, vonzó, emberközpontú, biztonságos lakó- és pihenő környezet” specifikus céljával: „Fontos, hogy a Nógrádban élő vagy kikapcsolódó emberek egy kellemes, tiszta környezetben komfortosan és biztonságban érezhessék magukat. Feltétele ez a nyugodt családi létnek, az egészséges életnek, a kellemes pihenésnek, illetve közvetetten a gazdasági aktivitásnak is. Festői kis falvainkba nem telepednek be a családok, ha elmarad az informatikai hálózatok fejlesztése, illetve nem fog fellendülni a turizmus, amíg az attrakciók környezete nem lesz rendezett és biztonságos.”

Indoklás: A térség településeinek bel- és külterületei gazdagok természeti, kulturális és épített örökségi elemekben, jelentős az újraéledő palóc hagyománnyal rendelkező települések száma (1.7). A természeti

adottságok lehetőséget adnak a biodiverzitás fenntartására, a legeltetési állattartás és a megújuló energiaforrások hasznosításának bővítésére (1.14). A negatív társadalmi – gazdasági hatások tovább ronthatják a demográfiai szerkezetet (2.23), a vidék élhetőségét veszélyezteti a romló infrastruktúra és közbiztonság. A tervezési terület természeti környezete számos helyen kommunális hulladékkal szennyezett, a szennyvízkezelés csak részben megoldott (2.15). A gazdálkodási – termelési, szolgáltatási, kommunális - gyakorlat csak a biodiverzitás csökkenésének ütemét lassította, a természetes környezet további erodálódása visszafordíthatatlan veszteségeket okozhat (4.2). Az infrastruktúra (vonalas létesítmények, szociális és egészségügyi intézmények, közösségi terek, stb.) több évtizedes amortizációja, fokozza a balesetveszélyes helyzetek kialakulásának kockázatát (2.20 / 2.28).

A „megújulás és megőrzés” jegyében és érdekében támogatni kell:

- a helyi épített és kulturális örökség megőrzését, értéknövelő felújítását, e létesítmények környezetének rendbe hozatalát;
- a települési szelektív hulladékgyűjtés eszközfeltételeinek javítását és fenntartható működését;
- az önkormányzatok és nonprofit szervezetek által működtetett sport- és szabadidő eltöltést, pihenési és rekreációs lehetőségeket, a lakosság egészséges és biztonságos időtöltését célzó fejlesztéseket;
- minden korosztály számára használható kulturális, turisztika lehetőségek létrejöttét.

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészítik:

- a Vidékfejlesztési Program:
  - 4. prioritásának élőhely fejlesztési beruházásai;
  - az M07 - Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés kisméretű infrastruktúra fejlesztést (épületek energetikai korszerűsítése, településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, helyi termékértékesítést szolgáló piac létesítése, külterületi közutak fejlesztése, egyedi szennyvízkezelési, szennyvíztisztítási megoldások alkalmazása) célzó támogatásai;
  - az M07 - Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés kisméretű infrastruktúra fejlesztést célzó önkormányzati közforgalmú utak kezelését, állapot javítását, továbbá többfunkciós közösségi terek, szolgáltató központok létrehozását, fejlesztését szolgáló támogatások;
- a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program:
  - 1. prioritásának életminőség javítását, és családbarát közszolgáltatások fejlesztését célzó intézkedései,
  - a 2. prioritás zöld város, települési környezetvédelmi infrastruktúrák kialakítását és fejlesztését célzó intézkedései,
  - a 3. prioritás fenntartható települési közlekedésfejlesztést, energetikai korszerűsítést, energia ellátás és megújuló energiaforrások alkalmazását célzó intézkedései,
  - a 4. prioritás rehabilitációt, egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztést célzó intézkedések,
  - az 5. prioritás helyi identitás és kohézió erősítő intézkedései.
- a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program 1. prioritásának 2. intézkedései a hatékony alkalmazkodás társadalmi elősegítésére, a 3. prioritás hulladékgazdálkodással és kármentesítéssel kapcsolatos intézkedései, valamint 5. prioritás energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások alkalmazását célzó intézkedései;
- az Emberi Erőforrások Operatív Program 2. prioritása az infrastrukturális beruházások és a társadalmi együttműködés erősítése érdekében.

6. Hozzáférhető infokommunikáció

Elérendő cél: Európai átlagot elérő digitális kompetenciák (digitális és információs írástudás) és internet-penetráció. A tervezési területen minden településen biztosított a megfelelő minőségű szélessávú internet-ellátottság és a közösségi internet-hozzáférés, kialakult a kistérségi intézményközi intranet hálózat.

Az Európai Digitális Menetrendhez kapcsolódó Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2020 (NIST) által kitűzött célok 2020-ra:

- minden háztartás számára legyen hozzáférhető minimum 30 Mbps-os internet-szolgáltatás;
- a háztartások minimum 50 %-a rendelkezzen 100 Mbps, vagy annál gyorsabb hozzáféréssel;
- a digitálisan írástudatlanok (azok, akik még soha nem használtak internetet) aránya csökkenjen 30% alá, a rendszeres internethasználat (azok, akik legalább hetente egyszer interneteznek) mutatója érje el a 75 %-ot, a hátrányos helyzetűek esetében pedig a 60 %-ot;
- a mikro- és kisvállalkozások 99%-a internet-hozzáféréssel, továbbá legalább 80%-a rendelkezzen internetes jelenléttel (honlap, Facebook-profil stb.);
- a KKV-k 33 %-a vásároljon vagy értékesítsen online;
- az integrált vállalati rendszerekkel rendelkező KKV-k aránya érje el az akkori uniós átlagot;
- az internetes csatlakozással rendelkező számítógépet használó munkavállalók aránya érje el az akkori uniós átlagot.

A „Hozzáférhető infokommunikáció” specifikus cél összhangban áll a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Aktív, kreatív, együttműködő társadalom” átfogó céljának, „Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása” specifikus céljával.

Indoklás: „Egy ország sikerességében az infokommunikációs szektor fejlettsége, a digitális eszközök, alkalmazások, szolgáltatások széleskörű használata kiemelkedő jelentőségű tényező, ahogy az állampolgárok és vállalkozások kreativitása, innovációs képessége is. Magyarország jelenleg az infokommunikációs fejlettség tekintetében az uniós középmezőnyben helyezkedik el: egyes mutatói lényegesen kedvezőbbek az átlagnál, más területeken viszont komoly lemaradás mutatkozik.” (NIST)

A térségben komoly kihívást jelent az eredményes információáramlás, telekommunikáció megvalósítása. A mobil hálózat és 4G lefedettség a Közép-Cserhát több településén részlegesen biztosított, a szélessávú internet kapcsolat ugyan minden településen elérhető, de a szolgáltatás minőség (QoS), a sebesség és rendelkezésre állás tekintetében ingadozó. Komoly lemaradások tapasztalhatóak a digitális írástudás terén (2.22), a lakosság internet-penetrációja alacsony (2.16). Beavatkozás nélkül a digitális kompetenciák terén állandósul a lemaradás, amely a digitális analfabetizmus (4.6) elterjedéséhez vezet.

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészítik:

- a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program 3. és a 6. prioritásában (3.3.1; 6.1.2; eMagyarország Program) a vállalkozások versenyképességét és működési hatékonyságát növelő IKT megoldások bevezetését és fejlesztését, a vidéki lakosság digitális jártasságának növelését elősegítő közösségi internet hozzáférési pontok kialakítását, a lakosság digitális jártasságának növelését célzó támogatások;
- a Vidékfejlesztési Program M07 - Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés többfunkciós közösségi terek, szolgáltató központok létrehozását, fejlesztését szolgáló támogatások;
- az Emberi Erőforrások Operatív Program Gyarapodó tudástőke 3. prioritásának digitális környezet, taneszközök, tartalomfejlesztés, oktatás és képességfejlesztéssel kapcsolatos támogatások;

7. Együttműködő közösségek

Elérendő cél: A térség kedvezőtlen szocio-demográfiai folyamatainak megtörése, a veszélyeztetett, hátrányos helyzetű csoportok felzárkózása, az elvándorlás csökkentése.

„Az Európa 2020 stratégia hazai szegénység csökkentési céljaival megegyezően a népesség 28,3%-a (közel 3 millió fő) él a szegénységi küszöb alatt és/vagy aktív kereső nélküli háztartásban és/vagy súlyos anyagi nélkülözésben. Ezen népesség arányát 2020-ra 23%-ra kívánjuk csökkenteni. Ennek megfelelően

a stratégia céljainak megvalósulásával 2020-ban Magyarországon mintegy félmillió fővel kevesebben élnek szegénységben és kirekesztettségben.” (Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2020)

Az „Együttműködő közösségek” specifikus cél összhangban áll a Nógrád Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 „Aktív, kreatív, együttműködő társadalom” átfogó céljának, az alábbi specifikus céljaival:

- Társadalmi depresszió kezelése, felkészülés a munkára;
- Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása;
- Fiatalok elvándorlásának mérséklése;
- Integrált térségi programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére.

Indoklás: A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet 2. és 3. számú mellékletében foglaltak alapján a Pásztói járás a kedvezményezett járásokhoz tartozik. A térségben magas a munkanélküliség, a szociálisan hátrányos helyzetű és fokozottan veszélyeztetett, hátrányos helyzetű csoportok, társadalmi rétegek jelentős arányt képviselnek (különösen a Dél-cserhádi) települések lakosságán belül (2.7). Pozitív irányba hat a civil szervezetek fokozódó aktivitása és a szférák közötti összefogás erősödése (1.12), azonban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatását segítő civil szervezetek eszközhányban szenvednek. Beavatkozás hiányában egyes településeken a szociális és kulturális problémák erős és együttes megjelenése várható (2.26).

A térségi szellemi tőke és humán erőforrás aktiválását, valamint a hátrányos helyzetű, sérülékeny csoportok bevonását elősegítő közösségi terek kialakítását célzó LEADER intézkedésekhez kapcsolódik az EFOP 1.7 - Az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése intézkedés keretében kiírt pályázaton való HACS részvétel, partnerségben az együttműködő térségi önkormányzatokkal és civil szervezetekkel. Az intézkedés kiegészíti a hátrányos helyzetű és a leghátrányosabb helyzetű járásokban működő HACS-ok által kidolgozott stratégiák társadalmi felzárkózási céljainak megvalósítását. Igazodva a helyi megvalósítás önállóságához, a helyi pályázók választják ki, hogy melyeket kívánják az alábbiak közül megvalósítani azzal a feltétellel, hogy a kiválasztott tevékenységeknek illeszkedniük kell a HACS stratégiájához, valamint a területén elfogadott legalább egy települési szintű, a 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet szerinti helyi esélyegyenlőségi program végrehajtásához:

- 1) Helyi felzárkózást szolgáló tudás bővítése,
- 2) Többfunkciós közösségi szolgáltató terek működtetése,
- 3) Kedvezőtlen szocio-demográfiai térségi folyamatok megtörése (pl. fiatalok helyben tartása, helyi tudástőke növelése),
- 4) Közösségépítés és -megtartás, építve az 1.3 intézkedésben kialakított módszertanra és mentorhálózatra,
- 5) A környezeti fenntarthatósági szempontoknak való megfelelés (kizárólag ESZA fejlesztés).

Az EFOP 1.7 intézkedés keretében a HACS támogatni kívánja a hátrányos helyzetűek munkába állását és a fiatalok helyben tartását elősegítő, a térségi vállalkozások munkaerő szükségletének megfelelő képzési igények felmérését képzések megszervezését, mentorhálózat bevezetését. A közösségi szolgáltató terekben a közösségépítést, a vidéki identitás erősítését szolgáló foglalkozások, képzések, szakmai fórumok lebonyolítását, a hátrányos helyzetű gyermekek részére táborprogram kialakítását.

A specifikus cél megvalósításában a LEADER forrást kiegészítik:

- az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program: Gyarapodó tudástőke 3. prioritás 1.7 -Az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése intézkedés támogatása;
- a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 5. prioritás, a társadalmi kohéziót célzó helyi programok megvalósítása intézkedés helyi identitást, kohéziót és társadalmi együttműködést erősítő programjainak támogatása;
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program: 5. Foglalkoztatás prioritás keretében a társadalmi célú vállalkozások létrehozására, gyakornoki programokra, rugalmas foglalkoztatásra, munkahelyi bölcsődék fejlesztésére vonatkozó intézkedések.

8. Cselekvési terv

8.1. Az intézkedések leírása

1. számú intézkedés:

1.1. Az intézkedés megnevezése: **Vállalkozásfejlesztés a Cserhátalján**

1.2. Specifikus cél: Versenyképes gazdasági környezet; Helyi adottságokra épülő vállalkozások

1.3. Indoklás, alátámasztás: A tervezési terület összes települése része a szabad vállalkozási zónának. A térségi vállalkozások tökehiánnyal küzdenek, amely akadályozza őket kapacitásaik bővítésében, termékeik és szolgáltatásaik minőségének javításában, diverzifikálásában, költséghatékonyságuk növelésében. Sok vállalkozás gyártásának, termelésének, szolgáltatásának technológiai színvonala az átlagnál alacsonyabb, hosszú távú versenyképességük bizonytalan. A helyi termékekkel kapcsolatos kezdeményezések elszigeteltek, az összefogás nem jellemző. A térségben rendkívül magas a naponta ingázók aránya, az aktív korú foglalkoztatottak aránya megyei és az országos átlag alatt maradt. A versenyképességgel szorosan összefügg a gazdasági önfenntartás és a helyi erőforrások hasznosítása, amely elsősorban a humán erőforrás megőrzést, foglalkoztatást, másodsorban a helyi termékek előállításának és értékesítésének növelését jelenti. Az intézkedés hozzájárul a térségben működő mikrovállalkozások helyi adottságokra, helyi igényekre épülő szolgáltatásainak fejlesztéséhez, a foglalkoztatás növeléséhez, megújuló energiaforrások alkalmazásához.

SWOT kapcsolódás: 1.10; 2.3; 2.5; 2.11; 2.12; 2.13; 2.19; 2.25; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4

1.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Induló mikrovállalkozások olyan tevékenységeinek fejlesztését, amelyek végtermék/szolgáltatás előállításával hozzájárulnak a helyi és térségi gazdasági környezet erősítéséhez, a foglalkoztatás megtartásához, új munkahelyek létesítéséhez. Fejlesztésükkel a kiszolgáló színvonal komplexitását célozzák meg, melynek megvalósításához figyelembe veszik az energiatakarékosság követelményeit is.
- Feldolgozási tevékenységet folytató bemutató üzemként, látványműhelyként is funkcionáló termelési egységek kialakítását, fejlesztését, eszközbeszerzését, a helyi termékek értékesítését elősegítő kiskereskedelmi tevékenység feltételrendszerének javításához hozzájáruló fejlesztéseket.
- A vállalkozói tevékenység elindításához, meglévő tevékenység fejlesztéséhez, új tevékenység bevezetéséhez szükséges új épület, építmény építését, meglévő épület, épületrész, építmény külső, belső felújítását, bővítését, átalakítását, korszerűsítését.
- A vállalkozói tevékenység elindításához, meglévő tevékenység fejlesztéséhez, új tevékenység bevezetéséhez szükséges új eszközök, gépek beszerzését.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet, Honlapkészítés, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely). Ezen túl lehetséges, de nem kötelező: Céges arculat tervezését. A fejlesztést, tevékenységet bemutató és népszerűsítő hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- A kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.
- Építés vagy felújítás esetén kötelező az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet szerinti építési műszaki ellenőri szolgáltatást.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- Ingatlanhoz kapcsolódó kisléptékű infrastruktúra-fejlesztéseket.
- Akadálymentesítést.
- Projektelőkészítést.
- Projektmenedzsment tevékenységet.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

1.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés kiegészíti a VP (4.2.), (6.1.), (6.2.), (6.3.), (6.4.) és (16.3.) intézkedések támogatásait. Kapcsolódik továbbá a GINOP KKV-k termelői kapacitásainak bővítését célzó támogatásokhoz, azonban jelen intézkedés elsősorban a szolgáltatási tevékenységek fejlesztését célozza. **Az Annex I. termék feldolgozására és előállítására** az intézkedés keretében nem mezőgazdasági termelőnek (mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétele nem éri el az árbevételének 50%-t) minősülő 40 év alatti pályázó nem pályázhat. 3000 EUR $\leq$ STÉ $\leq$ 6000 EUR esetén a nem főállású őstermelő, egyéni vállalkozó, társas vállalkozás nem pályázhat. **Non-annex termék előállítására** a mezőgazdasági termelőnek minősülő mikrovállalkozások nem pályázhatnak.

1.6. A jogosultak köre: Korlátolt felelősségű társaság (GFO 113); Betéti társaság (GFO 117); Egyéni cég (GFO 228); Egyéni vállalkozó (GFO 231); Adószámmal rendelkező (GFO 233) és nem rendelkező magánszemély.

1.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel, lakhellyel rendelkezik;
- Az Annex I. és/vagy Non-annex termék feldolgozására, előállítására és szolgáltatás fejlesztésére az intézkedés keretében induló vállalkozás (teljes lezárt üzleti évvel nem rendelkező) pályázhat;
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
- A projekt kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg (1 együttműködő partner jogosultsági kritérium);
- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.
- A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- A fenntartási időszakban évente legalább egy alkalommal adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről és a projekt előrehaladásáról;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmezőnek székhelye (telephelye) vagy fióktelepe, illetve állandó vagy ideiglenes lakhelye van a Cserhátalja HACS területén;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján;
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosság száma (KSH Helynévtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul meg, (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába);
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján);

- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata alapján);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (A támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- A támogatási kérelem tartalmaz megújuló energiahasznosítási megoldásokat vagy környezettudatos, vagy környezetbarát projektelemeket (Építés esetében tervdokumentáció, költségvetés/árajánlat, Eszköz, gépbeszerzés esetében műszaki leírás);
- A kiválasztás során előnyben részesülnek azok a projektek, amelyek hozzájárulnak új munkahelyek létesítéséhez;
- A támogatási kérelem tartalmaz akadálymentesítésre irányuló fejlesztést (Tervdokumentáció alapján);
- Üzleti tervben megfogalmazottak minősége (HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztés keretében a településen új technológia, új termék, vagy új szolgáltatás kerül bevezetésre (Jegyzői igazolás alapján);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

1.8. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 102.000.000 Ft
- b) a támogatás aránya: 70%
- c) a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 12.800.000 Ft,
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 21.000.000 Ft.
- d) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

1.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

1.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 5-7 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: mikroállalkozás 2 db, természetes személy 3 db
- c) Létrehozott új munkahelyek száma (FTE - Full Time Equivalent - Teljes munkaidő egyenértékes) A foglalkoztatás bővítése szempontjából egybeszámítandó a támogatást igénylő személye és alkalmazottja tekintetében bekövetkező létszámbővülés: 5 fő
- d) Új termékek vagy szolgáltatások száma: 4 db
- e) Az együttműködésben résztvevők száma: 10 fő

2. számú intézkedés:

2.1. Az intézkedés megnevezése: **Előkészítő és megalapozó tanulmányok**

2.2. Specifikus cél: Versenyképes gazdasági környezet; Helyi adottságokra épülő vállalkozások; Hozzáférhető IKT; Együttműködő közösségek; Minőség a vidéki turizmusban

2.3. Indoklás, alátámasztás: A térségben alacsony a befektetői kedv és hajlandóság, az ipari tevékenység pontszerű, és alacsony hatékonyságú, húzóágazat, meghatározó ágazat nincs. A külső beruházói érdeklődés felkeltését szolgáló befektetés ösztönzési stratégia kidolgozatlan, szükséges az alternatív energetikai és innovációs központok, inkubátorházak és a helyi gazdaságot segítő logisztikai bázisok kialakítása, az üzleti infrastruktúra feltételeinek javítása. A gazdaságfejlesztési, vállalkozói

környezet javítását célzó beruházásokhoz, a magyar-szlovák együttműködések erősítéséhez projekttalálkozók és megalapozó tanulmányok kidolgozása szükséges. A tervezési konzultációk során több vállalkozó és turisztikai szolgáltató a mindennapi működést nehezítő problémaként jelezte az együttműködések, valamint a szakképzett munkaerő hiányát, amelyre részleges megoldásként szolgálhat a térségi humán erőforrás és a turisztikai szolgáltatás-potenciál feltérképezése.

SWOT kapcsolódás: 2.1; 2.9; 2.10; 2.17; 2.18; 3.3; 3.4; 4.4; 4.5

2.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Olyan a HFS megvalósulását elősegítő előkészítő és megalapozó tanulmányok elkészítését, amelyek nem egy projekt megvalósíthatósági tanulmányként készülnek, hanem egy, vagy akár több operatív program, vagy egyéb támogatási lehetőség (HU-SK program; közvetlen európai uniós támogatás) együttes és/vagy párhuzamos elérését is elősegíti.
- A térségi humán erőforrás és szellemi tőke potenciál feltérképezését, felmérését, tanulmányba foglalt megoldási módszer és cselekvési terv elkészítését.
- A térségi turisztikai erőforrás és szolgáltatás-potenciál feltérképezését, felmérését, tanulmányba foglalt megoldási módszer és cselekvési terv elkészítését.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységeket.
- Tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása.
- A HFS megvalósulását elősegítő, hazai és nemzetközi projekt előkészítését célzó kapcsolatfelvételi találkozók, konzorciumi partnerség alakítás, egyeztető megbeszélések megszervezését

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

2.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A gazdaságfejlesztési, vállalkozói környezet javítását célzó beruházásokhoz kapcsolódó, több települést érintő megalapozó tanulmányok elkészítését más operatív programok nem támogatnak.

2.6. A jogosultak köre: Korlátolt felelősségű társaság (GFO 113); Betéti társaság (GFO 117); Egyéni cég (GFO 228); Helyi önkormányzat (GFO 321); Egyéb egyesület (GFO 529); Egyéb alapítvány (GFO 569); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (GFO 572).

2.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel rendelkezik;
- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki nem egy projekt megvalósíthatósági tanulmányát készíteti el;
- A támogatást igénylő a kérelemhez csatolja a tanulmány kidolgozójának legalább három, igazolható szakmai referenciáját, amely tartalmazza a referenciában szereplő tanulmányok címét, a megbízókat, a tanulmányok elkészítésének dátumát, valamint a tanulmányok elérési helyét;
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.
- A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- Adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;

- A projekt találkozók pontos helyszínét, időpontját 30 nappal az esemény előtt a Cserhátalja HACS munkaszervezetéhez az előzetes program csatolásával bejelenti, a Cserhátalja HACS weboldalán történő meghirdetés céljából;
- A projekt találkozókra elhangzottakat emlékeztető/feljegyzés formájában folyamatosan dokumentálja, melyekhez további indikátorokat (fénykép, jelenléti ív) csatol;
- A támogatási kérelem tárgyát képező tanulmányt a Cserhátalja HACS weboldalán közzéteszi;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben szakmai beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtásáig a tanulmány a Cserhátalja HACS-al egyeztetett időpontban legalább egy nyilvános fórumon vagy konferencián bemutatásra kerül;
- A LEADER támogatással elkészült megalapozó tanulmányt, valamint a projekt találkozókra vonatkozó dokumentációt utolsó kifizetési kérelméhez benyújtja.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe a Cserhátalja HACS területén található;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosságszáma (KSH Helységnévtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul meg, (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába);
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (A támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (A támogatást igénylő nyilatkozata);
- A Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület tervezési területét teljes egészében lefedő tanulmány készül (Projektterv alapján);
- A tanulmány tartalmaz kérdőíves felmérést vagy interjú típusú adatgyűjtést a helyi érintettek bevonása érdekében (A támogatást igénylő nyilatkozata és Projektterv alapján)
- Gazdaságfejlesztés elősegítő tanulmány készül (Projektterv alapján);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

2.8. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 5.993.009 Ft
- b) a támogatás aránya: 70%
- c) a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 200.000 Ft
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 1.000.000 Ft.
- d) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

2.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

2.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 5-6 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: önkormányzat 3 db, nonprofit szervezet 1 db, mikrovállalkozás 1 db.
- c) Az együttműködésben résztvevők száma: 4 fő

3. számú intézkedés:

3.1. Az intézkedés megnevezése: Kisléptékű iparterületek létrehozása és fejlesztése

3.2. Specifikus cél: Versenyképes gazdasági környezet; Helyi adottságokra épülő vállalkozások; Hozzáférhető IKT

3.3. Indoklás, alátámasztás: A tervezési terület üzleti infrastruktúrákkal való gyenge ellátottságának javítása érdekében új, kisléptékű ipari területek kialakítása szükséges a települési rendezési tervekben ipari betelepülésre alkalmas területeken. A versenyképes gazdasági környezethez elengedhetetlen a vállalkozások működéséhez biztosított kielégítő minőségű alpinfrastruktúra (víz és szennyvíz, közlekedési/logisztikai kapcsolódás, energiaellátás, telekommunikáció) biztosítása. A térségben nincsenek ipari célokra hasznosítható, közművesített területek, amelyeket az önkormányzatok az érdeklődők részére fel tudnának ajánlani, a több helyszínre tervezett ipari park jellegű fejlesztések elsősorban az összetett tulajdoni viszonyok és az érdekeltek ellentétei miatt hiúsultak meg. A szakaszosan elkészült négysávos 21. sz. főközlekedési út mentén rendelkezésre állnak az ipari parkok kialakítására megfelelő területek, a tervezési konzultációkon elhangzottak szerint, az érintett önkormányzatok és a vállalkozások előzetes tárgyalásai alapján több település részéről mutatkozik igény a fejlesztésre.

SWOT kapcsolódás: 1.1; 1.5; 1.10; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.18; 3.1; 3.3; 3.4; 4.3; 4.5

3.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- A megvalósítás helyeként szolgáló település rendezési tervében kereskedelmi, szolgáltató-, ipari -, és általános gazdasági területnek minősülő területen zöldmezős beruházás keretében iparterületek létrehozása telekhatáron belüli alpinfrastruktúra (gáz, víz, csatorna, út, parkoló, járda, kerítés, elektromos vezetékrendszer, energia hálózat, távközlési és kommunikációs hálózat) kiépítését
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet. Honlapkészítést, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely). A fejlesztést, tevékenységet bemutató és népszerűsítő hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- Kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.
- Építés vagy felújítás esetén kötelező az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet szerinti építési műszaki ellenőri szolgáltatást.
- A projektelőkészítést.
- A projektmenedzsment tevékenységet.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

3.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A GINOP-ban és a TOP-ban nem támogatható az ipari parkoknál számottevően kisebb méretű, alacsonyabb műszaki jellemzőkkel bíró, ipari park minősítést (az 297/2011. Korm. rendelet alapján) nem kapható kisléptékű projektek támogatása.

3.6. A jogosultak köre: Helyi önkormányzat (GFO 321); Egyéb egyesület (GFO 529); Egyéb alapítvány (GFO 569).

3.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel rendelkezik;
- „Ipari park” címmel rendelkező település nem pályázhat;
- Két leendő bérlő betelepülési szándéknyilatkozatának csatolása szükséges;
- A 20.000 m² alatti, és legalább 2 vállalkozónak helyt adó kisléptékű iparterületek kialakítása támogatott.
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.

A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- A fenntartási időszakban évente legalább egy alkalommal adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről és a projekt előrehaladásáról;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe a Cserhátalja HACS területén található;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján;
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosság száma (KSH Helyiségnévtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul meg, (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába);
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (A támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (A támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- A betelepülő vállalkozások száma (Betelepülő vállalkozások szándéknyilatkozata alapján);
- Fenntartási és üzemeltetési terv minősége (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztés keretében a településen új technológia, új termék, vagy új szolgáltatás kerül bevezetésre (Jegyző igazolása, betelepülő vállalkozások szándéknyilatkozata alapján);

- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

3.8. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 25.000.000 Ft
- b) a támogatás aránya: 70 %
- c) a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 1.500.000 Ft
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 7.500.000 Ft.
- d) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

3.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

3.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 1-4 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: önkormányzat 3 db, nonprofit szervezet 1 db.
- c) Az együttműködésben résztvevők száma: 4 fő
- d) Új termékek vagy szolgáltatások száma: 2 db

4. számú intézkedés:

4.1. Az intézkedés megnevezése: Turisztikai szolgáltatások fejlesztése

4.2. Specifikus cél: Versenyképes gazdasági környezet; Helyi adottságokra épülő vállalkozások; Minőség a vidéki turizmusban

4.3. Indoklás, alátámasztás: A tervezési terület gazdag természeti, kulturális értékben, a lakosság több településen a mai napig őrzi a palóc hagyományokat. A falusi szálláshelyek területi eloszlása aránytalan, kihasználtságuk nagy ingadozást mutat, a hazai és külföldi turisták kevés vendégéjszakát töltenek el a térségben. A szálláshelyek folyamatos kihasználtságának egyik akadálya, hogy nem kapcsolódnak hozzájuk szabadidős lehetőségek, programok, amelyek szezonaritástól független, több napos tartózkodásra ösztönöznék a vendégeket. A vidéki turizmus térségünkben kitérési pont lehet, növekedése elengedhetetlen magasabb fokú szervezethez, együttműködés, minőségi szolgáltatás és költséghatékonyság nélkül. A turizmusnak és a térség teljes gazdaságának egyaránt magasabb fokú szervezethez, integráltsági szintet kell elérnie. A térségben eltöltött vendégéjszakák számának növelése érdekében fejleszteni szükséges a szálláshelyek helyi természeti adottságokra, hagyományokra, épített örökségre alapozott turisztikai szolgáltatásait, rekreációs programjainak feltételeit.

SWOT kapcsolódás: 1.2; 1.3; 1.7; 1.11; 1.12; 2.9; 2.10; 3.2

4.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Új szálláshely kialakítását, már működő szálláshelyek szolgáltatásainak fejlesztését, férőhely kapacitásának bővítése érdekében új épületek, épületrészek, építmények építését, meglévő épületek belső és külső felújítását, korszerűsítését, átalakítását, bővítését.
- A szálláshelyek működését szolgáló berendezési tárgyak, eszközök beszerzését.
- Szabadidő, sport, rekreációs szolgáltatás, természeti, gasztronómiai, kulturális értékek bemutatását, wellness, horgászturizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztését.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet, Honlapkészítés, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely). Ezen túl lehetséges, de nem kötelező: Céges arculat tervezését. A fejlesztést, tevékenységet bemutató és népszerűsítő hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- A kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.

- Építés vagy felújítás esetén kötelező az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet szerinti építési műszaki ellenőri szolgáltatást.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- Ingtalanhoz kapcsolódó kisléptékű infrastruktúra-fejlesztéseket.
- Akadálymentesítést.
- Projektelőkészítést.
- Projektmenedzsment tevékenységet.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

4.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A TOP és a GINOP nem támogatja a kisléptékű, helyi szálláshely létesítést vagy a meglévő szálláshelyek szolgáltatásfejlesztését célzó beruházásokat. A GINOP a megyehatárokon átnyúló, országos és/vagy nemzetközi jelentőségű, és központi koordinációt igénylő fejlesztések, valamint a tematikus hálózatok fejlesztését támogatja. A VP a mezőgazdasági vállalkozások tevékenységének diverzifikálását támogatja új falusi és egyéb vidéki turisztikai attrakciók és szolgáltatások bevezetésével (6.4.1).

4.6. A jogosultak köre: Korlátolt felelősségű társaság (GFO 113); Betéti társaság (GFO 117); Egyéni cég (GFO 228); Egyéni vállalkozó (GFO 231); Adószámmal rendelkező magánszemély (GFO 233); Helyi önkormányzat (GFO 321); Sportegyesület (GFO 521); Egyéb egyesület (GFO 529); Egyéb alapítvány (GFO 569); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (GFO 572); Adószámmal nem rendelkező magánszemély.

4.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACs illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel, lakhellyel rendelkezik;
- Új szálláshely kialakítására irányuló beruházás esetén csak a 239/2009. (X.20.) Korm. rendelet 1. sz. mellékletében szereplő Egyéb szálláshelyfejlesztés támogatott;
- Csak meglévő vagy új szálláshely létrehozása esetén valósítható meg szolgáltatások kínálatának és színvonalának fejlesztése;
- Új szálláshely kialakítása esetén a támogatást igénylő legalább kettő szolgáltatást köteles saját szolgáltatásként biztosítani, már működő szálláshely esetében legalább egy új szolgáltatás bevezetése, kialakítása, fejlesztése jelenik meg a támogatási kérelemben;
- Jelen felhívás keretében mezőgazdasági tevékenységet végző támogatást igénylő abban az esetben jogosult támogatási kérelem benyújtására, amennyiben a mezőgazdasági tevékenységéből származó árbevétele a támogatási kérelem benyújtását megelőző lezárt üzleti évben nem érte el az 50%-ot;
- A projekt kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg (1 együttműködő partner jogosultsági kritérium);
- A támogatást igénylő köteles a fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenység keretében új weboldalt, meglévő weboldal esetén új aloldalt létrehozni.
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.

A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- Csatlakozik turisztikai szakmai szervezet tagságához és vállalja, hogy a tagságot a projekt fenntartási időszakának végéig fenntartja. Amennyiben a támogatási kérelem benyújtásának

időpontjában már rendelkezik turisztikai szakmai szervezeti tagsággal, vállalja, hogy a tagságot a projekt fenntartási időszakának végéig fenntartja.

- A fenntartási időszakban évente legalább egy alkalommal adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről és a projekt előrehaladásáról;
- A marketing anyagokon feltünteteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe, illetve állandó vagy ideiglenes lakhelye van a Cserhátalja HACS területén;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján;
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosságszáma (KSH Helynévtárában szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába). A szakmai együttműködés többek között hozzájárul a térségi helyi termékek, kézművesek bemutatásához, népszerűsítéséhez, termékeik megismertetéséhez, továbbá más térségi szolgáltatók bevonásával a támogatást igénylő szolgáltatás- és programkínálatát bővíti;
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (A támogatást igénylő nyilatkozata);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre;
- A támogatási kérelem tartalmaz megújuló energiahasznosítási megoldásokat vagy környezettudatos, vagy környezetbarát projektelemeket (Építés esetében tervdokumentáció, költségvetés/árajánlat, Eszköz, gépbeszerzés esetében műszaki leírás);
- A kiválasztás során előnyben részesülnek azok a projektek, amelyek hozzájárulnak új munkahelyek létesítéséhez (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- A támogatási kérelem tartalmaz akadálymentesítésre irányuló fejlesztést (Tervdokumentáció alapján);
- Üzleti tervben megfogalmazottak minősége (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztés keretében a településen új technológia, új termék, vagy új szolgáltatás kerül bevezetésre (Jegyző igazolása alapján);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

4.8. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 91.000.000 Ft
- b) a támogatás aránya: 70%
- c) a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 1.000.000 Ft.
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 10.000.000 Ft.

- d) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

4.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

4.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 9-15 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: természetes személy 4 db, mikrovállalkozás 3 db, önkormányzat 1 db, nonprofit szervezet 1 db
- c) Új termékek vagy szolgáltatások száma: 9 db,
- d) Az együttműködésben résztvevők száma: 20 fő

5. számú intézkedés:

5.1. Az intézkedés megnevezése: **Biztonságtechnikai beruházások támogatása**

5.2. Specifikus cél: Közbiztonság; Élhető természetes és épített környezet; Hozzáférhető IKT

5.3. Indoklás, alátámasztás: A térség településeinek kül- és belterületén fokozatosan romlik a közbiztonság, a magán és a köztulajdon védelme a rendvédelmi szervek minden erőfeszítése ellenére egyre nehezebben megoldható. A szociálisan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett társadalmi rétegek jelentős arányt képviselnek a lakosságon belül, egyes településeken a szociális és kulturális problémák erős és együttes megjelenése, ismétlődő konfliktus helyzetek kialakulásához vezet. A tervezési területen 18 polgárőr szervezet működik, biztonságtechnikai térfigyelő rendszer 20 településen üzemel. A helyi feltételek sok településen csak térfigyelő rendszerek által rögzített események utólagos megtekintését teszik lehetővé, az aktív figyelés, vonuló szolgálat, közvetlen rendőrségi riasztás nem biztosított. Azon településeken, ahol még nincs térfigyelő kamerarendszer telepítve, szükséges kialakításuk a közbiztonság védelme érdekében. A polgárőr egyesületek és önkormányzatok jó együttműködést ápolnak a rendőrséggel, ugyanakkor szükséges a települések polgárőrségeinek együttműködését is fejleszteni, a feladatok, eszközök, a tapasztalatok megosztása, valamint további eszközbeszerzések megvalósítása érdekében. A Cserhátalja településein ennek hatására javul a lakosság biztonságérzete, a fejlesztések várhatóan visszatartó erővel is bírnak a szabálysértések és bűncselekmények elkövetői számára, csökkentve a balesetek számát is.

SWOT kapcsolódás: 1.9; 2.6; 2.7; 2.26; 2.27; 2.28

5.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Településszintű, a közterületek, közutak felügyeletét ellátó új térfigyelő kamerarendszer kiépítése, a már meglévő kamerarendszer bővítése, kiegészítő funkcióval való ellátása támogatott.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet, Honlapkészítést, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely). A fejlesztést, tevékenységet bemutató, bűnmegelőzést segítő, tájékoztató hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- A kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.
- Építés vagy felújítás esetén kötelező az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet szerinti építési műszaki ellenőri szolgáltatást.
- Projektelőkészítést.
- Projektmenedzsment tevékenységet.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

5.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: A LEADER támogatással megvalósuló térfigyelő kamerarendszerek fejlesztése kiegészíti a Vidékfejlesztési Program köz- és vagyonszolgálatot szolgáló, polgárőr jármű és eszközbeszerzés célú támogatását (Alapvető szolgáltatások fejlesztése 7.4.1), azonban csak településszintű térfigyelő kamerarendszer kiépítéséhez és bővítéséhez járul hozzá, nem

támogat további gépjármű- és eszközbeszerzést. A településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, többfunkciós közösségi tér létrehozása, fejlesztése, energetikai korszerűsítés pályázati felhívás 3. célterülete a megvalósítás helyeként szolgáló épület vagyoni védelmi rendszerének kiépítését támogatja.

5.6. A jogosultak köre: Helyi önkormányzat (GFO 321); Polgárőr egyesület (GFO 526); Egyéb egyesület (GO 529); Egyéb alapítvány (GFO 569).

5.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel rendelkezik;
  - A fejlesztés megvalósításához a támogatást igénylő köteles együttműködési megállapodást kötni a Rendőrséggel;
  - A biztonságtechnikai eszközök elhelyezésének módjáról, azok típusáról és működtetési feltételeiről köteles kikérni a Rendőrség szakvéleményét;
  - A projekt kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg (1 együttműködő partner jogosultsági kritérium);
  - Nem vehető igénybe támogatási beltéri vagyoni védelmi rendszer kiépítésére;
  - A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
  - Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.
- A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- A fenntartási időszakban évente legalább egy alkalommal adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről és a projekt előrehaladásáról;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe a Cserhátalja HACS területén található;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosság száma (KSH Helynévtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába).
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (A támogatást igénylő nyilatkozata);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);

- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján)
- A fejlesztésnek helyt adó településen már működik térfigyelő rendszer, vagy új kerül kiépítésre (Jegyzői igazolás alapján);
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtásáig a Cserhátalja HACS-al előre egyeztetett időpontban egy/több települést érintő, a közbiztonságot népszerűsítő fórumot tart (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- Fenntartási és üzemeltetési terv minősége (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

5.8. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás: 16.000.000 Ft
- b) a támogatás aránya: 85%
- c) a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 600.000 Ft
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 3.000.000 Ft
- d) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

5.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

5.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 6-10 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: önkormányzat 3 db, nonprofit szervezet 3 db,
- c) Új termékek vagy szolgáltatások száma: 5 db,
- d) Az együttműködésben résztvevők száma: 12 fő

6. számú intézkedés:

6.1. Az intézkedés megnevezése: **Közösségi célú beruházások támogatása**

6.2. Specifikus cél: Minőség a vidéki turizmusban; Élhető természetes és épített környezet; Hozzáférhető IKT; Együttműködő közösségek

6.3. Indoklás, alátámasztás: A forráshiánnyal küzdő önkormányzatok és nonprofit szervezetek által működtetett, az egészséges és biztonságos sport- és szabadidő eltöltésére, rekreációs tevékenységek ellátására hivatott létesítmények, közjólétet szolgáló ingatlanok, valamint a kulturális és turisztikai eseményeknek helyt adó ingatlanok állapota és eszközellátottsága az elmúlt évtizedekben jelentősen leromlott. Ezzel összefüggően alacsony a lakosság sport és szabadidős aktivitása is. Az intézkedés hozzájárul a biztonságos közösségi terek és kapcsolódó infrastruktúrák kialakításához, amelyek rendeltetésszerű használata nem okoz balesetet és általuk változatos rekreációs, szabadidős és sportolási lehetőségek állnak rendelkezésre. A lakosság sport- és szabadidős aktivitásának növelése érdekében támogatni kell azokat a beruházásokat, amelyeknek célja az egészséges, tiszta és élhető környezet megteremtése, a sport-, rekreációs és kulturális feltételek infrastrukturális és eszközfeltételeinek javítása, térségi tanösvények, túraútvonalak kialakítása és fejlesztése, bevonva a lakosság minden korosztályát az egészséges életmódot népszerűsítő és/vagy prevenciós célú programokba, kezdeményezésekbe.

SWOT kapcsolódás: 1.6; 2.8; 2.20; 2.21; 2.23; 2.24; 2.26; 2.27; 2.28; 4.6

6.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Közösségi célokat szolgáló, kulturális, sport, szabadidős tevékenységek fejlesztését célzó új épületek, építmények, létesítmények építése, hiányzó épületszerkezeti elemek pótlása. Közösségi célokat szolgáló, kulturális, sport, szabadidős tevékenységek fejlesztését célzó épületek külső és belső felújítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése az épület állagának, rendeltetésszerű használatosságának biztosítása, új közösségi funkciók kialakítása érdekében.
- Közösségi, kulturális, sport, szabadidős tevékenységekhez kapcsolódó eszközbeszerzését.
- A természeti értékek megőrzését és bemutatását célzó tanösvények, túraútvonalak kialakítását, meglévők fejlesztését.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet, Honlapkészítés, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely), a fejlesztést, tevékenységet bemutató és népszerűsítő hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- A kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.
- Építés vagy felújítás esetén kötelező az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet szerinti építési műszaki ellenőri szolgáltatást.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- Ingatlanhoz kapcsolódó kisléptékű infrastruktúra-fejlesztéseket.
- Akadálymentesítést.
- Projektelőkészítést.
- Projektmenedzsment tevékenységet.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

6.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: Az intézkedés kiegészíti a VP M07 - Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés keretében a közösségi szolgáltató terek létrehozását (7.4.1), a közösségi funkciót betöltő épületek energetikai korszerűsítését, a településképet meghatározó épületek külső felújítását (7.2.1) célzó támogatásokat, továbbá a KEHOP 4. prioritás tengely 1. Intézkedés - A természetvédelmi helyzet javítását és a leromlott ökoszisztémák helyreállítását célzó élőhely-fejlesztés támogatásait.

Jelen intézkedés a Településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, többfunkciós közösségi tér létrehozása, fejlesztése, energetikai korszerűsítés (VP-6-7.4.1.1-16) pályázati felhívástól, és a (7.2) és (7.4) intézkedésektől az alábbiakban került lehatárolásra. Az intézkedés olyan épületek felújítását támogatja, amelyek nem rendelkeznek támogatói határozattal azonos tevékenységre vonatkozóan.

Az intézkedés keretében:

- Nem kaphat támogatást az a művelet (ugyanazon kiadási tételek), amely a 2007-2013-as ÚMVP keretében létrehozásra vagy felújításra került.
- Nem vehető igénybe támogatás új játszóterek kialakítását, illetve a meglévő játszóterek fejlesztését célzó beruházások megvalósítására,
- Nem vehető igénybe támogatás önkormányzatok kötelező feladatellátásához kapcsolódóan eszközbeszerzéshez,
- Nem vehető igénybe támogatás polgárőr, mezőőr szolgálat ellátásához kapcsolódó eszközbeszerzéshez;

6.6. A jogosultak köre: Helyi önkormányzat (GFO 321); Helyi nemzeti önkormányzat (GFO 371); Sportegyesület (GFO 521); Polgárőr egyesület (GFO 526); Nemzeti önkormányzat (GFO 528); Egyéb egyesület (GFO 529); Egyéb alapítvány (GFO 569); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (GFO 572).

6.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel rendelkezik.
- A projekt kizárólag a civil és az önkormányzati szféra együttműködése keretében valósulhat meg, a támogatást igénylő köteles együttműködni a Cserhátalja HACS területén működő civil szervezettel, önkormányzattal. A projekt kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg (1 együttműködő partner jogosultsági kritérium).
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.
A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- A fenntartási időszakban évente legalább egy alkalommal adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről és a projekt előrehaladásáról;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe a Cserhátalja HACS területén található;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján;
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosság száma (KSH Helynévnyvtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába);
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (A támogatást igénylő nyilatkozata);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- A támogatási kérelem tartalmaz megújuló energiahasznosítási megoldásokat vagy környezettudatos, vagy környezetbarát projektelemeket (Építés esetében tervdokumentáció, költségvetés/árajánlat, Eszköz, gépbeszerzés esetében műszaki leírás);
- Védett épület felújítása történik meg (Jegyzői igazolás);
- Fenntartási és üzemeltetési terv minősége (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);

- A fejlesztés keretében a településen új közösségi célú szolgáltatás kerül bevezetésre (Jegyzői igazolás);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

6.8. Tervezett forrás:

- az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 60.000.000 Ft
- a támogatás aránya: 85%
- a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 500.000 Ft
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 10.000.000 Ft
- a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

6.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

6.10. Kimeneti indikátorok:

- A támogatott projektek száma: 10-20 db
- A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: önkormányzat 10 db, nonprofit szervezet 10 db
- Új termékek vagy szolgáltatások száma: 5 db
- Az együttműködésben résztvevők száma: 20 fő

7. számú intézkedés:

7.1. Az intézkedés megnevezése: **Innovatív közösségi fejlesztések**

7.2. Specifikus cél: Közbiztonság; Élhető természetes és épített környezet; Hozzáférhető IKT; Együttműködő közösségek

7.3. Indoklás, alátámasztás: A Cserhátalja HACS működési területén a társadalmi kirekesztődés és a szegénység újra termelődésének problémája fokozottan jelen van, a térséget érintő társadalmi-gazdasági hatások tovább ronthatják a demográfiai szerkezetet. Egyes településeken a szociális és kulturális problémák erős és együttes megjelenése, ismétlődő konfliktus helyzetek kialakulásához vezet. Az intézkedés célja, a személyes konzultációkon elhangzottakat figyelembe véve, a tervezési terület két településén olyan közösség tér kialakítása, amely működésével hozzájárul a hátrányos helyzetű, sérülékeny csoportok bevonásához a közösségi kezdeményezésekbe. A digitális írástudást új, közösségi képzési formák és kreatív közösségeken keresztül kívánunk fejleszteni, olyan közösségi terek keretében, ahol bárki hozzáférhet szélessávú internetkapcsolathoz, kiemelten a hátrányos helyzetű rétegek esetében. Az intézkedés hozzájárul a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének megteremtéséhez, a társadalmi kirekesztettség csökkentéséhez, szociális helyzetük javításához, a helyi foglalkoztatás fejlesztéséhez.

SWOT kapcsolódás: 1.8; 2.2; 2.16; 2.23; 2.24; 2.26; 4.1; 4.6;

7.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

- Az intézkedés támogatja: A közösségi térnek helyt adó épület külső és belső felújítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése a rendeltetészerű használhatóság biztosítása, az új közösségi funkció kialakítása érdekében
- A közösségi tér működését szolgáló bútorok, berendezési tárgyak, eszközök beszerzését.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet, Honlapkészítés, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely), a fejlesztést, tevékenységet bemutató és népszerűsítő hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- A kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.

- Építés vagy felújítás esetén kötelező az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet szerinti építési műszaki ellenőri szolgáltatást.
- Megújuló energiaforrások alkalmazását.
- Ingtatlanhoz kapcsolódó kisléptékű infrastruktúra-fejlesztéseket.
- Akadálymentesítést.
- Projektelőkészítést.
- Projektmenedzsment tevékenységet.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

7.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: Az intézkedés kiegészíti a VP M07 - Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés keretében a közösségi szolgáltató terek létrehozását (7.4.1), a közösségi funkciót betöltő épületek energetikai korszerűsítését, a településképet meghatározó épületek külső felújítását (7.2.1) célzó támogatásokat. A VP többfunkciós közösségi terek kialakítását csak az 1000 fő alatti településeken támogatja, jelen intézkedés keretében támogatás csak 4 olyan településen vehető igénybe, melyeknek lakosság száma az 1000 főt, továbbá a cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya 2011-ben meghaladta a 15%-ot.

Nem kaphat támogatást az a művelet (ugyanazon kiadási tételek), amely a 2007-2013-as ÚMVP keretében létrehozásra vagy felújításra került.

7.6. A jogosultak köre: Helyi önkormányzat (GFO 321); Helyi nemzetiségi önkormányzat (GFO 371); Egyéb egyesület (GFO 529); Bevett egyház (551); Egyéb alapítvány (GFO 569); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (GFO 572).

7.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel rendelkezik;
- A támogatás kizárólag Ecseg, Kálló, Jobbágyi és Szirák településeinek létrehozandó közösségi tér kialakításához vehető igénybe (a hátrányos helyzetű csoportok és a cigány etnikai kisebbséghez tartozó népesség felzárkóztatása és helyzetének javítása érdekében);
- A projekt kizárólag a civil és az önkormányzati szféra együttműködése keretében valósulhat meg, a támogatást igénylő köteles együttműködni a Cserhátalja HACS területén működő civil szervezettel, önkormányzattal;
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.
- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.
A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni.

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy:

- A fenntartási időszakban évente legalább egy alkalommal adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről és a projekt előrehaladásáról;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Az utolsó kifizetési kérelem benyújtását megelőzően megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe a Cserhátalja HACS területén található;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján;
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosság száma (KSH Helyiségnévtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába);
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztéssel érintett termék, szolgáltatás népszerűsítése: A támogatást igénylő vállalja, hogy a fejlesztéssel érintett terméket, szolgáltatást minimum egy helyi, vagy térségi rendezvényen és/vagy minimum egy térségi kiadványban népszerűsíti (A támogatást igénylő nyilatkozata);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- A támogatási kérelem tartalmaz megújuló energiahasznosítási megoldásokat vagy környezettudatos, vagy környezetbarát projektelemeket (Építés esetében tervdokumentáció, költségvetés/árajánlat, Eszköz, gépbeszerzés esetében műszaki leírás);
- Védett épület felújítása történik meg (Jegyzői igazolás);
- Fenntartási és üzemeltetési terv minősége (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- A fejlesztés keretében a településen új közösségi célú szolgáltatás kerül bevezetésre (Jegyzői igazolás);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

7.8. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 25.000.000 Ft
- b) a támogatás aránya: 85%
- c) a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 500.000 Ft
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 15.000.000 Ft
- d) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

7.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

7.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 1-2 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: nonprofit szervezet 1 db, egyházi jogi személy 1 db
- c) Új termékek vagy szolgáltatások száma: 1 db
- d) Az együttműködésben résztvevők száma: 3 fő

8. számú intézkedés:

8.1. Az intézkedés megnevezése: Turisztikai és helyi rendezvények, táborok támogatása

8.2. Specifikus cél: Versenyképes gazdasági környezet; Minőség a vidéki turizmusban; Élhető természetes és épített környezet; Együttműködő közösségek

8.3. Indoklás, alátámasztás: A Cserhátalja térségének kulturális és népművészeti hagyományai, hagyományőrző fesztiváljai egyre növekvő vonzerőt jelentenek a bel- és külföldi turisták számára. A tervezési területen számos, több éves múltra visszatekintő rendezvény várja a lakosságot és a turistákat, amelyeknek vezérmotívuma a palóc hagyományokra, a borkultúrára, a kézművességre, a gasztronómiára, a helyi termékekre, a zenei kultúrára és az egyéb művészeti ágak népszerűsítésére irányul. A civil szervezetek aktivitása és szférák közötti összefogás erősödése hangsúlyosan megjelent a 2007-2013 tervezési időszakban a térségi rendezvények közös lebonyolításában. A tervezési konzultációk és a beérkezett projektötletek alapján megállapítható, hogy a rendezvények támogatása kiemelt célként jelent meg fejlesztési elképzelések között. A turisztikai programok nemcsak a kulturális identitástudat, és a közösség összetartó erejének növekedéséhez, hanem a térség turizmusának kínálatbővüléséhez is hozzájárulnak, tekintettel arra, hogy bemutatásra kerülnek a hazai helyi termékek, szolgáltatások, hagyományok, és települések épített és természeti örökségei is.

SWOT kapcsolódás: 1.2; 1.3; 1.7; 1.11; 1.12; 2.10

8.4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Az intézkedés támogatja:

- Önálló turisztikai vonzerőként megjelenni képes közösségi, művészeti, kulturális, hagyományőrző, gasztronómiai, sportrendezvények, fesztiválok megvalósítását.
- Kulturális, sport, polgárőr, továbbá a néphagyományokat, kézműves, és hagyományőrző tevékenységek megismertetését, az egészséges életvitel kialakítását célzó táborok megrendezése a gyermek és ifjúsági közösségek erősítése, a szabadidő hasznos eltöltése érdekében.
- A fejlesztéshez kapcsolódó marketing tevékenységet, Honlapkészítés, meglévő weboldalon új oldal létrehozását (Domain név regisztráció és hozzá tartozó webtárhely), a fejlesztést, tevékenységet bemutató és népszerűsítő hirdetések, kiadványok, szórólapok, reklámfilmek elkészítését és terjesztését.
- A kötelezően előírt nyilvánosság biztosítását.

Az intézkedés keretében meghatározott tevékenységeken túlmenően más tevékenység nem támogatható.

8.5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: Az intézkedés keretében támogatott rendezvények megvalósítására nincs hasonló támogatási lehetőség az operatív programokban. Az intézkedés kapcsolódik a TOP 1.2. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés intézkedéséhez. Az intézkedés keretében eszközbeszerzés nem támogatható.

8.6. A jogosultak köre: Helyi önkormányzat (GFO 321); Helyi nemzetiségi önkormányzat (GFO 371); Sportegyesület (GFO 521); Polgárőr egyesület (GFO 526); Nemzetiségi egyesület (GFO 528); Egyéb egyesület (GFO 529); Bevett egyház (GFO 551); Egyéb alapítvány (GFO 569); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (GFO 572).

8.7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági kritériumok:

- Az intézkedés keretében támogatást olyan kérelmező vehet igénybe, aki a Cserhátalja HACS illetékességi területén székhellyel (telephellyel), fiókteleppel rendelkezik;
- A támogatást igénylő átlátható szervezetnek minősül az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 1. § 4.pontja és 50. § (1) bekezdés c) pontja szerint.

- Közvetlen vagy közvetett többségi állami tulajdonban álló gazdasági társaság, illetve központi költségvetési szerv csak akkor nyújthat be támogatási kérelmet az intézkedés keretében, ha ahhoz a Kormány előzetesen hozzájárult.
- A támogatást igénylő a területi lehatárolásnak megfelelő területen kíván fejleszteni. A projekt kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg (1 együttműködő partner jogosultsági kritérium);
- Támogatási kérelméhez csatolja a Cserhátalja HACS által összeállított programtervet és együttműködési megállapodást, melyben bemutatja a kiválasztási kritériumokban foglaltak tervezett teljesítését;

Kötelezettségvállalások:

A támogatást igénylő vállalja, hogy

- A rendezvény/tábor pontos helyszínét, időpontját 30 nappal az esemény előtt a Cserhátalja HACS munkaszervezetéhez az előzetes program csatolásával bejelenti, a Cserhátalja HACS weboldalán történő meghirdetés céljából;
- A marketing anyagokon feltünteti a Cserhátalja HACS logóját;
- Adatot szolgáltat a Cserhátalja HACS részére a vállalt kötelezettségek teljesítéséről;
- A rendezvényt/tábort követő 30 napon belül megvalósult projektjéről e-mailben 10 db fotót és 1 oldalas, A/4 méretű szöveges beszámolót nyújt be a Cserhátalja HACS weboldalán történő bemutatás céljából.

Kiválasztási kritériumok:

- A támogatást igénylő kötődése a térséghez: A kérelmező székhelye (telephelye) vagy fióktelepe a Cserhátalja HACS területén található;
- A fejlesztés megvalósításának helye a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (VI.23.) Korm. rendelet alapján;
- A fejlesztés megvalósítási helye szerinti település lakosság száma (KSH Helynévtárban szereplő 2017. január 1-jei adatok alapján);
- A projekt szakmai együttműködés keretében valósul (Együttműködési megállapodás alapján - a támogatást igénylő nem számít bele az együttműködő partnerek számába);
- A támogatást igénylő EU és/vagy hazai pályázati, fejlesztési projekt tapasztalata (Cserhátalja HACS formanyomtatvány);
- Kapcsolattartás a Cserhátalja HACS munkaszervezetével: A támogatást igénylő vagy képviselője, munkavállalója részt vett a HFS elkészítésében projektgyűjtő adatlap beküldésével, fejlesztési elképzelés személyes egyeztetésével, vagy a támogatási kérelem beküldése előtt megtartásra került Fórumon részt vett (Támogatást igénylő nyilatkozata és a Cserhátalja HACS igazolása);
- A támogatási kérelem kapcsolódik más meglévő, vagy tervezett fejlesztéshez (Támogatást igénylő és a társprojekt-gazda közös nyilatkozata);
- A fejlesztéshez kapcsolódó szolgáltatások (a szolgáltatás értékének minimum 50%-át elérő mértékben) a HACS területén székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozástól kerülnek beszerzésre (Támogatást igénylő nyilatkozata alapján);
- A rendezvényt/tábort több kommunikációs csatornán keresztül népszerűsíti (Támogatást igénylő nyilatkozata);
- Kulturális vagy hagyományörző együttest, fellépőt a rendezvényen/táborban programként szerepeltet (Programtervezet alapján);
- Hazai helyi termékesnek, kézművesnek, vagy népi hagyományos mesterséget végző résztvevő megjelenését biztosítja (Programtervezet alapján);
- Megjelenési lehetőséget biztosít a településén, illetve a tervezési területen működő civil szervezeteknek, vállalkozásoknak, a településeiket - testvértelepüléseiket – képviselők részére (Programtervezet alapján);
- A fejlesztés során több marketing elem is megvalósul (pl: kiadvány, szórólap, rövid bemutatkozó reklámfilm - a támogatást igénylő nyilatkozata alapján).

8.8. Tervezett forrás:

- az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 25.000.000 Ft
- a támogatás aránya: 85%
- a projektméret korlátai:
  - igénybe vehető minimális támogatási összeg: 160.000 Ft
  - igénybe vehető maximális támogatási összeg: 800.000 Ft
- a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

8.9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2017. II. félév – 2019. II. félév

8.10. Kimeneti indikátorok:

- a) A támogatott projektek száma: 40-60 db
- b) A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: önkormányzat 16 db, nemzeti önkormányzat 2 db, nonprofit szervezet 17 db, egyházi jogi személy 5 db
- c) Az együttműködésben résztvevők száma: 80 fő
- d) Rendezvényen résztvevők száma: 5400 fő
- e) Táborokban résztvevők száma: 80 fő

9. számú intézkedés:

9.1. Az intézkedés megnevezése: Alacsony hulladék kibocsátás és zöldenergia hasznosítás – KEHOP intézkedés

9.2. Specifikus cél: Minőség a vidéki turizmusban; Élhető természetes és épített környezet

9.3. Indoklás, alátámasztás: A Pásztói járás településein az alternatív energiahasznosítás, és a megújuló energiaforrások használata elenyésző mértékű. A környezettudatos magatartás hiányának következményeként magas a kommunális hulladék által okozott környezetszennyezés. Bár a lakossági hulladék elszállítása a községekben megoldott, ennek ellenére egyre több az illegális hulladéklerakó hely. A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program támogatásával megvalósítandó HFS intézkedés a fogyasztói hulladékok mennyiségének és az illegális hulladéklerakó helyek számának csökkentését, a lakosság, kiemelten a gyermekek környezettudatos nevelését célozza. Támogatandó az épületek hőtechnikai adottságainak javítását, megújuló energiaforrások alkalmazását (elsősorban napelemek, napkollektorok telepítése, biomassza, geotermikus energia hasznosítása, hőszivattyú), az intézmények fűtési, hűtési és használati melegvíz-rendszereinek korszerűsítését, illetve az épületek energiafelhasználásának csökkentését szolgáló világítási rendszerek korszerűsítését megvalósító beruházásokat. A KEHOP forrásból létrejövő mintaprojektek lehetőséget teremtenek a közösségek ismereteinek bővítésére, továbbá hulladék- és szennyezőanyag kibocsátás csökkentést, ill. energia-megtakarítást eredményeznek.

SWOT kapcsolódás: 1.14; 2.15; 4.2

10. számú intézkedés:

10.1. Az intézkedés megnevezése: Egyenlő esélyekkel a Cserhátalján – EFOP 1.7 intézkedés

10.2. Specifikus cél: Hozzáférhető infokommunikáció; Élhető természetes és épített környezet; Együttműködő közösségek

10.3. Indoklás, alátámasztás: A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet 2. és 3. számú mellékletében foglaltak alapján a Pásztói járás a kedvezményezett járásokhoz tartozik, a Cserhátalja HACCS működési területén a társadalmi kirekesztődés és a szegénység újra termelődésének problémája fokozottan jelen van. A munkaképes korú lakosság, különösen a fiatalok elhelyezkedése egyre nehezebb, naponta ingáznak munkahelyükre, vagy szülőhelyüket elhagyva más városban költöznek. A regisztrált munkanélküliek 43,6%-a alacsony iskolai végzettségű, a lakosság előregedése mellett a foglalkoztatási

helyzetet tovább súlyosbítja a munkavégzésre képes és hajlandó munkaerő hiánya, valamint az egyszerű feladatokra beállítandó munkavállalók hiányos szakértelme. A 2011-es népszámláláson a lakosság 9,1%-a vallotta magát cigány származásúnak, ez az arány öt településen meghaladta a lakosság 15%-át. Az EFOP 1.7 intézkedés keretében a HACS a térségi önkormányzatokkal és civil szervezetekkel partnerségben támogatni kívánja a hátrányos helyzetűek munkába állását és a fiatalok helyben tartását elősegítő, a térségi vállalkozások munkaerő szükségletének megfelelő képzési igények felmérését, képzések megszervezését, mentorhálózat bevezetését. A közösségi szolgáltató terekben a közösségépítést, a vidéki identitás erősítését szolgáló foglalkozások, képzések, szakmai fórumok lebonyolítását, a hátrányos helyzetű gyermekek részére táborprogram kialakítását.

SWOT kapcsolódás: 1.12, 1.8, 2.2, 2.6, 2.7, 2.16, 2.20, 2.21, 2.23, 2.24, 2.26, 2.27, 2.28, 4.1, 4.6

8.2. Együttműködések

Tervezett térségek közötti együttműködések:

Az együttműködés tervezett tématerületei: A 2007-2013-as tervezési időszakban megvalósított projektek eredményeit, tapasztalatait, és a helyi fejlesztési stratégiák fejlesztési céljait alapul véve az Észak-magyarországi Régió LEADER Helyi Akciócsoportjainak tervezett együttműködése a turizmus, a helyi és kézműves termékek népszerűsítése, valamint új, innovatív elemként a megújuló energiaforrások turisztikai célú hasznosításának tématerületeit célozza meg.

Specifikus cél: Minőség a vidéki turizmusban, Élhető, rekreációs természetes és épített környezet, Együttműködő közösségek

Indoklás, alátámasztás: A LEADER HACS-ok területe jelentős turisztikai vonzerővel, gazdag építészeti és kulturális adottságokkal rendelkezik, folyamatosan bővül a régi hagyományokat őrző kézművesek és az egészséges, megbízható, hagyományos ízeket felvonultató termékeket készítő kör. Az együttműködés keretében olyan összehangolt turisztikai célú fejlesztések megvalósítása tervezett, melynek lehetséges elemei a települések épített örökségének, vallási és kulturális értékeinek, turisztikai attrakcióinak, helyi termékeinek, kézműveseinek feltérképezése, bemutatása és népszerűsítése tematikus utak kialakításával, marketing eszközök alkalmazásával.

Az együttműködés tervezett tématerületei: A vidéki kultúra fennmaradását, a falusi élet örökségének megőrzését, a térségekben élő nemzetiségek és kisebbségek kulturális értékeinek bemutatását célzó, kulturális összefogást erősítő együttműködés kialakítása.

Specifikus cél: Minőség a vidéki turizmusban, Élhető, rekreációs természetes és épített környezet, Együttműködő közösségek

Indoklás, alátámasztás: A gazdag népszokásokkal, kézművességgel, népi iparművességgel rendelkező települések lakossága a földrajzi távolság miatt gyakran nem ismeri más térségek kulturális sokszínűségét. Az együttműködés elsődleges céljai a kulturális értékek megosztása régi foglalkozások bemutatásával, hagyományos népi mesterségek (kosárfonás, bútorfestés, hímzés, fazekasság, csipkeverés) tovább örökítését célzó programok (alkotótáborok, szakmai műhelymunkák, rendezvények) szervezésével.

Tervezett nemzetközi együttműködés:

Az együttműködés tervezett tématerületei: „Az európai impresszionista festőiskolák LEADER útja” nemzetközi projekt általános célja az impresszionista tájfestészet és az impresszionizmus, mint az európai vidéki és kulturális örökség részét képező művészeti stílus minél szélesebb körben történő megismertetése és megőrzése az eljövendő nemzedékek számára. A tervezett együttműködés legfontosabb elemei a kulturális turisztikai kínálat, a közösségi szemlélet és a kulturális tudatosság növelése, valamint az együttműködő (magyar, lengyel, román, francia, kárpátaljai) vidékfejlesztő és kulturális egyesületek területének nemzetközi szintű promóciója.

Specifikus cél: Minőség a vidéki turizmusban, Élhető, rekreációs természetes és épített környezet, Együttműködő közösségek

Indoklás, alátámasztás: A tervezett fejlesztés illeszkedik a HACS településeivel közösen tervezett művészeti és kulturális turisztikai attrakciófejlesztéshez, ösztönzi a helyi és térségi oktatási intézményeket tanterven kívüli művészeti foglalkozások tartására, a gyerekek és fiatalok kreatív gondolkodásának és esztétikai érzékének fejlesztésére. A projekt összekapcsolja azokat a szervezeteket, amelyek vidéken is meg kívánják őrizni a művészetet, a vidéki és kulturális örökséget.

A 2007-2013 tervezési ciklusban az Egyesület lovas-, kulturális-, öko-, és geoturizmus fejlesztését célzó projektekhez csatlakozott koordináló szervezetként, illetve együttműködő partnerként. Az 5 térségek közötti és 1 nemzetközi együttműködésben a HACS szemléletformáló rendezvények szervezésével, turisztikai koordinációval, valamint térségi ökoturisztikai kiadvány elkészítésével vett részt. A 2014-2020 időszak tervezett együttműködései továbbra is a turizmus tématerületeire koncentrálnak, építve az előző tervezési időszakban kialakított hazai és nemzetközi kapcsolatrendszerre és projekt tapasztalatokra.

8.3. A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei

A HACS és munkaszervezetének jogi formája, a megalakulás dátuma, fő tevékenységi körök:

Az Egyesület 2011. november 17-én alakult meg, azzal a céllal, hogy a 2012. április 30-ig LEADER HACS címmel rendelkező Nkft. illetékességi területén folytassa a nonprofit gazdasági társaság - LEADER - vidékfejlesztési tevékenységét. A 62 alapító taggal rendelkező szervezetet 2012. április 10-én jegyezte be a Balassagyarmati Törvényszék, 2012. május 1-től működik LEADER Helyi Akciócsoport jogcímmel.

Alapszabályában meghatározott elsődleges közhasznú tevékenységei: kulturális tevékenység, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális örökség megóvása, műemlékvédelem, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító-, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység, sporttevékenység, az egészséges életmód és a szabadidő-sport gyakorlása feltételeinek megteremtése, a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése.

A jelenleg érvényben lévő alapszabály megfelel a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseinek, 2015. december 11-i módosítása során a KSK rendeletre való hivatkozásokkal is kiegészítésre került.

A HACS összetétele:

A HACS működésével kapcsolatos, a szervezeti és munkafolyamatoknál figyelembe vett alapelvek: a nyitottság, átláthatóság, a megkülönböztetéstől mentes döntéshozatal, az elszámoltathatóság a tagok és az ÖH felé, valamint és a stratégia által érintett lakosság arányos képviselője a döntéshozásban.

Tagság, közgyűlés: Az Egyesületnek jelenleg 65 tagja van, 2015. december 31-én a közszférát 24 tag (36,92%), a civil szférát 15 tag (23,07%), a vállalkozói szférát 26 tag (40%) képviselte. A tagfelvételt az alapszabályban rögzített rendelkezések szabályozzák, a tagsági jogviszony a közgyűlés döntése alapján jön létre, létesítéséhez írásbeli belépési nyilatkozat és két tag ajánlása szükséges. Az Egyesületbe felvételüket kérhették és kérhetik azok a természetes személyek, jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek, amelyek egyetértenek a civil szervezet célkitűzéseivel, ismerik alapszabályát, a közgyűlés határozatait magukra nézve kötelező érvényűnek fogadják el, kötelezettséget vállalnak az egyesületi célok megvalósítása érdekében történő közreműködésre, valamint a tagdíj és működési hozzájárulás megfizetésére. Az alapszabály lehetővé teszi a pártoló tagság formáját is, az Egyesületben ilyen formájú jogviszony eddig nem került létesítésre.

A tagok jogait és kötelezettségeit az alapszabály tartalmazza. A tagok kötelesek teljesíteni az Egyesület tevékenységével kapcsolatosan önként vállalt feladataikat és tőlük elvárható módon elősegíteni az egyesület célkitűzéseinek megvalósítását. A tagság létszámában évről évre következnek be változások, kizárási eljárás kezdeményezésére egyetlen alkalommal sem került sor. 2015. december 31-ig saját kérésre 6 tagsági jogviszony került megszüntetésre és 9 új tagja lett a szervezetnek.

Az Egyesület legfőbb döntéshozó szerve a közgyűlés, hatáskörébe tartozik többek között az alapszabály elfogadása, módosítása, a vezető tisztségviselők, ellenőrző bizottsági tagok megválasztása, visszahívása, díjazásának megállapítása, az éves költségvetés elfogadása, tagdíj megállapítása, az éves beszámoló és a közhasznúsági melléklet elfogadása.

Elnökség (Döntéshozó Testület/Helyi Bíráló Bizottság): Az alakuló közgyűlésen 9 tagú elnökség (1 elnök, 2 alelnök és 6 elnökségi tag) került megválasztásra, a vezető tisztségviselők számában a működés során nem következett be változás. Az Egyesület elnökségében a közszférát 3 tag (33,33%), az üzleti szférát 4 tag (44,44%), a civil szférát 2 tag (22,22%) képviseli. A közgyűlés 2012. július 20-án és 2013. április 9-én hozott határozataival az elnökség tagjait bízta meg a döntéshozó testületi, valamint a helyi bíráló bizottsági feladatok ellátásával. Az elnökség hatáskörébe tartozik többek között az Egyesület napi ügyeinek vitele, a beszámolók és az éves költségvetés előkészítése, azok közgyűlés elé terjesztése, a tagság nyilvántartása, továbbá a hatáskörébe tartozó és hatáskörébe utalt ügyekben a döntések meghozatala.

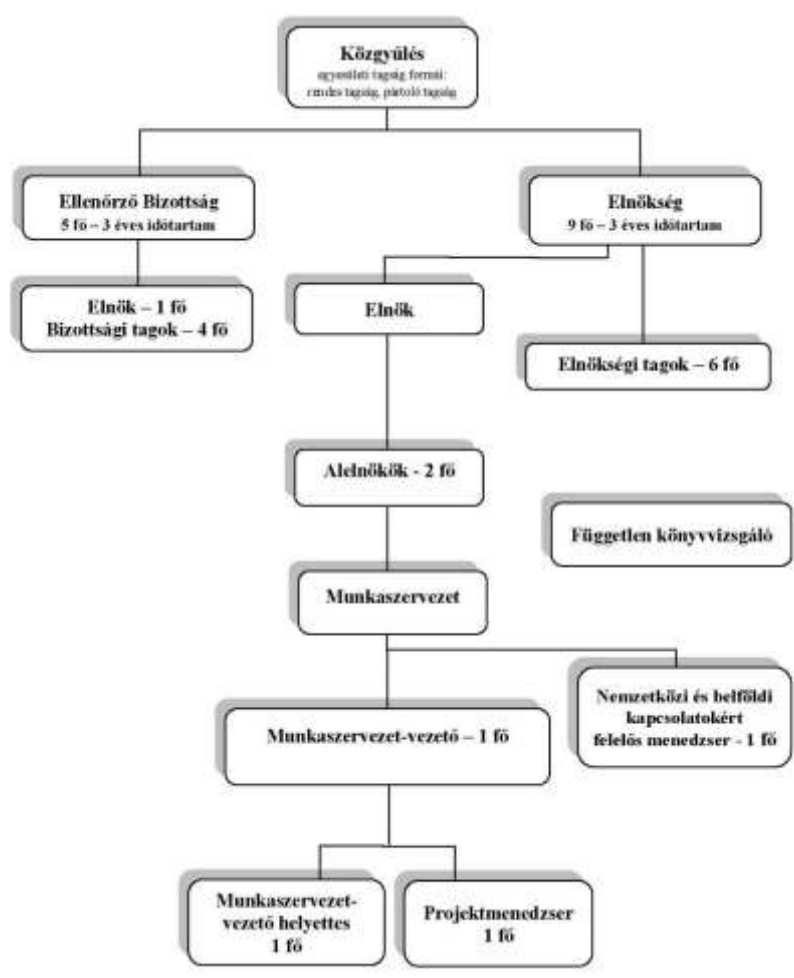
Ellenőrző Bizottság: Az Egyesület felügyelő szerve az ellenőrző bizottság, amely 5 főből áll, 2 tagja az önkormányzati (40%), 1 tagja a civil (20%) és 2 tagja (40%) a vállalkozói szférát képviseli. A bizottság feladata az Egyesület működésének és gazdálkodásának ellenőrzése, jogosult jelentést, tájékoztatást, illetve felvilágosítást kérni a közgyűléstől, illetve a munkavállalóktól, az Egyesület könyveibe és irataiba betekinthet, azokat megvizsgálhatja. A Közgyűlés ülésén tanácskozási joggal részt vehet, jogszabálysértés vagy súlyos mulasztás esetén köteles a Közgyűlést tájékoztatni, és annak összehívását kezdeményezni.

Az elnökségi és ellenőrző bizottsági tisztséget betöltők személyében elsősorban az önkormányzati választások, magánéleti problémák, illetve új munkakör jellege miatti összeférhetlenség során következtek be változások. A tisztségviselők 3 éves mandátumának lejáratát követően 2015-ben került sor az egyesületi tisztújításra. A tisztségviselők a tagtelepülések 52%-t képviselik, így az elnökségben és ellenőrző bizottságban a területi és a szférák közötti képviselet biztosított. A közgyűlés és az elnökség összetétele megfelel a KSK rendelet 32. cikk (2) bekezdés b) pontjának, mivel egyik szféra sem rendelkezik a szavazati jogok 49 %-ot meghaladó hányadával a döntéshozatali szinten.

Az Egyesületben a jogszabályokban rögzített, elkülönített feladat és hatáskörrel rendelkező testületeken kívül nem kerültek létrehozásra egyéb, tematikus munkacsoportok illetve tanácsadó testületek. A tagok listája, az elnökség és az ellenőrző bizottság tagjait bemutató táblázatok a mellékletek között tekinthetők meg.

A HACs tervezett szervezeti felépítésének bemutatása:

A Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület szervezeti felépítése a 2015. december 31. állapotnak megfelelően

Az egyes szervezeti egységek, funkciók szerepének és felelősségi körének bemutatása a HACS-ok VP-ben definiált feladatainak figyelembe vételével:

- a helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítése, beleértve a projektirányítási képességeik fejlesztését is: *Feladat végrehajtása: HACS munkaszervezet a jogszabályok és eljárásrendek figyelembe vételével, követésével. Döntéshozatal: Elnökség/Döntéshozó Testület/Helyi Bíráló Bizottság illetve a Közgyűlés*
- a támogatási kérelmek kiválasztása során összhang biztosítása a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiával, e műveleteknek az adott stratégiai és célkitűzések és célértékek eléréséhez való hozzájárulásuk révén: *Előkészítés: HACS munkaszervezet. Döntés: Elnökség/Döntéshozó Testület/Helyi Bíráló Bizottság*
- a hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárás és objektív kritériumok kidolgozása a támogatási kérelmek kiválasztásához, amelyek elkerülik az összeférhetlenséget, a holtteher vagy helyettesítő hatást, ugyanakkor biztosítják, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok legalább 50%-át állami vagy önkormányzati költségvetési gazdálkodó szervnek nem minősülő partnerek adják. Írásos kiválasztási eljárás nem folytatható: *Előkészítés: HACS munkaszervezet. Döntési javaslat összeállítása: Elnökség/Döntéshozó Testület/Helyi Bíráló Bizottság. Döntés: Közgyűlés*
- a támogatási kérelmek kiválasztása során a kiválasztási kritériumok összeállítása és súlyozása által összhang biztosítása a közösségvezérelt fejlesztési stratégiával, valamint a támogatás szükségességének (a kérelmező ennek hiányában nem lenne képes megvalósítani a projektet) mérlegelése, pályázati felhívások vagy folyamatban lévő projektbenyújtási eljárás előkészítése és közzététele, beleértve a kiválasztási kritériumok meghatározását és súlyozását – megfelelő időtartam

biztosításával: *Előkészítés, jogszabályi megfelelésség biztosítása: HACS munkaszervezet. Döntési javaslat: Elnökség/Döntéshozó Testület/Helyi Bíráló Bizottság. Döntés: Közgyűlés.*

- támogatási kérelmek befogadása és értékelése: *Bírálathoz kapcsolódó döntés előkészítés: HACS munkaszervezet.*
- támogatási kérelmek kiválasztása és a támogatás összegének rögzítése, továbbá a jóváhagyás előtt a javaslatok benyújtása a KÜ-hez a támogathatóság végső ellenőrzése céljából: *Kifizető Ügynökséghez történő benyújtás: HACS munkaszervezet. Kiválasztás, döntés, jóváhagyás: Elnökség/Döntéshozó Testület/Helyi Bíráló Bizottság.*
- a közösségvezérelt HFS és a támogatott műveletek végrehajtásának monitoringja, és az adott stratégiához kapcsolódó egyedi értékelési tevékenységek – független szereplő általi – végrehajtása: *Folyamatos monitoring és külső szereplő bevonása (külső LEADER HACS szervezettel megállapodás alapján: HACS munkaszervezet*

A teljes pályázatási folyamatot a jelenleg kidolgozás alatt lévő eljárásrendnek megfelelően és az abban leírtakat alkalmazva bonyolítjuk le. A felhívások meghirdetése központilag szabályozott módon valósul meg, a fejlesztési lehetőségek népszerűsítése során a kommunikációs tervben bemutatott eszközöket (weboldal, facebook, hírlevél, e-mail) alkalmazzuk a potenciális érdeklődők elérése érdekében. A térségi animációra és tanácsadásra vonatkozó feladatokat a munkaszervezet munkatársai látják el, a fórumok az átfogó, széleskörű tájékoztatást, a személyes konzultációk a felhívások részleteinek áttekintését, a projektdokumentáció teljessé tételét célozzák meg. A rendelkezésre álló fejlesztési források teljes felhasználása érdekében az összes intézkedést egyszerre kívánjuk meghirdetni a cselekvési tervben ütemezettek alapján, figyelembe véve a felülvizsgálati lehetőségeket az esetleges igényenkénti átcsoportosításokkal. A támogatási kérelmek értékelését folyamatos pályázatással és szakaszos értékeléssel tervezzük megvalósítani, a döntéshozatal súlyozásos pontozással, illetve ahol nem került meghatározásra pontozás, ott konszenzus szavazással történik. A legfontosabb kiválasztási szempontrendszer a HFS céljaihoz és intézkedéseihez való illeszkedés vizsgálata, kiemelve a munkahelyteremtést, az együttműködést, az innovativitást és a közösségi szerepvállalást. Az eredmények kommunikálása a támogatást igénylők és a térségi szereplők felé fontos része a HFS megvalósítás folyamatának, a pályázati eredmények és a megvalósított projektek weboldalunkon és kiadvány formájában kerülnek bemutatásra.

A 272/2014. (XI.5.) Kormányrendelet VI. fejezet 39.§. alapján azok, akik részt vettek a projektek kidolgozásában (tartalmának kialakítása, pályázat elkészítése), nem vehetnek részt az adott felhívásra beérkező támogatási kérelmekkel kapcsolatos döntés előkészítésben (a projektek értékelése) és a döntésben (kiválasztás). A munkaszervezet csupán segítséget nyújthat a projektek fejlesztése, és a támogatási kérelmek elkészítése során (javasol, tanácsol, információt szolgáltat), de nem dönthet tartalom felett és nem írhatja meg a kérelmet vagy annak részeit. Bárki, aki érintett egy adott projektben, nyilatkoznia kell erről, és nem vehet részt az értékelésben.

A helyi fejlesztési stratégia megvalósítását szolgáló humán erőforrás bemutatása az elvégzendő feladatok tükrében:

Az Egyesület működtetéséhez kapcsolódó napi ügyviteli, adminisztratív feladatokat a munkaszervezet látja el, jelenleg 3 fő 8 órás, és 1 fő 4 órás munkavállalóval. Felépítése, feladatai, létszáma az alapszabályban foglalt tevékenységekhez és az IH által a 2014-2020 tervezési időszakra meghatározott feladatokhoz igazodóan változhat, amely a Szervezeti és Működési Szabályzatban kerül rögzítésre. A dolgozók tevékenységüket munkaviszony keretében látják el, a munkáltatói jogokat az Egyesület elnöke gyakorolja. A munkaszervezet jelenlegi tagjai több éves szakmai tapasztalattal rendelkeznek a hálózatépítési és projektgenerálási feladatok terén, mindannyian részt vettek a LEADER program helyi szintű végrehajtásában az előző tervezési időszakban. A nemzetközi és belföldi kapcsolatok menedzselését is ellátó elnök agro- és ökoturizmus fejlesztési, agrár- és vidékfejlesztési szakértő, EU vidékfejlesztési szakértő, a LEADER típusú hazai és európai vidékfejlesztésbe 2005-től kapcsolódott be. Sokéves nemzetközi hálózatépítési tapasztalattal rendelkezik, aktívan közreműködik a térségi területfejlesztési programok és projektek előkészítésében. A munkaszervezet vezetője 2005-től a Dél-Cserhát LEADER+ ACS Gesztorszervezetének LEADER menedzsere, 2008-tól vezeti a Cserhátalja HVK LEADER HACS címbirtokos szervezeteinek munkaszervezetét. A 2008 októbere, illetve 2009

júliusa óta alkalmazásban álló további két munkatárs szakmai vezetői és ügykezelői beosztásban kérelemkezelési tevékenységet is elláttak az EMVA III. és IV. tengelyére benyújtott támogatási kérelmek és pályázatok kapcsán. A HFS megvalósítását a vezető tisztségviselők közigazgatási, településfejlesztési, gazdasági és közösségfejlesztő gyakorlata és tapasztalata segíti. A hátrányos helyzetű közösségek felzárkóztatását szolgáló célok megvalósításában, a nehéz szociális körülmények között élő lakosság problémáit leginkább ismerő polgármesterek, valamint a térségi, hátrányos helyzetűekkel foglalkozó civil szervezetek együttműködésére számít a munkaszervezet. Az Egyesület tagsága nyitott, tevékenységük szerint nem korlátozza a csatlakozni szándékozókat, folyamatosan várja tagjai sorában a térség fejlődéséért tenni akaró szervezeteket. A HFS és az EFOP 1.7 intézkedésre benyújtandó pályázat sikeres megvalósítása elképzelhetetlen a hátrányos helyzetű csoportok képviselőinek bevonása nélkül.

A működés fizikai feltételeinek bemutatása

A HACS munkaszervezeti irodája a 3053 Kozárd, Külterület 095. hrsz szám alatti épület emeletén működik, az ügyfelek számára jól megközelíthető, a parkolási lehetőség biztosított. A 63,6 m² hasznos alapterületű ingatlan vezetékes telefon és internet csatlakozással ellátott, az irodai, adminisztrációs és ügyfélszolgálati tevékenységek ellátáshoz teljes mértékben felszerelt (laptop, asztali számítógép, multifunkciós nyomtató – fénymásoló - szkennel, mobiltelefonok). A munkaszervezetnél a könyvelési, könyvvizsgálói feladatok ellátása, továbbá a honlap üzemeltetése és karbantartása külső megbízással, vállalkozói szerződés keretében történik.

A működésre tervezett költségvetés szöveges alátámasztása:

Az Egyesület a 2014-2020 tervezési időszakban 72,55 millió forint működési és animációs forrást használhat fel, melyből a nagyobbik rész a működési, a kisebbik rész az animációs költségek finanszírozására kerül felhasználásra a 9. fejezetben ütemezetteknek megfelelően. Bevételeit pályázati forrásokból (SK-HU Program, térségek közötti és nemzetközi együttműködések, EFOP 1.7 intézkedés, NEA működési és szakmai pályázatok), valamint az egyesületi tagok által évente befizetett tagdíjakból és működési hozzájárulásokból tervezi kiegészíteni a leghatékonyabb és legoptimálisabb költségfelhasználást szem előtt tartva. A működési költségekből, valamint a fentebb bemutatott pályázati források kihasználásával a 2016-2019 években 3,5 fővel tervezzük a munkaszervezetet működtetni, tehát a személyi jellegű költségek (bérköltségek, bérjárulékok, személyi jellegű kiadások) teszik ki a költségvetés nagyobb részét. A tervezett dologi kiadásokhoz a 2007-2013 tervezési időszak tapasztalatait figyelembe véve az iroda működtetéseinek költségeit és az igénybe vett szolgáltatások (toner, irodai eszközök karbantartása, papír-írószer, internet, vezetékes és mobiltelefon, könyvelési díj, bankköltségek, kommunikációs költségek stb.) díjait soroltuk.

8.4. Kommunikációs terv

Az Egyesület a 2014-2020 tervezési időszakra vonatkozó HFS kidolgozása, és megvalósítása során kiemelt figyelmet fordít a térségi szereplők tájékoztatására és a velük való hatékony kapcsolattartásra. Tájékoztatási feladataink fő célcsoportja a területünkön működő önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások, a helyi média, továbbá a tervezési terület lakossága, mint potenciális támogatást igénylő, illetve mint egy-egy megvalósított projekt kedvezményezettje. Az Egyesület szervezeti felépítése, a munkaszervezet által ellátandó feladatok speciális jellege miatt, valamint a térségben élők hatékony és magas színvonalú tájékoztatásának előfeltétele, hogy az Egyesületen belül megfelelő belső kommunikáció valósuljon meg. Ennek érdekében a tagság, az elnökség, az ellenőrző bizottság és a munkaszervezet több kommunikációs csatornán is érintkezik, közöttük az információ-áramlás szabadon történik. A belső kommunikációs csatornák a személyes élőbeszéd (munkaszervezeti megbeszélések, közgyűlések, rendkívüli közgyűlések, elnökségi, ellenőrző bizottsági és döntéshozó testületi ülések), a telefonos kapcsolattartás, az elektronikus és a hagyományos levelezés.

Kiemelt kommunikációs célunk a fentebb bemutatott célcsoport tájékoztatása a 2014-2020 közötti időszakban a Széchenyi 2020, ezen belül a vidékfejlesztési, kiemelten a LEADER, valamint a további operatív programok pályázati lehetőségeiről. A szervezet működésének bemutatása, a

partnerszervezetekkel, akciócsoportokkal, külföldi partnerekkel való együttműködés, tapasztalat- és információcsere szintén fontos cél a kommunikációs tevékenységben.

A célcsoport elérése érdekében Egyesületünk által használt kommunikációs eszközök és használatuk gyakorisága:

- Önálló weboldal működtetése: www.cserhatalja.eu – *folyamatos feltöltés,*
- Önálló Facebook oldal működtetése: www.facebook.com/cserhataljaHACS – *folyamatos feltöltés,*
- Elektronikus hírlevél – *havonta legalább egy alkalommal elektronikus formában való kiküldés,*
- Nyilvános tájékoztató fórumok szervezése a HACS működési területén – *az aktuális információktól függően, de negyedévente legalább egy alkalommal,*
- Megyei és térségi médiában, helyi újságokban, térségi TV-ben, települési honlapokon való megjelenés – *aktuális információktól függően, időszakos*
- Rendezvények,
- A térségben megvalósuló projektek bemutatására szolgáló elektronikus/nyomtatott formátumú kiadvány – *évente legalább egy alkalommal,*
- Személyes kommunikáció – *folyamatos,*
- Elektronikus levelezés, postai szolgáltatás – *folyamatos.*

A Cserhátalja logó, mint a CSHK-t jelképező, azonosítására szolgáló egyedi, jól felismerhető elem, továbbá a Széchenyi 2020 kötelező arculati elemei minden, az Egyesület által kiadott dokumentumon (levélpapír, honlap, kiadványok, szórólapok, tájékoztató anyagok stb.) és elektronikus felületen (hírlevél, weboldal, facebook oldal) feltüntetésre kerül.

Önálló weboldal működtetése: A honlap üzemeltetését és karbantartását az Egyesület megbízás alapján biztosítja. Az Egyesület weboldala – www.cserhatalja.eu - a helyi közösséggel kapcsolatos információk legfontosabb megosztó helye, célja a széleskörű nyilvánosság gyors és pontos tájékoztatása. Az Egyesület honlapja a tervezési ciklusban webes arculatában és szerkezeti felépítésében a jelenlegi formátumot követi, a 2014-2020 időszak arculati elemeinek és szabályainak figyelembe vételével és alkalmazásával.

Önálló Facebook oldal működtetése: A www.facebook.com/cserhataljaHACS oldal működtetése az egyik legkedveltebb közösségi oldalon. Célja a weboldalhoz hasonlóan a saját, valamint a „kedvelt” oldalakon megjelenő releváns hírek és események megosztása a nyilvánosság széleskörű tájékoztatása érdekében.

Elektronikus hírlevél: Az Egyesület legnépszerűbb kommunikációs eszközévé vált az elmúlt években, a havonta legalább egy alkalommal megjelenő tájékoztató anyag megközelítőleg 180 e-mail címre kerül kiküldésre, valamint a weboldalon is olvasható.

Nyilvános tájékoztató fórumok: A HACS a potenciális támogatást igénylők, érdeklődők számára fórumokat szervez, amelyek ingyenesek és mindenki számára elérhetők. A közvetlen, személyes kapcsolattartást biztosító fórumok helye és ideje a weboldalon illetve e-mailben kerül meghirdetésre.

Megyei és térségi médiában, helyi újságokban, térségi TV-ben, települési honlapokon való megjelenés: hírek, események, projekt-tájékoztatók, pályázati lehetőségek közzététele a felsorolt kommunikációs felületeken, célja, hogy a közvetített információ a lehető legszélesebb körben a legtöbb háztartást elérje. Az időszakosan megjelenő tájékoztatók, ismertető, beszámoló megjelenésének gyakorisága az aktuális információk tartalmától és mennyiségétől függ.

Rendezvények: A Cserhátalja területének, az Egyesület tevékenységeinek bemutatása és népszerűsítése, továbbá a HFS megvalósulásához kapcsolódó tájékoztatás érdekében megjelenés megyei, regionális, országos- és nemzetközi rendezvényeken.

Évente megjelenő kiadvány: Célja, hogy önálló kiadványcént nyújtson információt a térség településeiről benyújtott és pozitív döntésben részesített kérelmekről, felkeltve ezzel a figyelmet és az érdeklődést arra, hogy a települések lakói a nyertes projektek megvalósulását saját szemükkel is kísérik végig. A kiadványok települések közösségi tereiben, polgármesteri hivatalokban, művelődési házakban, információs pontokon, jelentősebb rendezvényeken és egyéb közösségi helyeken kerülnek elhelyezésre.

Személyes kommunikáció: Az Egyesület munkaszervezeti irodájában lehetőséget biztosít tájékoztató megbeszélésekre, projekt tervek és dokumentációk közös áttekintésére, információs anyagok átvételére, partnerségi találkozókra, fórumok megtartására. A HACS munkatársai a rendelkezésre álló informatikai, infokommunikációs eszközökkel a munkaszervezeti irodából látják el a kommunikációs tevékenységet.

Elektronikus levelezés, postai szolgáltatás: Az elektronikus levelezés előnye a gyors kapcsolattartás, továbbá az információk közvetlenül az elérni kívánt érdeklődőhöz, célszemélyhez jutnak el. Az Egyesület levelezésének hivatalos formáját a postai szolgáltatás biztosítja.

Az Egyesület a HFS kidolgozása és megvalósítása során, weboldalán, székhelyén és a munkaszervezeti irodában folyamatosan biztosítja a HACS dokumentumaihoz való hozzáférést. A működéshez kapcsolódó nyilvános iratok megtekintésére az alapszabályban rögzítettek az irányadók. Az Egyesület a bejövő és kimenő iratokat papír alapú iktatókönyvben rögzíti, az iktatást követően a dokumentumok irattározásra kerülnek. A beérkező és a kimenő e-mailek a munkatársak elektronikus postafiókjában kerülnek tárolásra, évente egy alkalommal biztonsági másolat készül az üzenetekről. A dokumentumok kezelésének felelőse a munkaszervezet-vezető, valamint a munkaszervezet-vezető helyettes.

Az Egyesület külső kommunikációjáért a Szervezeti és Működési Szabályzatnak megfelelően az Elnök a felelős. A kommunikációs feladatok koordinálása és ellenőrzése a munkaszervezet - vezető hatáskörébe tartozik, aki a feladatok ellátásával megbízhathja a munkaszervezet dolgozóit.

A kommunikációs tevékenység ellátásának költségei közé elsősorban a honlap üzemeltetése, a térségi és megyei médiában való esetenkénti megjelenés, és az évente megjelenő kiadvány költségei tartoznak évente 350.000 forintos keret felhasználásával.

8.5. Monitoring és értékelési terv

A vonatkozó jogszabályoknak ((1303/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.), 1305/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.), a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet és a 60/2014. (III. 6.) Korm. rendelet)) és a megjelenő központi előírásoknak, iránymutatásoknak megfelelően végzett tevékenység kiegészül:

A LEADER projektek beadásakor e feladathoz kapcsolódó pályázói kötelezettség vállalás:

- Minden támogatást igénylőnek nevesítenie kell kérelmében azt, hogy az intézkedéshez kapcsolódó eredményindikátorhoz mekkora értéket vállal a projekt keretében.
- A megvalósult projektjéről részletes, fényképekkel (10 db) illusztrált leírást juttat el az akciócsoport munkaszervezete számára, és hozzájárul annak honlapon történő megjelentetéséhez, esetlegesen jó gyakorlatként történő – bármely fórumon – bemutatásához.
- Kötelezettségekre már a projekt előkészítési szakaszban felhívjuk a támogatást igénylők figyelmét, például a kötelező konzultációs alkalom során.

A munkaszervezet segíti a projekt adottságainak megfelelő, a monitoring célokra is alkalmas vállalások teljesítését.

A döntéshozatali szakaszban az akciócsoport ezeket a vállalásokat is vizsgálja. A munkaszervezet a pályázati dokumentumokból kinyeri, és belső nyilvántartásaiban rögzíti a monitoring szempontjából is fontos információkat.

A projekt megvalósítási szakaszában az akciócsoport folyamatosan támogatja személyre szabott tanácsadással a projektgazdákat.

A megvalósult projektek működtetési ideje alatt a munkaszervezet segíti a monitoring adatszolgáltatás teljesítést, amelynek során a kedvezményezettek hozzájárulnak adataik HACS szintű felhasználásához.

Az összesített eredményeket honlapunkon nyilvánosságra hozzuk.

A LEADER program értékelési szakaszában (*HFS felülvizsgálat illetve program zárás*) az Egyesület munkaszervezete a nyilvántartásai alapján a nyertes projektgazdák eredményindikátor értékeiket összesíti. Ezek alapján a szükséges vizsgálatokat, elemzéseket a munkaszervezet fogja végrehajtani. Az értékelés következtetéseit felhasználja a HFS dokumentum esetleges módosításához (*például korrigálja a célértéket*).

1. Az indikátorok definiálása, a célok meghatározása:

Az indikátorok definiálása a célok eredmény mutatóinál és az intézkedés leírásoknál megtörtént. A HACS munkaszervezete folyamatosan figyelemmel kíséri a pályázott és megvalósuló projekteket. A szerződéssel, támogatói okirattal (a továbbiakban együtt: támogatási szerződés) lekötött fejlesztési források összegének gyűjtése a helyi döntések eredményeinek összegzése. Az indikátor – a lekötött fejlesztési forrás – összegzése döntési fordulók zárásakor történik. A munkaszervezet a kedvezményezettek kifizetési kérelmeinek kifizető ügynökség által történő jóváhagyása alapján gyűjt adatot, szorosan együttműködve a kedvezményezettel és a kifizető ügynökséggel. A kifizető ügynökség előírások alapján teszi hozzáférhetővé a LEADER pályázatok kifizetési adatait vagy nyilvánosságra hozza a kifizetések előrehaladását. Az indikátor - a kifizetésre került fejlesztési forrás – gyűjtése folyamatos, összegzése negyedévente történik.

2. Monitoring adatok feldolgozása és a feldolgozásból származó információ visszacsatolása:

A monitoring adatok feldolgozása folyamatos, visszacsatolás a döntéshozó szerv/szervek részére igény szerinti, de minimum azok gyűlésein előrehaladási tájékoztató jelentésként, és döntések előkészítése valamint a HFS felülvizsgálata során.

3. HACS saját teljesítmény (pl. forrás-felhasználás, animációs tevékenység eredményei, saját szervezeti és szakmai fejlődés, fenntarthatóság, egyéb célok teljesülése stb.) értékelése:

A saját teljesítmény adatainak gyűjtése és feldolgozása folyamatos a munkaszervezet által. Visszacsatolás a döntéshozó szerv/szervek részére igény szerint, de minimum azok gyűlésein tájékoztató jelentésként, illetve döntések előkészítése valamint a HFS felülvizsgálata során történik. Értékelést a döntéshozó szerv/szervek végeznek, a kitűzött céloknak megfelelően elfogadják az eredményeket vagy a célok módosításáról, megváltoztatásáról döntenek.

4. Felülvizsgálatok és értékelések eredményének kommunikálása:

A HFS és egyes tevékenységek felülvizsgálata a HACS teljes tagságának bevonásával fórumokon, döntéshozó szervek gyűlésein és belső elektronikus levelezés segítségével történik. Az eredmények belső kommunikálása és terjesztése a HACS területén, nyilvános fórumokon, hírlevelekben és a honlapon valósul meg. Az eredmények külső kommunikálása a honlapon, esetenként megyei vagy országos médiában, felkérésre megyei, regionális vagy országos rendezvényen.

A program monitoringjának kulcsa, hogy a mutatószámok aktuális értékeit a program végrehajtói (munkaszervezet) folyamatosan gyűjtsék és értelmezzék, lehetőséget biztosítva ezáltal a HACS vezetése számára, hogy rendszeresen egyértelmű jelzést kapjon a program és az egyes projektek aktuális állásáról. A tevékenység tulajdonképpen magában foglalja az indikátorok meghatározását, majd a végrehajtás fázisában az adatgyűjtést és elemzést, a javaslatot az esetleges beavatkozásra.

9. Indikatív pénzügyi terv

A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

		Forrás: EMVA LEADER 19.2 alintézkedés						
Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen	%
1	Vállalkozásfejlesztés	0	0	102	0	0	102	29,14%
2	Előkészítő és megalapozó tanulmányok	0	0	5,993	0	0	5,993	1,71%
3	Kisléptékű iparterületek létrehozása és fejlesztése	0	0	25	0	0	25	7,14%
4	Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	0	0	91	0	0	91	26%
5	Biztonságtechnikai beruházások és polgárőrségek eszközbeszerzéseinek támogatása	0	0	16	0	0	16	4,57%
6	Közösségi célú beruházások támogatása	0	0	60	0	0	60	17,14%
7	Innovatív közösségi fejlesztések	0	0	25	0	0	25	7,14%
8	Turisztikai és helyi rendezvények	0	0	25	0	0	25	7,14%
	Összesen	0	0	349,993	0	0	349,993	100,00%

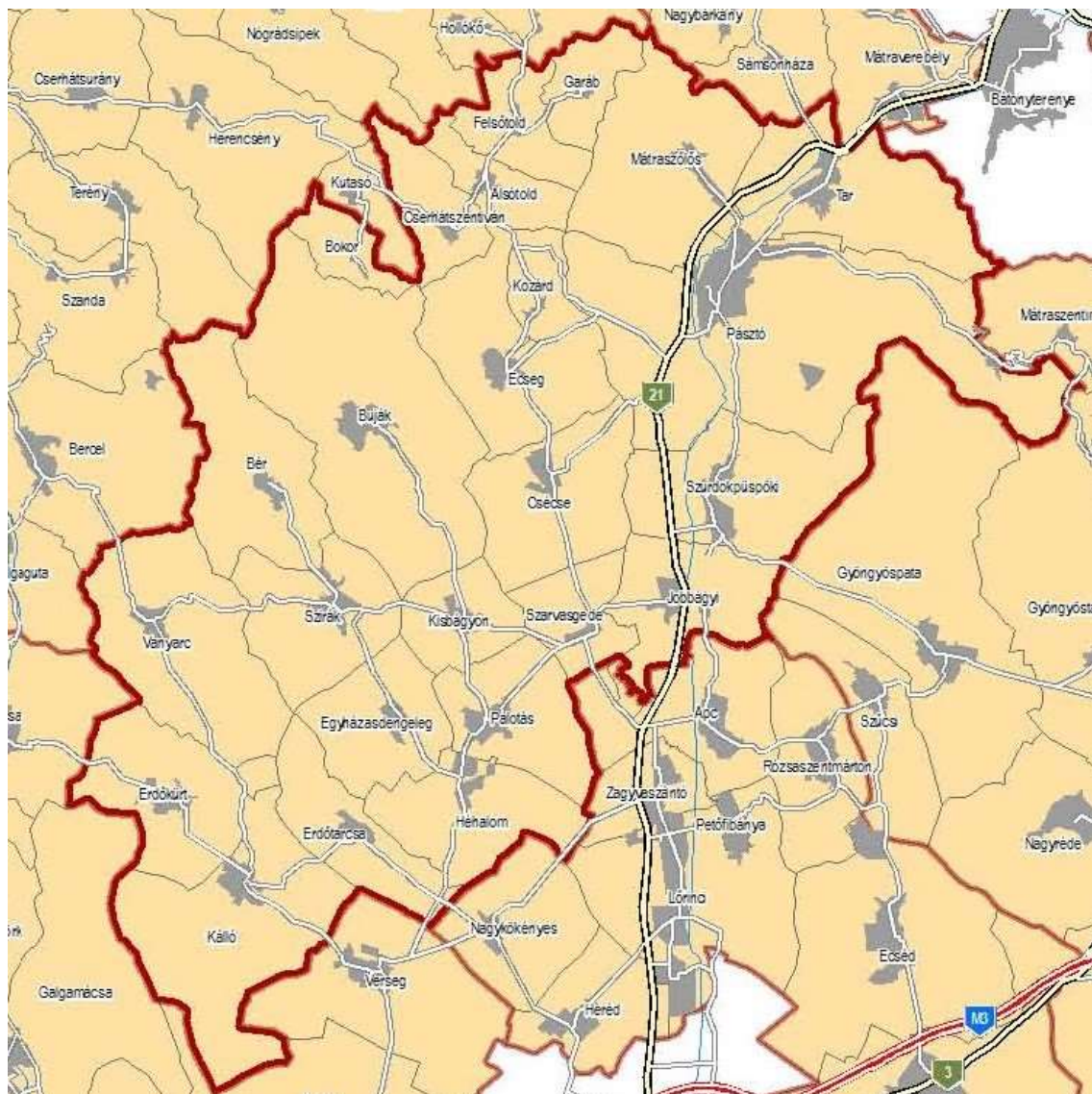
A HACs működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

		Forrás: EMVA LEADER 19.4 alintézkedés					
		2016	2017	2018	2019	2020	Összesen
	Működési költségek	8,8	17,7	17,7	11,83	9,5	65,53
	Animációs költségek	0,1	0,2	0,5	0,4	0,3	1,50
	Egyéb tervezett bevételek ²	-	0,8	0,8	0,8	0,8	3,20
	Összesen	8,9	18,8	19,1	13,13	10,6	70,23

² Pl. tagdíj, önkormányzati hozzájárulás stb.

Kiegészítő információk Melléletek

1. számú melléklet: Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület tervezési területe

Forrás: www.teir.hu;

2. számú melléklet: A HFS tervezés során végzett tevékenységek

Tervezéshez kapcsolódó képzések, egyeztetések, műhelymunkák:

1. „A Helyi Fejlesztési Stratégia célrendszeréhez kapcsolódó vidék- és gazdaságfejlesztési lehetőségek” plenáris képzése – Budapest, 2015.07.16. – Résztvevő: 2 fő munkaszervezeti munkatárs
2. „LEADER Helyi Fejlesztési Stratégia tervezői műhelynap” – Mezőkeresztes, 2015.09.30. - Résztvevő: 2 fő munkaszervezeti munkatárs
3. NMÖ – MNVH – HACS egyeztetés – Salgótarján, 2015.11.27. - Résztvevő: 1 fő munkaszervezeti munkatárs
4. Roma közösségek bevonása a CLLD módszer alkalmazásával Műhelymunka – Autonómia Alapítvány – Budapest, 2015.12.10. - Résztvevő: 2 fő munkaszervezeti munkatárs
5. Észak-Magyarországi Helyi Akciócsoportok regionális értekezlete, HACS – HFS egyeztetéshez kapcsolódó műhelymunka – Forró, 2016.01.14. – 15. - Résztvevő: 2 fő munkaszervezeti munkatárs

6. Észak-Alföldi és Észak-Magyarországi HACS-ok összevont régiós értekezlet – Ibrány, 2016.04.12. – Résztvevő: 2 fő munkaszervezeti munkatárs
7. HACS – HFS egyeztetéshez kapcsolódó műhelymunka II. – Forró, 2016.04.21. – 22. - Résztvevő: 1 fő munkaszervezeti munkatárs
8. HFS tervezet IH egyeztetés – Budapest, 2016.04.26. - Résztvevő: 2 fő munkaszervezeti munkatárs

Weboldal: www.cserhatalja.eu

Módosítások dátuma: 2015.10.20.; 2015.11.07.; 2015.12.29.; 2016.01.13.; 2016.01.21.; 2016.02.18.; 2016.02.29.; 2016.03.02.; 2016.03.05.; 2016.03.08.;

Projektötlet gyűjtés:

Ideje: 2015.10.20. – 2015.11.04. meghosszabbítva: 2015.11.11.

Formája: Hírlevél, Weboldal, Facebook oldal

Eredménye: 265 db projektötlet adatlap (A projektek tervezett költsége: 10,3 Mrd Ft, Benyújtott adatlapok száma szervezet szerinti bontásban: Önkormányzat - 145 db, Civil szervezet - 75 db, Önálló költségvetési intézmény – 6 db, Egyház – 2 db, Vállalkozás – 28 db, Természetes személy – 9 db.)

„HFS Fórumhetek”

Ideje: 2016.02.22. – 2016.02.26. Helye: Kozárd, Munkaszervezeti iroda

Résztvevők száma: 36 fő (magánszemély 9 fő, önkormányzat 10 fő, vállalkozás 6 fő, egyház 1 fő, civil szervezet 10 fő)

Ideje: 2016.02.29. – 2016.03.04. Helye: Kozárd, Munkaszervezeti iroda

Résztvevők száma: 7 fő (egyház 3 fő, vállalkozás 1 fő, civil szervezet 3 fő)

A „HFS Fórumhetek” tematikája két részre épült. A résztvevőknek a munkaszervezet munkatársai röviden összefoglalták a HFS tervezés folyamatát, bemutatásra került a tervezési útmutató és a már elkészült anyagok. Áttekintésre kerültek a helyzetelemzés fejezetei és a SWOT analízis, az esetleges módosítási javaslatok kiegészítésével. A HFS tartalmi részleteihez az Egyesület tagjai tettek elsősorban javaslatokat, az érdeklődők elsősorban saját fejlesztési elképzeléseik megvalósíthatósága és annak pályázati forrása iránt érdeklődtek. A beérkezett projektötlet adatlapok fejlesztési elképzelései és arányai megközelítették a fórumokon elhangzottakat, megerősítve a HFS-ben foglalt intézkedések irányvonalait.

Rendkívüli Közgyűlés - 2015.12.11. 14 óra - Kozárd, Faluház

Témája: Tájékoztatás a 2014-2020 tervezési időszakhoz kapcsolódó Helyi Fejlesztési Stratégia előkészítéséről, menetrendjéről; Az Egyesület Alapszabályának, Szervezeti és Működési Szabályzatának módosítása, elfogadása. Szavazati joggal rendelkező tagok száma: 34 fő (53,12%).

A közgyűlés az előterjesztett módosított alapszabályt, valamint a szervezeti és működési szabályzatot egyhangúlag elfogadta.

Rendkívüli Elnökségi Ülés - 2016.03.16. 14 óra - Kozárd, Faluház

Témája: A Helyi Fejlesztési Stratégiák elkészítésének támogatása VP-19.1-15 kódszámú pályázati felhívás 3.2 pontjának megfelelően a Helyi Fejlesztési Stratégia 2014-2020 tervezetének bemutatása, megvitatása. Megjelent elnökségi tagok száma: 9 fő (100%)

Az elnökség a HFS tervezet megvitatását követően, a közgyűlés számára előterjesztésre és elfogadásra javasolta.

Rendkívüli Közgyűlés - 2016.03.16. 15 óra - Kozárd, Faluház

Témája: A Helyi Fejlesztési Stratégiák elkészítésének támogatása VP-19.1-15 kódszámú pályázati felhívás 3.2 pontjának megfelelően a Helyi Fejlesztési Stratégia 2014-2020 tervezetének bemutatása, elfogadása. Szavazati joggal rendelkező tagok száma: 35 fő (53,85%)

A közgyűlés 34 igen szavazattal és 1 tartózkodás mellett elfogadta a HFS tervezetet.

3. számú melléklet: TEIR Statisztikai adatok

Lakónépesség 2010 - 2014

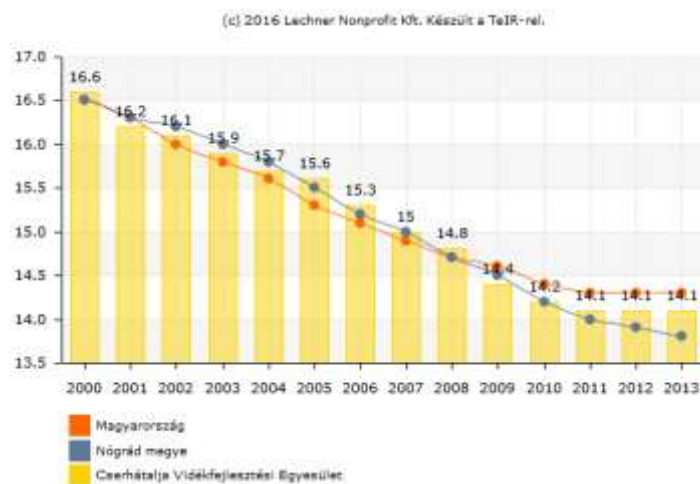
Település	Terület (km ²)	Lakónépesség					Helyi Nemzetiségi önkormányzat
		2010	2011	2012	2013	2014	
Alsótold	7,86	244	243	232	220	229	-
Bér	25,49	373	377	360	345	323	roma
Bokor	6,75	108	110	131	130	125	-
Buják	53,04	2 129	2 091	2 187	2 182	2 183	roma
Csécse	21,73	896	896	925	897	909	roma
Cserhátszentiván	10,66	143	139	125	123	118	-
Ecseg	24,1	1 215	1 217	1 178	1 196	1 174	roma
Egyházasdengeleg	15,75	470	467	484	470	464	roma/ szlovák
Erdőkürt	21,72	555	545	486	481	477	szlovák
Erdőtarcsa	15,07	508	492	504	506	508	roma
Felsőtold	10,83	145	142	125	129	125	-
Garáb	8,2	62	54	57	49	48	-
Héhalom	18,68	953	952	967	1 001	987	roma
Jobbágyi	17,83	2 239	2 208	2 137	2 132	2 087	roma
Kálló	36,97	1 442	1 412	1 458	1 439	1 455	roma
Kisbágyon	10,24	447	440	421	417	423	-
Kozárd	6,44	158	156	167	156	153	-
Mátraszőlős	29,16	1 610	1 588	1 603	1 589	1 555	roma
Palotás	17,07	1 586	1 574	1 616	1 600	1 588	
Pásztó	72,6	9 626	9 569	9 559	9 402	9 312	roma
Szarvasgede	9,99	420	398	388	388	378	
Szirák	19,09	1 115	1 117	1 203	1 213	1 226	roma
Szurdokpüspöki	26,71	1 891	1 927	1 939	1 911	1 906	roma
Tar	27,35	1 919	1 844	1 892	1 866	1 839	roma
Vanyarc	32,22	1 259	1 234	1 262	1 243	1 212	roma/ szlovák
Összesen	545,55	31 513	31 192	31 406	31 085	30 804	

Forrás: www.teir.hu; www.allamkinestar.gov.hu

Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék)

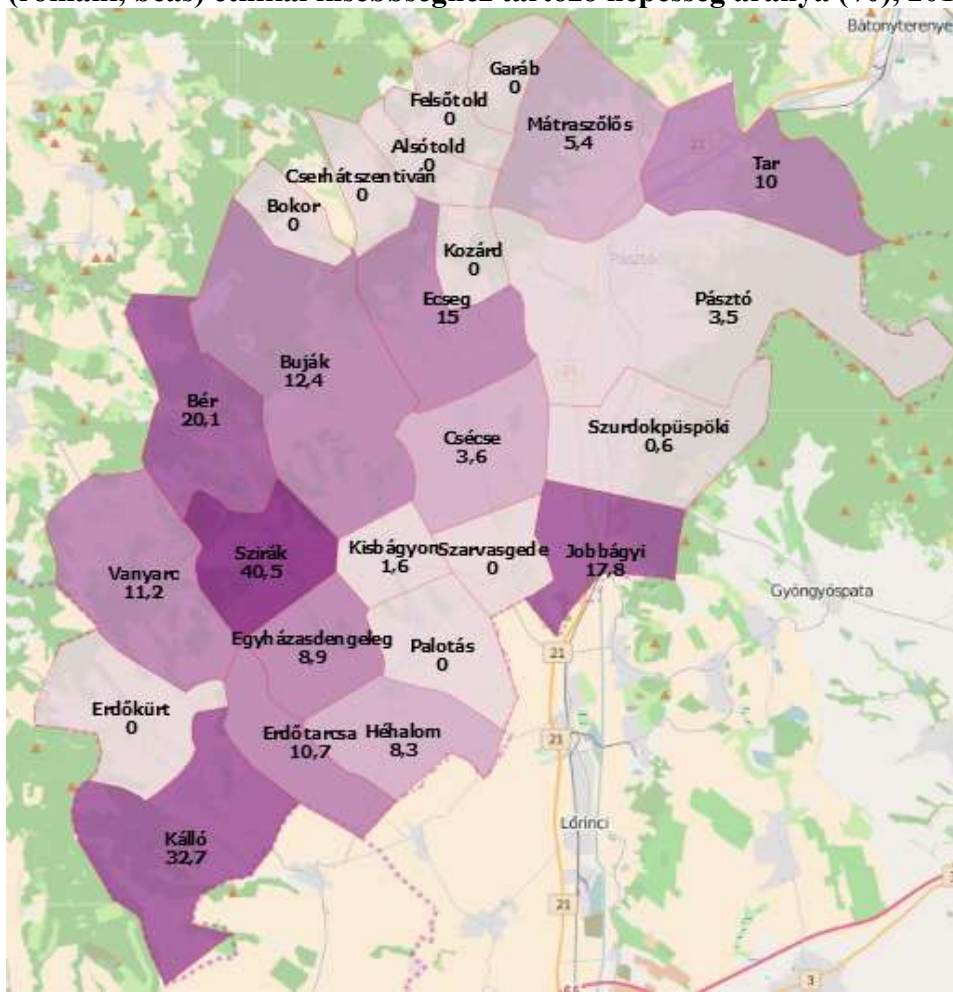
Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%)

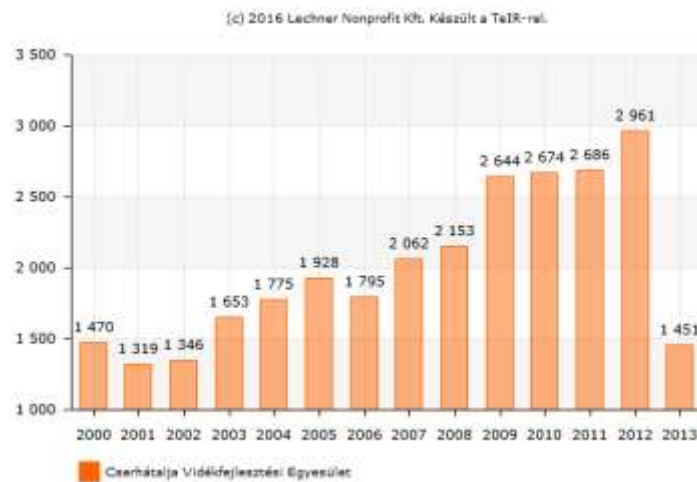
Állandó népességben belül a 60-x évesek aránya (%)

A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya (%), 2011

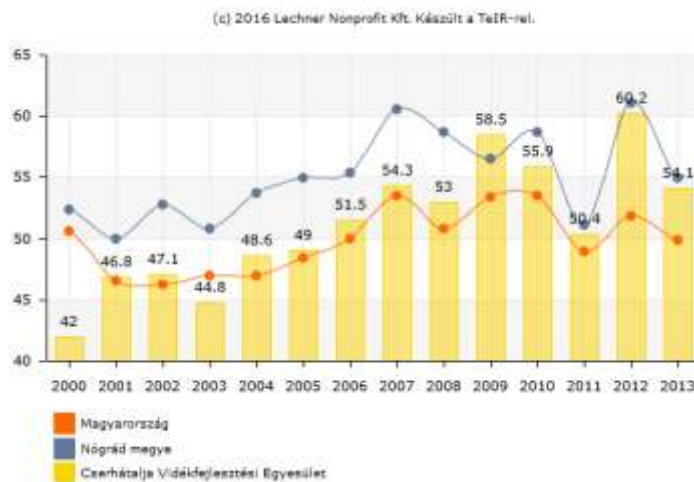
Regisztrált munkanélküliek száma (fő)

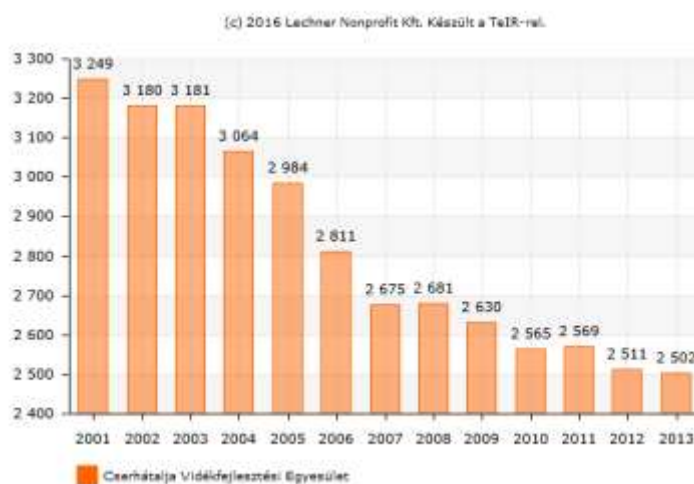
Munkanélküliségi ráta (%)

Tartós munkanélküliek aránya (%)

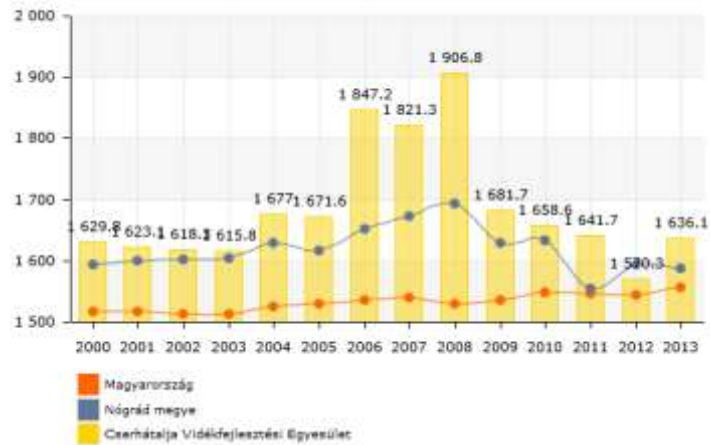

Általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)

Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (fő)

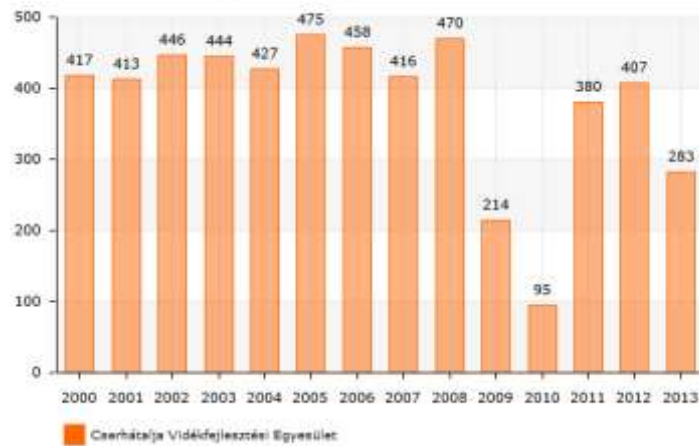
(c) 2016 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

72

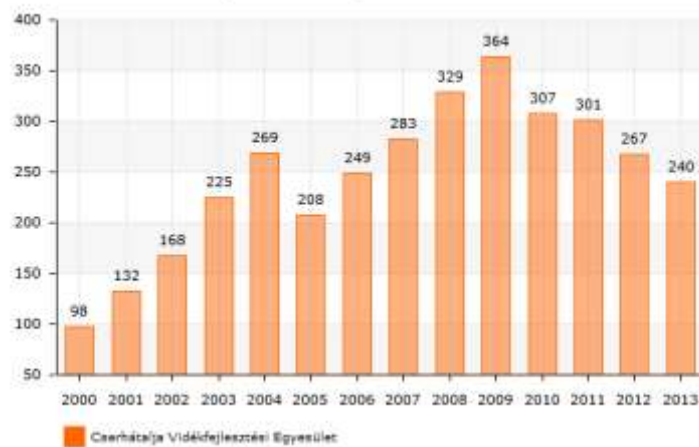
Kereskedelmi szálláshelyek szállásférőhelyeinek száma (db)

(c) 2016 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Falusi szálláshelyek férőhelyeinek száma (db)

(c) 2016 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

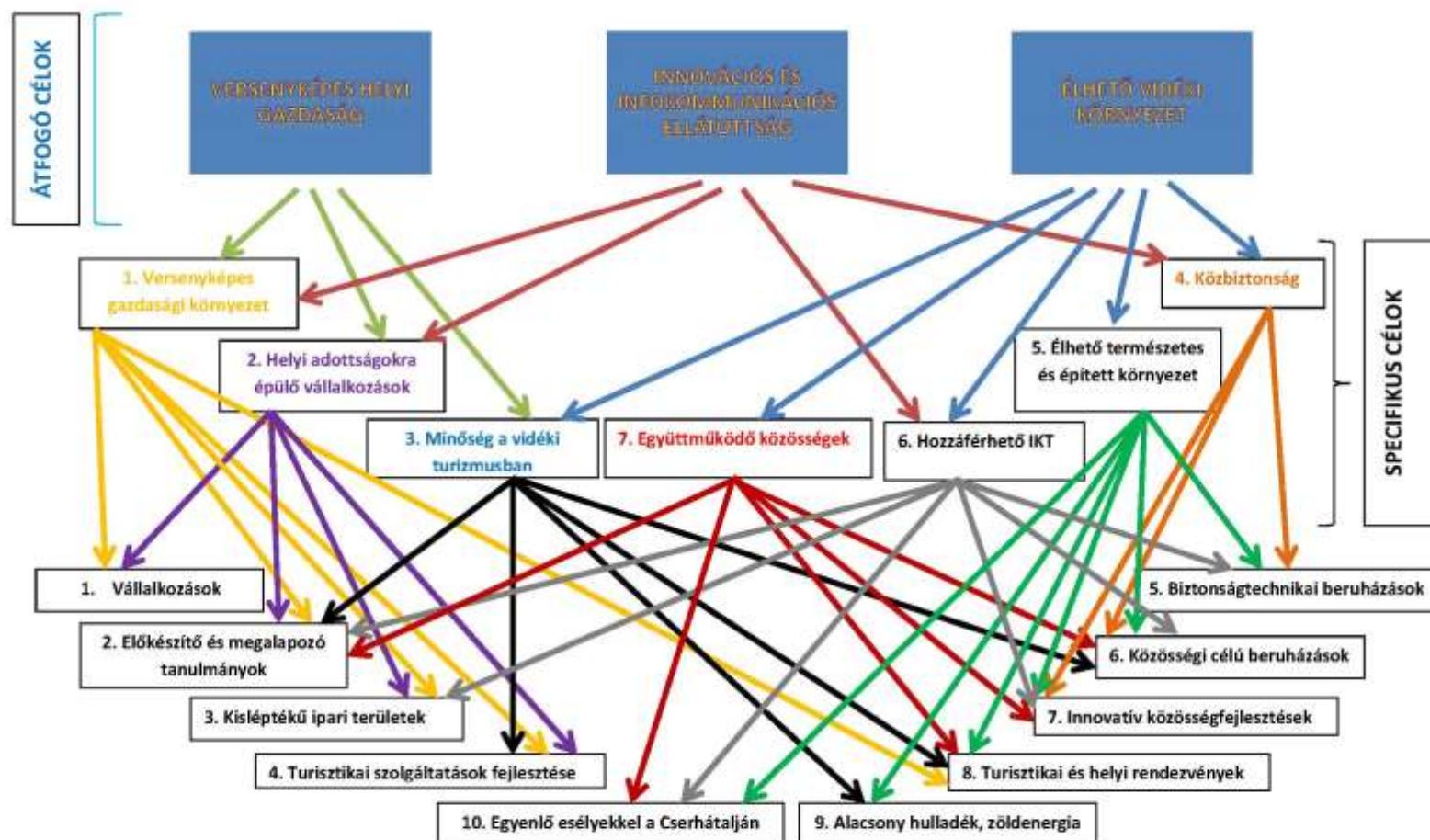

**4. számú melléklet: A 2007 – 2013 tervezési időszakra vonatkozó „Cserhátalja és Nyugat – Mátra Európában”
Helyi Vidékfejlesztési Stratégia eredményei számokban**

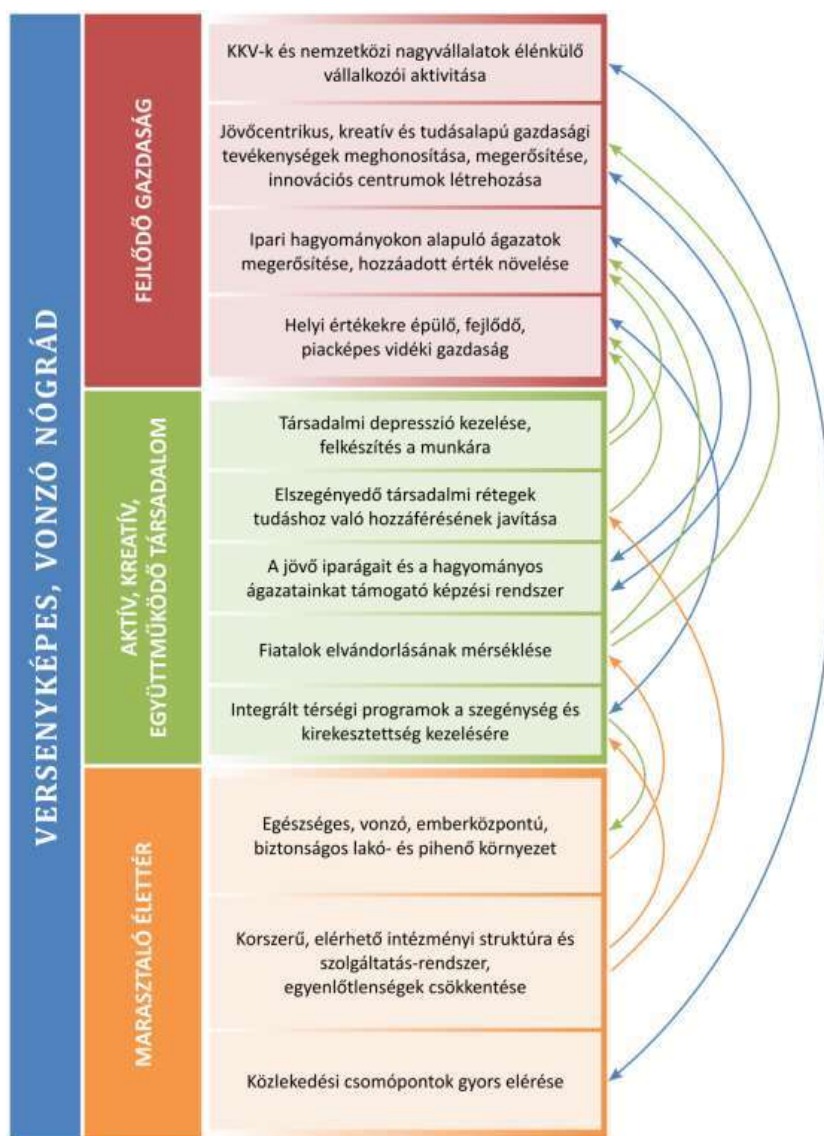
III. tengely jogcímek	Beérkezett kérelmek száma (db)	Igényelt támogatás összege (Ft)	Jóváhagyott kérelmek száma (db)	Jóváhagyott támogatási összeg (Ft)	Megvalósított kérelmek száma (db)	Lehívott támogatási összeg (Ft)
Mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése	16	202 252 691	11	142 457 484	6	74 214 035
Turisztikai tevékenységek ösztönzése	31	769 153 098	17	404 783 064	13	295 471 109
Falumegújítás és -fejlesztés	33	463 330 114	20	174 771 495	17	157 195 959
Vidéki örökség megőrzése	13	366 649 661	5	135 182 463	5	131 202 743
Összesen	93	1 801 385 564	53	857 194 506	41	658 083 846

IV. tengely - LEADER	Beérkezett pályázatok száma (db)	Igényelt támogatás összege (Ft)	Jóváhagyott pályázatok száma (db)	Jóváhagyott támogatási összeg (Ft)	Megvalósított pályázatok száma (db)	Lehívott támogatási összeg (Ft)
LEADER - 1. pályázati kör (2009)	52	192 909 098	26	82 388 648	24	68 974 740
LEADER - 2. pályázati kör (2011)	84	441 478 312	56	297 058 125	48	242 395 379
LEADER - 3. pályázati kör (2013)	44	320 495 357	42	293 334 904	34	217 650 661
Összesen	180	954 882 767	124	672 781 677	106	529 020 780
III. tengely és IV. tengely - LEADER összesen	273	2 756 268 331	177	1 529 976 183	147	1 187 104 626

5. számú melléklet: A HFS célhierarchiája 2014 - 2020

6. számú melléklet: Nógrád Megye Területfejlesztési Program 2014 – 2020 - Specifikus célrendszer és összefüggései

Célrendszeri kapcsolódások

NÖVEKEDÉSI TERV	Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiója
Magyarország újraparosítása	Jövő centrikus, kreatív és tudásalapú gazdasági tevékenységek meghonosítása, megerősítése; Ipari hagyományokon alapuló ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése
A gazdaság helyi pillérének megerősítése – természeti értékekre, tudásra és munkára épülő helyi növekedés	Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság
Demográfiai áttörés – új népesedéspolitika	Fiatalok elvándorlásának mérséklése
Befektetés a tudásba, a felsőoktatás képzési szerkezetének átalakítása a piaci igények alapján	A jövő iparágait és a hagyományos ágazatainkat támogató képzési rendszer
Tiszta, egészséges, versenyképes környezet	Egészséges, vonzó, emberközpontú lakó- és pihenő környezet
NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS KERETSTRATÉGIA	Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiója

Népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.	Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása; Integrált térségi programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére; Fialatok elvándorlásának mérséklése
A fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése	Egészséges, vonzó, emberközpontú lakó- és pihenő környezet; Fokozódó környezetbiztonság
A vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitettségünk csökkentése	KKV-k (és nemzetközi nagyvállalatok) élénkítő vállalkozói aktivitása
A lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok	Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság
ÁTFOGÓ CÉLOK	
Országos Fejlesztés és Területfejlesztési Konceptió	Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiója
Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés	Fejlődő gazdaság
Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Aktív, kreatív, együttműködő társadalom
Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Marasztaló élettér
Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet	Marasztaló élettér
STRATÉGIAI CÉLOK	
Országos Fejlesztés és Területfejlesztési Konceptió	Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiója
Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság	Jövő centrikus, kreatív és tudásalapú gazdasági tevékenységek meghonosítása, megerősítése; Ipari hagyományokon alapuló ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése; Meglévő potenciálokra építő innovációs centrumok létrehozása, megerősítése
Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom	Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatásrendszer, egyenlőtlenségek csökkentése
Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer termelés és ellátás	Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság
Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I	Meglévő potenciálokra építő innovációs centrumok létrehozása, megerősítése; A jövő iparágait és a hagyományos ágazatainkat támogató képzési rendszer
Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció	Elszegényedő társadalmi rétegek tudáshoz való hozzáféréseinek javítása; Integrált térségi programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére
Jó állam: nemzeti közművek és közszolgáltatások, szolgáltató állam és biztonság	Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatásrendszer, egyenlőtlenségek csökkentése
Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme	Fokozódó környezetbiztonság; Egészséges, vonzó, emberközpontú lakó- és pihenő környezet
Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek	Modern, szolgáltatásokban bővelkedő városi élettér
Vidéki térségek értékalapú felemelése	Helyi értékekre épülő, fejlődő, piacképes vidéki gazdaság
Egészséges és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén	Integrált térségi programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére; Fialatok elvándorlásának mérséklése
Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere	Közlekedési csomópontok gyors elérése

Forrás: Nógrád Megye Területfejlesztési Konceptiója 2014-2020

7. számú melléklet: Szervezeti felépítés

A Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület Elnökségének és Ellenőrző Bizottságának Tagjai 2015. május 26. napjától 3 évre

Elnökség		
Ssz.	Név	Képviselt szervezet
1	Borbély Gábor	Buják Község Önkormányzata
2	Bakos József	Héhalom Község Önkormányzat
3	Hrnecsjár Mihályné	Vanyarc Község Önkormányzata
4	Szabó Mihály – alelnök	Palotási Sportegyesület
5	Géczi László Miklósné	Szurdokpüspöki Tiszta Életéért Egyesület
6	Smuk Tibor - meghatalmazott	Bio Malom Kft.
7	dr. Hajas Pál - elnök	PRIMAGRO Bt.
8	Klátyik András - alelnök	Pro -Told Bt.
9	Győri Máttyás	VIPKER Kft.

Ellenőrző Bizottság		
Ssz.	Név	Képviselt szervezet
1	Kovács Zoltán	Garáb Község Önkormányzata
2	Kovács Ottó Béla	Szarvasgede Község Önkormányzata
3	Édes Imre	Ózon Sportrepülő Egyesület
4	Csépe Attila - elnök	Crux-Ker. Bt.
5	Bárány Barnabás	Hiksz Kft.

A Cserhátalja Vidékfejlesztési Egyesület Tagsága 2015. december 31. napján

Ssz.	Egyesületi Tag	Képviselő	Település
1	Alsótold Község Önkormányzata	Sándor Szandra Éva	Alsótold
2	Bér Község Önkormányzata	Maczó László	Bér
3	Buják Község Önkormányzata	Borbély Gábor	Buják
4	Csécse Község Önkormányzata	Barna István	Csécse
5	Cserhátszentiván Község Önkormányzata	Csóré István	Cserhátszentiván
6	Egyházasdengeleg Község Önkormányzata	Berkes Balázs	Egyházasdengeleg
7	Erdőkürt Község Önkormányzata	Szebenszkiné Palik Katalin	Erdőkürt
8	Erdőtarcsa Község Önkormányzata	Markó Anita	Erdőtarcsa
9	Felsőtold Község Önkormányzata	Nagyvárad István	Felsőtold
10	Garáb Község Önkormányzata	Kovács Zoltán	Garáb
11	Héhalom Község Önkormányzat	Bakos József	Héhalom
12	Jobbágyi Község Önkormányzata	Schoblocher István	Jobbágyi
13	Kálló Község Önkormányzata	Baboss Buda	Kálló
14	Kisbágyon Község Önkormányzata	Nagy Attiláné	Kisbágyon
15	Kozárd Község Önkormányzata	Dr. Hajasné Banos Márta	Kozárd
16	Mátraszőlős Község Önkormányzata	Tóth Gyula	Mátraszőlős
17	Palotás Község Önkormányzata	Szabó Mihály	Palotás
18	Pásztó Városi Önkormányzat	Dömsödi Gábor	Pásztó

19	Szarvasgede Község Önkormányzata	Kovács Ottó Béla	Szarvasgede
20	Szirák Község Önkormányzata	Kómár Jánosné	Szirák
21	Szurdokpüspöki Község Önkormányzata	Pintér Miklós Ervin	Szurdokpüspöki
22	Tar Község Önkormányzata	Turopolli Zsolt	Tar
23	Vanyarc Község Önkormányzata	Hrnicsjár Mihályné	Vanyarc
24	Héhalom Községért Közalapítvány	Dr. Berze Gábor	Héhalom
25	Béri Polgárőr Egyesület	Németh László	Bér
26	Béri Sportegyesület	Matics János József	Bér
27	CSERHÁTÉRT Szociális Szövetkezet	Klátyik András	Alsótold
28	INTERENERGIA Nonprofit Kft.	Balogh Ernő	Tar
29	Kozárdért Alapítvány	Kodák István	Kozárd
30	Mátra-Szöllőseért Egyesület	Györi Zoltán	Mátraszőlős
31	Muzsikál az Erdő Alapítvány	Szabó Lajos	Pásztó
32	Ózon Sportrepülő Egyesület	Édes Imre	Pásztó-Hasznos
33	Palotás Ifjúságáért Alapítvány	Molnár Tamásné	Palotás
34	Palotási Sportegyesület	Szabó Mihály	Palotás
35	Palotás és Vidéke Sporthorgász Egyesület	Komáromi Tibor	Palotás
36	Pásztói Kézilabda Club	Domonkos Alajos	Pásztó
37	Pásztói Szabadidő Sportegyesület	Bakallár Tamás	Pásztó
38	Szurdokpüspöki Tiszta Életéért Egyesület	Géczi László Miklósné	Szurdokpüspöki
39	Tari Kontyvirág Hagyományőrző Egyesület	Nagy Ádám	Tar
40	Agro-Iron Kft.	Sőregi József Attila	Mátraszőlős
41	Bér-Builder Kft.	Matics János József	Bér
42	Bio Malom Kft.	Smuk Tibor - meghatalmazott	Tar
43	Biomed Kft.	Medgyesi Bálint	Egyházasdengeleg
44	Color és Biopost Kft.	Szőke Gábor	Tar
45	Crux-Ker. Bt.	Csépe Attila	Pásztó
46	Csepela Bt.	Csepela Csaba	Egyházasdengeleg
47	Édes Imre egyéni vállalkozó	Édes Imre	Pásztó-Hasznos
48	EURAGRO Kft.	Kodák József	Ecseg
49	Fabogár Kft.	Bognár Béla	Pásztó
50	Hasznosi Norbert e.v.	Hasznosi Norbert	Palotás
51	Hiksz Kft.	Bárány Barnabás	Bokor
52	Hizsnyainé Fekete Zsuzsanna egyéni vállalkozó	Hizsnyainé Fekete Zsuzsanna	Kozárd
53	Jaskó Bau Kft.	Jaskó József	Ecseg
54	Kelfex Építőipari- és Szolgáltató Kft.	Kelemen Gábor	Pásztó
55	KUCSIK K+T Kft.	Kucsik László	Buják
56	Metal-Stone Kft.	Sőregi Józsefné	Mátraszőlős
57	PANNON LAND-2000 Bt.	Farkas Károly	Buják
58	PRIMAGRO Bt.	dr. Hajas Pál	Kozárd
59	Pro -Told Bt.	Klátyik András	Alsótold
60	Raklap No 1. Kft.	Biresák János	Ecseg
61	SÜTŐ-ÍZES Kft.	Kucsik László	Buják

62	SZÜCSI MÉZ Kft.	Szűcs Ferenc	Palotás
63	Új-Mező Kft.	Berner László	Egyházasdengeleg
64	VIPKER Kft.	Győri Mátyás	Mátraszőlős
65	Nyírpazony Településüzemeltetési Kft.	Asztalos László	Szurdokpüspöki